

Yang Isinulat Ni Pablo Tung Mga Taga ROMA

Patkaw Ang Pasanag Tung Kumpurming Magbasa

Yang Romang atia dakulung siudad ig yay pinakakapital yang nasyun yang mga Romanen. Atiing panimpu yang mga apustul, durung mga nasyun ang pinandeeg yang mga Romanen ang pulus lugud tung paggaraemen nira.

Maskin indi pa nagangay duun ti Pablo (1:10-11 may 15:23), dakele rang mga tumatalig duun. Siguru yang natengeran na, may dumang mga tumatalig ang yay primirung nagpaliked tung Matinlung Balita natetenged tung ni Jesu-Cristo. Kipurki atiing paglampud yang Espiritu Santo tung mga tumatalig duun tung Jerusalem, may mga taga Roma ang namamati tung ipinagpakawut ni Pedro tung uras ang atii (Mga Binuat-buatan 2:10, 17-39). Puiding may duma tung nira ang namananged tung ipinagpakawut ni Pedro ig namagtalig ka yang mga sadili nira tung ni Ginuung Jesu-Cristo. Purisu puiding nabilang tanira tung tulung liwu nga tauan ang namananged. Pagulik nira duun tung Roma, namagbawalitaen da ka tung duma natetenged tung pagtalig nira tung ni Jesu-Cristo. Purisu nagsarakmu ra yang balitang atia tung intirung siudad yang Roma. Kumus yang kadaklan ang mga taung pamagtinir duun belagan mga Judio, puiding aningen ta ang yang kadaklan ang mga tumatalig duun, belagan kang mga Judio. Piru may dumang mga tumatalig ang mga Judio.

Kung basaen ta ra kanay yang isinulat ni Pablo tung 16:23, asan da ngaskey ta ang atiing pagpasulat ni Pablo yang sulat ang naa, pagtinir tung balay ni Gayo. Kung ti Gayong atia ya ka man ti Gayong sinambit na tung 1 Corinto 1:14, asan da ngaintindiy ta ang atiing pagpasulat ni Pablo yang sulat ang naang ipaekel na tung mga taga Roma, duun tanya tung Corinto ang yay sasang siudad tung sinapean yang banwang Grecia.

Yang takun ang ipinagpasulat na puiding mga 55 ubin 56 ang may durua rang puluk ilem may limang takun ang nagkarataklib pagkatapus ti Jesu-Cristo minulik da tung ni Ama na duun tung langit.

Durung kalelyag ni Pablong magpakigbagas tung mga tumatalig duun tung Roma (1:10-11 may 15:23-26) ugud magirilalaan da tanira ta ustu ig magparaketel-ketelan da ka ta kinaisipan may kinaisipan. Ugaring ilem, kumus indi mangay agkali duun tung nira gated may ubligasyun nang mangay ra kanay duun tung Jerusalem, nagpaekel da tung nira yang sulat ang naa.

Tung sulat ang naa may pinakamasadlaw ang nagitulduk natetenged tung tamang papanaw ang asan da mamagkatinir yang mga tau yang kalibrian nira. Yang sasang nagitulduk ni Pablo taa ang yang tanan ang mga tau, luwus makinasalananen ang anday nalsik, may sam bilug (3:10-12 may 23) ig anday dumang pakawutun yang pagpakasalak nira, kadiaduan dang anday katapus-tapusan na ang yang pagkablak nira tung anya dumayun dang asta tung sampa (6:23). Piru natetenged ilem tung pagpakugmatay ni Jesus ang asan da nga pasapulay na yang sintinsiang dumangat da rin tung nira, simanyan puidi rang mausgaran tanira yang Dios ang salu rang pisan tung pagterelengen na (3:21; 5:1). Ugaring yang papanaw na, belagan ekel tung pagturumanen nira yang mga katuwulan na, kung indi, sulaminti ilem ekel tung pagpakugmatay ni Jesus ang ya ray kaministiran ang taligan nira tung anyang magtapnay tung nira (3:21-22 may 28; 9:30-32).

Kung intindien ta yang kamtangan yang isinulat ni Pablo tung kapitulu 6, 7, may 8:1-17, asan da ngaintindiy ta ang yang palaksu yang kalibrian yang sasang tau, belagan ilem ang tanya pinatawad da yang Dios tung mga kasalanan ta, kung indi, ipalibri na ra ka tung pagpaguyud na tung dating kalelyagan nang magpakasalak ekel tung puirsa yang Espiritu Santo ugud mapagbuat da ta matitinlu ang nagauyunan yang Dios.

Kung natetenged tung palaksu yang kalibrian yang sasang tau tung uri, matinlung intindien na yang kamtangan yang isinulat ni Pablo tung 8:17-39. Kipurki asan da nga panaway na yang mabtangan na tung uri ang may baklung tinanguni nang anda ray kamatayen na ig magpakigsapen da tung Dios tung baklung kaliwutan ang asta tung sampa.

Tung kapitulu 9, 10, may 11, pagpasanag ti Pablo natetenged tung planu yang Dios para tung tanan ang mga nasyun ta mga tau, maging mga Judio man, maging belag man. Yang ipinasanag na natetenged tung pagpakuindi yang mga masigkanasyun nang mga Judio, ya ray natengeran na ang yang Matinlung Balita ilinaked da tung belagan mga Israel ugud basi pa ra ilem mamananged da tanirang mamagtalig yang mga sadili nira tung ni Ginuung Jesus. Asan da nga paiwegay yang Dios yang mga Israel tung belagan mga Israel ang asta pati tanira, mangalelyag da kang mamapatapnay tung ni Jesu-Cristo.

Kung natetenged tung kamtangan yang sulat ang naa, yang pinakaisi na enged ya ra yang gustu ni Pablom ipasanag na tung nira kung ya pa agari ang yang mga tau mausgaran da yang Dios ang salu rang pisan tung pagterelengen na (1:17). Duun da ipatielay na yang tanan ang gustu nang ianing tung sulat ang naa.

Tung kapitulu 12, 13, 14, 15 pagpasanag ti Pablo kung unu pay matinlung sistima ang kaministiran ang usuyun yang tanan ang mga tumatalig.

Yang Kamtangan Yang Sulat Ang Naa

1:1-17 Yang Intrada Yang Sulat Pati Pinakaisi Na

1:18-3:20 Kung Aywa Dakulung Kaministiran Ang Malibri Yang Tanan Ang Mga Tau

3:21–4:25 Kung Ya Pa Agari Yang Pagusgad Yang Dios Tung Mga Taung Salu Rang Pisan Tung Pagterelengen Na

Kapitulu 5 Natetenged Tung Luluuan Yang Pagusgad Yang Dios Tung Kumpurming Magtalig Tung Ni Jesu-Cristong Magpatapnay Ig Natetenged Tung Pinakawut Yang Paglampas Ni Adan Ang Ya Ray Nagikumpalar Na Tung Pinakawut Yang Pagtuman Ni Jesu-Cristo

Kapitulu 6–8 Kung Ya Pa Agari Ang Indi Ra Dapat Ang Magpaguyud Yang Sasang Tumatalig Tung Kalelyagan Nang Magpakasalak

Kapitulu 9–11 Natetenged Tung Planu Yang Dios Sigun Tung Mga Judiong Pamagpakuindi Tung Ni Jesu-Cristo

Kapitulu 12–13 Yang Sasang Linyang Nagipausuy Ni Pablo Tung Nira Ang Para Magbaklu Yang Tanan Ang Mga Pasais Nira Tung Pangaldaw-kaldaw

14:1–15:13 Kung Ya Pa Agaring Magsarasaan Ang Maguruyunan Yang Mga Tumatalig Ang Aparti Ta Pinaanliitan

15:14–16:27 Yang Pagtapusan Yang Sulat

Yang Intrada Yang Intirung Sulat (1:1-7)

1 ¹Yang nagpasulat tung sulat ang atia yuung ti Pablong sasang turuwulun ni Jesu-Cristo ig sasaw kang taraligan na, bilang apustul na. Nagkamaninganaw ra ta maning tia natetenged ilem ang pinilikaw yang Dios ang pagkatapus tinuldukaw ka anyang magparakawutun yang Matinlung Balita ang ultimiu ilem tanya yang pinangapunglan na. ²Yang nagadapatan na ya ra kang lagi ay pinangakuan na atiang tukaw pa. Duun ipapanaway na tung mga manigpalatay yang bitala na ang ya ray namagsulat natetenged tung ipinagpaula na tung nira ang simanyan ya ra kay nagabasa ta tung kasulatan ang ya ka man ay sagradung bitala na. ³Anday dumang nagadapatan yang balitang naa, kung indi, ya ra yang paganingen yang Dios ang “Ana Na”. Kung natetenged tung pagkatau na, tanya sasang kanubli ni Adi David. ⁴Kung natetenged tung pagkadios na, ipinagpailala ra yang Dios ang tanya ka man yang paganingen nang “Ana na” ekel tung sasang pruibang maktel ang tanya binui na si kang uman. Anday dumang nagianingu, kung indi, ti Jesu-Cristo ang ya ra kay Ginuu tang may kalalangan tung yaten. ⁵Ekel tung pagpaita na yang kaildaw na tung yeen atiang primiru, pinakdulanaw ra yang Dios yang pagkaapustulung naa ang nunut da ka ta pagpaktel na tung yeen ugud kayananu. Yang katuyuan nang nagpakdul ay ugud tung maskin unu pang nasyunay ang belagan mga Judio, durung mga taung magtalig da yang mga sadili nira tung ni Jesu-Cristong mampatapnay ang asan da ka ngaeyangay ta ipagtuman nira yang kumpurming nagipanuwul na tung nira ang para ikadengeg na tanira. ⁶Pati yamu mismu gapilamu ra ka

tung nirang bintang yang Dios ang para ti Jesu-Cristo ya ray may anya tung numyung tanan. ⁷Purisu, napagpasulataw ra tung numyung tanan asan tung Roma ang nagamaal da ka yang Dios ta duru. Bintengamu ra ka nganing anyang maging mga tauan nang sadili.

Yang nagipagampu para tung numyung tanan asan ang mas pang maispirinsiaan mi yang kaneeman yang Ama tang Dios ang pagpadagen-dagen tung numyu durua ni Ginuu tang Jesu-Cristo ig mas pang ikasadya mi yang kaampiran mi tung nirang naang baklu.

Natetenged Tung Pagmaal Na Tung Nira (1:8-15)

⁸Tukaw tung tanan, durug dakul yang pagpasalamatu tung Dios ang pagpaturuwulunanu natetenged tung numyung tanan asan, ang asan da agipapanawayu tung ni Jesu-Cristong pangerengan tung yaten duun tung katalungaan yang Dios. Yang nagapasalamatanu enged tung anyang yang pagtaraligen ming durug baked tung ni Jesu-Cristo yay nagapagkeresen-kesenan yang mga tau tung intirung sinakepan yang kagaeman yang mga taga Roma. ⁹⁻¹⁰Aywa indi maaningu tia ay maski nganing yang Dios puiding pakdengenu ang talagang matuud ang pirmiamu ilem ang sambitenu ang kada magampuaw tung anyang. Tanya ka man yang pagpaturuwulunanu ang bilug yang isipu tung pagparakawutunu yang Matinlung Balita tung mga tau natetenged ka man tung paganingen nang Ana Na. Yang sasang nagaingaluku enged tung anyang, ang basi pa ra ilem ang simanyan pakdulanaw ra anyang ta lugarung magangay ra asan tung numyu kung yay uyun tung kalelyagan na. ¹¹Kipurki paglalangkaganaw ra ta duru ang tung makali magirita-ita ra ugud matawanganamu ra ka yeen ta kumpurming unu pay ipaeyang yang Espiritu Santo tung isipu ugud ya ray mas pang pagbakeran yang pagtaraligen mi. ¹²Yang gustuung ianing tia magkasiraanita rang magparaketel-ketelan ta kinaisipan may kinaisipan ekel tung pagbaralitaan ta kung ya pa agari yang papanaw yang pagtaraligen ta tung ni Jesu-Cristo sasa may sasa.

¹³Mga kaputulan, duru rang gustuu ang maintindian mi ang muya-muyaaw ra rin ang pasukat-sukat ang magangay asan tung numyu. Piru pirming may pagsangelanu ang asta ra ilem simanyan. Ay yang pagasikarung mangay asan ang basi pa ra ilem ang yang balitang naang nagipagpakawutu magumintu^a ra ka tung kinaisipan yang mga tau ang katulad ka tung pinakawut na tung duma ang belagan kang mga Judio. ¹⁴Ay ta yeen, pinakdulanaw ra yang Dios ta ubligasyunung

^a 1:13 Yang ilyag nang ianing ang basi pa ra ilem may asan ka tung nirang magpabteng yang mga isip nirang magtalig yang mga sadili nira tung ni Jesu-Cristong mampatpnay ig may asan ka tung nirang mas pang magelet yang pagtaraligen nira tung anyang.

magparakawutun tung tanan ang nasyun ang belagan kang mga masigkanasyunung mga Judio, maging mga sibilisadu man ang matakung magbitala ta Giniriego kag belag, maging may mga pinagaralan man kag anda man. ¹⁵Purisu ta yeen, duunaw ra ka ngaeyangay ta kalelyaganung duru ang kung unu pay nagalagpakang yang Matinlung Balitang naa, ya ra kay ipagpasanagu tung numyu asan tung Roma ang katulad ka tung pagabuwatu tung duma-rumang lugar.

Yang Pinakaisi Yang Matinlung Balita (1:16-17)

¹⁶Kung natetenged tung Matinlung Balitang naang nagipagpakawutu natetenged tung pinagtalus ni Jesu-Cristo, indi enged ikaeyaku, kipurki durug purisa yang batikal na gated nagaskeanu ang kung ipagpakawutu ra nganing tung mga tau, nagapanuntan da ka yang Dios yang purisa nang magtapnay tung kumpurming tinu pay magtalig yang sadili na tung ni Jesu-Cristo. Atii kanay tung primirung pisan ang palaksu yang balitang naa, yang pinanapnay na ya pa ilem yang mga Judio. Piru simanyan pati yang mga taung taga duma-rumang nasyun ang belagan mga Judio nagapanapnay na ra ka. ¹⁷Dakulu man yang pagtaligu ay asan tung Matinlung Balitang naa ngaubligaray yang Dios kung ya pa agari yang pagusgad na tung mga tau ang salu rang pisan tung pagterelengen na. Anday dumang papanaw ang intindien nang magusgad tung nira ta maning tia, kung indi, teed ilem asan tung pagtalig nira tung ni Jesu-Cristong pagpatapnay. Talagang matuud tia, ay kipurki may sasang bitalang ipinagpasulat yang Dios ang tukaw ang maganing,

“Kumpurming tinu pay inusgaran da yang Dios ang salu rang pisan tung pagterelengen na ekel tung pagtalig na yang sadili na tung anya, ya ray mapagpasapen tung anyang asta tung sampa^b,”
agaaning.

Natetenged Tung Nagasilagan Yang Dios Tung Belagan Mga Judio Ang Ya Ra Kay Nagipagkaministiran Nira Ta Kalibrian (1:18-32)^c

¹⁸Sinambitu nganing kung ya pa agari yang pagusgad yang Dios tung mga tau ang salu rang pisan tung pagterelengen na ay natetenged tanira talagang belag da kang laging salu. Nagipagpabistu ra nganing yang Dios ang pagtinir tung langit ang nagasilag nganing tung mga tau ang ya rag

^b 1:17 Ingkelan ni Pablo tung Habacuc 2:4 ig nagaulit na ka tung 3:21-22. ^c 1:18 Yang sam bulus ang naang magimpisa tung birsikulu 18 ang asta matapus tung birsikulu 32, teed da ilem tung belagan mga Judio. Yay taktika ni Pablong nagpasulat. Ay nagaskean na ra kang lagi ang yang mga masigkanasyun nang mga Judio makali rang mampauyun ang yang belagan mga Judio ya ray nagasilagan yang Dios. Ang pagkatapus kung eyangan da nganing ta ipaglaum nira ang tanira talagang luas da tung kasisilagen yang Dios, baklu ra ngainambitay na kung ya pa agari ang pati tanira mismu damay ra ka enged asan.

balesay na ta parusa. Yang nagasilagan na tung nira ya ra yang tanan ang panlipat nira tung anya may yang tanan ang pagburuaten nirang mga malalain tung mga masigkatau nira ang asan da ka nga tampekay nira yang nagaskean nirang matuud natetenged tung anya. ¹⁹Talagang magkatamang pisan yang nagianingung atia ang tanya nagasilag tung nira ay yang sarang ang maintindian nira natetenged tung anya, bistu rang pisan tung nira, ay ipinagpabunayag na ra nganing tung nira. ²⁰Ay kipurki disti pa ating pagimu na yang kaliwatan, yang pagkabetang nang indig dakaten ta mata asan da kang lagi nga maladmaray nira tung mga bagay ang inimu na. Bilang asan nga maladmaray nira ang tanya makagagaem tung tanan disti pa tung katebtewan ang asta tung sampa ig yang pagkadios na inding pisan mapasiring-siringan ta maskin unu pa tung inimu na. Purisu andang pisan ay mapadatelan nira ang para mapanginluas da rin ang maning anday nagaintindian nira natetenged tung Dios. ²¹Kipurki maskin may nagaintindian da ka man nira natetenged tung anya, piru belag yag dayaway nira ang yay Dios, belag kang yag pasalamatay nira tung anya yang mga kaayenan ang nagipamakdul-pakdul nang pirmi tung nira, kung indi, yang nagaisip nira natetenged tung anya, naski ra tung anda enged ay kakuinta-kuinta na. Nakiklepan da yang mga kinaisipan nira ang asta nangaplekan da ta ipagintindi nirang ustu tung anya. ²²Maganing tanira ang tanira unu yay pangaske, piru tung pagkamatuud, sigun tung pagirintindien nira tung Dios, namaglua rang midyu ra ilem tung mga kabus-kabus. ²³Imbis tuuan nirang padengegan tanya ang yay banal, pinaklian da ilem nira ta mga bultung ipinakbung da nira tung sasang tau ka ilem ang suitu ta kamatayen, pati tung mga lamlam, asta tung mga ayep ang pamagpanaw-panaw asta yang pamagkanwang ang para yang mga maning ka ilem tia ya ray tutuuan nira^d.

²⁴Kapurisu kumus tinalyuran da ka man nira yang Dios, pinawayaan na ra ilem tanirang mamagtuman yang kumpurming unu pay makursunadaan nirang malalaway ang asta asan da ilem nga durugasay nira yang dengeg ang ipinakdul yang Dios tung nira sasa may sasa ekel tung buat-buat nirang tinanguni may tinanguni. ²⁵Pinawayaan na man nganing ay natetenged imbis padayunan nira yang nagaintindian nirang magkatama natetenged tung anya, unawis ya rag pakliay nira ta kabuklian. Ay maning da ka man tia ang yang nagapanirbian nirang nagatuuan, ya ra yang sasang inimu ka ilem yang Dios, belag da tanya

^d 1:23 Atii kanay tung mga panimpu nira, yang nagatutuuan nira sari-saring mga ginuu-ginuu ang ya ray pinasuaran nira ta sari-saring mga bultu. Mas maayen ang basaen ta yang sistima nirang pamagtuu ang sinambit tung Mga Binuat-buatan 14:11-15; 17:16, 22-23.

mismung nagimu agad ultimu ilem tanya ay bagay ang pisan ang dayawen tang mga taung inimu na ang asta tung sampa. Talagang yay magkatamang pisan ang buaten ta. ²⁶Kapurisu natetenged tung pagabuat nirang atia, pinawayaan na ra ilem tanira ang asta naeyangan da ta mga kursunada nirang makakaeyak. Sasa ra duun tung mga baway nira ang yang natural nirang mangay tung sasang lalii pinaklian da ilem nira ta kabaliskad na ang simanyan baway may baway pagkinasawa-kasawaay ra. ²⁷Maski nganing yang mga lalii nira, ya ka. Yang natural nirang mangay tung sasang baway binutwanan da ka ilem nira ay naeyangan da ta ipagkursunada nirang makinit tung masigkapariu nirang mga lalii. Teed mi tia, lalii may lalii pagbinuatay ta durug kalalaway ang andang pisan ay eyak-eyak nira! Purisu yang parusang sukat tung nira ya rang pisan tiang nagibales yang Dios tung nira natetenged ka man tung pagirintindien nirang atia tung anya ang durung pisan agkakamali^e. ²⁸Kumus ipinabtang da ilem nira yang Dios tung anda ray kuinta ang para intindien pa rin nira, purisu pinawayaan na ra ka ilem tanira ang asta tinubwan da ta kinaisipan nirang anda kay kuinta. Yang dinangat na, namampakled da tung mga pagurubraen ang indi ka engaged magkabagay tung pagterelengen yang Dios. ²⁹Telengan mi ra ilem. Durung kalelyag nirang magbuat ta sari-saring mga malalain ang indi ka engaged magkatamang buwuaten nira tung mga masigkatau nira ang katulad da asan tung magdarasun ang sambitenu. Asan da ta panalensen ang anday teregkaan yang kagustuan nira. Asan da ka ta pirming tima tung isip nirang magpakdul ta kunsimisiun tung aruman nira. Asan da ka ta durug kainiwegen tung mga kaarumanan nira. Asan da ka ta nagamen da yang isip nira tung pagpangimatay tung mga masigkatau nira. Asan da ka ta durung kalelyag nirang magpundar ta suruayen. Asan da ka ta mandaraya. Asan da ka ta madinemeten ang magbuat ta malain. Asan da ka ta madaraldal. ³⁰Yang duma kunliwaknen. Yang duma, maski yang Dios ya ray nagasilagan nira. Yang duma, masyadug kalinamkuen tung mga masigkatau nira ang nunut da ka ta pandeeg-deeg nira. Yang duma durug kabuwugal. Yang duma pirmi ilem ang pagtima ta baklung palaksu kung ya pa agaring mapagbuat ta mga malalain. Yang duma mabinatukun tung mga ginikanan nira. ³¹Asan da ka ta mga taung nangaplekan da ta ipagintindi nirang ustu kung ay pay magkatama kag belag ang asta anda ray pagurubraen nirang ustu tung pagterelengen yang Dios. Asan da ka ta anday nabitalaan nang tau. Asan da ka ta mga taung maskin pa tung may mga kaampiran tung nira, indi nganing agaskeng maggegma. Asan da ka ta andang pisan ay kakaildawen na

^e 1:27 Yang pagirintindien nirang durung pisan agkakamali sinambit ni Pablo tung birsikulu 21, 22, 23, may 25.

tung mga masigkatau na. ³²Tanirang tanan, nagaskean da ka nira yang kalalangan yang Dios ang kumpurming tinu pay pagbuat yang mga maning tia, bagay ra tung nirang mapatay. Piru, maskin nagaintindian da ka man nira, belagan ilem ang ya pag padayunay nira yang pagburuaten nira yang mga maning tia, kung indi, pagpauyun pa nganing tung duma ang pagbuat ka ta mga maning ka tia.

**Natetenged Tung Pitik Ang Usuyun Yang Dios Ang
Magsintinsia Tung Tanan Ang Mga Tau, Maskin Mga
Judio Maskin Belagan Mga Judio (2:1-16)**

2 ¹Kapurisu yawang maskin tinua pang tauay ang kumpurming pagpakusalak tung belagan mga Judio natetenged ka man tung mga ubra-ubra nirang mga maning tiang nagasambitu, kung kawutun da nganing yang uras ang ipagsintinsia yang Dios tung mga tau, pati yawa, india ra ka pasapayan na. Ay kipurki kung ay pa atiang nagipakusalak mu tung nira, duun da ka nga pakusalakay mu yang sadili mu, natetenged yang dumang mga ubra-ubra nira ya ka man mismu ay nagabuut mu. ²Nagakdekan ta ka ang kung sintinsiaan da nganing yang Dios tung kalaingan yang belagan mga Judiong atiang kumpurming pagbuat yang mga maning tiang bagay, talagang magkatamang pisan yang parusang ipadangat na tung nira. ³Aywa, yawang pagpakusalak tung dumang pagbuat yang mga maning tia, ang pagkatapus ya kay nagabuut mu, tung kalaum mu mapalikayan mu pa yang sintinsia yang Dios? ⁴Muya ya ra ilem agbaliwalaay mu yang kaneeman ang atiang nagipaita na tung nuyung durug dakul ang india pa nagasintinsiaan na, ang indi, yawa ra ilem kanay agagwantaay nang magparurusay. Aywa, indi pa ka engaged agsakpen yang isip mu ang yang nagipagpaita na ta kaneeman nang atia tung nuyu ay gustu na ra rin ang basi pa ra ilem ang asana ra ngaeyangay ta ipanligna mu tung mga kasalanan mu? ⁵Piru ay pa wa? Belag yawag panligna, yawag pagpakategas ang pagpadayun ka engaged tung pagpakasalak mu. Purisu yang kaalimbawaan na, maning pa tung nagipagluug mu rang nagipagluug yang parusang dumangat tung nuyu tung uras ang ipagpaita ka engaged yang Dios yang kasisilagen na ang ya ra kay uras ang ipagpabistu na kung unu pay luluaan yang pagsirintinsiaan na tung mga tau ang yay magkatamang pisan. ⁶Ay tung uras ang atia magbales da tung tanan ang mga tau ang kumpurming unu pay magatu tung mga binuat-buatan nira sasa may sasa. ⁷Kung kisira may mga taung pagprusigir ta maderep tung mga pagburuaten ang matitinlu natetenged yang pagasikad nira ang tung uri tanira padengegan da ta maayen yang Dios ang pabanalen, yang ibles na tung nira, tugtan na rang magpasapen tung anyang asta tung sampa. ⁸Piru tung mga taung ya ilem yang sadiling kalelyagan nira ay pagasikad nira ig anda engaged ay gustu nirang

mananged tung kamatuuran natetenged tung pagkadios yang Dios, kung indi, pagpadayun ka engaged tung mga pagurubraen ang belag tama, yang ibles na tung nira, parusaan na ta malbat ang pagparusa. ⁹Bilang magkatinir da ta pinitinsia nirang duru yang kumpurming pagbuat ang pirmi yang malalain, kapin da engaged yang mga Judiong pinamakdulan na ka man ta dakulung pabur atiang tukaw^f pati yang belagan mga Judio. ¹⁰Piru kung kisira rin may mga taung pagbuat ang pirmi ta matinlu, yang ibles yang Dios tung nira ya ray padengegan na ta maayen ang pakdulan ta kalimengan kapin da engaged yang mga Judio pati yang belagan mga Judio. ¹¹Talagang maning tia yang pagbaralesen yang Dios tung mga tau gated belagan ang maganing ang yang pagkabetang yang sasang tau yay intindien nang magbales, kung indi, sulaminti ilem yang mga ubra-ubra na^g.

¹²Kipurki, telengan mi ra ilem yang belagan mga Judio. Kumus belagan suitu yang mga katuwulan ang atiang ipinagpiar yang Dios tung ni Moises, tanirang tanan ang pamaglampas tung kalelyagan na, mangablag da tung anya ang asta tung sampa. Ya ray malambeagan nira, maskin indi na ra buaten ang pitik yang mga katuwulan ang atia ang para yay pagpasunairan na rin tung nira kung tinuman da nira u kung indi. Pati yang mga masigkanasyunung mga Judio, kumus suitu tanira yang mga katuwulan ang atia, purisu tanira kang tanan ang kumpurming paglampas, sintinsiaan da ka yang Dios tung kalainan ang yang mga katuwulan ang atia yay pitik ang pagpasunairan na tung nira kung tinuman da nira u kung indi. ¹³Talagang sintinsiaan na ka tanira ay kipurki belagan ang maganing ang yang mga taung pamati ilem tung mga katuwulan ang atiang magbasaen tung nira ang asan da maging salu ra tung pagterelengen na, kung indi, sulaminti ilem yang mga taung pirming pagsepet yang tanan ang mga katuwulan ang atia ya ra rin ay usgaran nang salu ra tung pagterelengen na. ¹⁴Kipurki telengan mi ra ilem naang belagan mga Judio. Maskin anda ka man ay kaliwutan nira

f 2:9 Kumus dakulung pabur ang ipinakdul na tung nirang mga Judiong tukaw ang tanira binuat nang mga tauan nang sadili, yang ilyag nang ianing mas pang may turuwalen nira tung anya kay tung duma-rumang nasyun ang indi pinakdulan na ta pabur ang maning tia. **g 2:11** Indiita ilem maglaum ang yag baliskaray ni Pablo yang pirming nagapabilugan na tung tanan ang isinulat na pati tung isinulat nang naa ang yang ipagtapnay yang Dios tung sasang tau belagan natetenged tung mga ubra-ubra nang matitinlu, kung indi, sulaminti ilem tung pagtalig na yang sadili na tung ni Jesu-Cristong magpatapnay. Yang pinabilugan ni Pablo taa tung 2:6-11 teed ilem tung pitik ang usyun yang Dios ang magsintinsia tung mga tau ang yang intindien na sulaminti ilem yang mga ubra-ubra nira. Purisu sinambit na kung tinu pay pagprusigir ta maderep tung pagurubraen ang matinlu, bilang timlat ang pisan yang tanan ang mga ubra-ubra na, ya ray risibien nang magpasapen tung anyang asta tung sampa. Kasu ilem andang pisan ay taung masarang asan. Kung may masarang din, tay maning da rin tia yang ipakdul yang Dios tung anya.

tung mga katuwulan ang atia, piru kada matuman nira yang sasang linyang sinambit tung mga katuwulan ang atia, duun da nga pruibaa ang may duun kang lagi tung mga isip nira kung unu pay magkatama kag belag, maskin indi ka man nagaintindian nira yang mga katuwulan ang atia. ¹⁵Ya ray pagpailala ang yang nagipatuman yang Dios ang nagasambit tung mga katuwulan, maning pa tung namarka rang lagi tung mga kinaisipan nira. Nagapruibaan dang matuud tia, ay tung laku yang mga pagirisipen nirang sasa may sasa, kung kaisan mismu yang sadiling painu-inu nira yay pagbasul tung nira natetenged tung mga ubra-ubra nira, ig kung magkaisan, pagdipindir ka ngani. ¹⁶Maning ang pisan tia yang mainabu tung uras ang ipagpatuwal yang Dios tung mga tau natetenged tung tanan ang nagkarabuat nira pati nagkaraisip nira maskin taluk pa simanyan. Italig na yang pagsirintinsiaen ang atia tung ni Jesu-Cristo. Yang tanan ang atiang nagipaganingu lugud tung Matinlung Balitang naang nagipagpakawutu tung mga tau.

Pagturuldukanen Yang Mga Judio Tung Duma Natetenged Tung Mga Katuwulan Yang Dios Piru Tanira Mismu Indi Ka Pamagtuman (2:17-24)

¹⁷Simanyan kung natetenged tung numyung mga masigkanasyunung mga Judio, pagpadayawamung talagang mga Judioamu ka man ang pulutiku. Durug dakul yang pagtalig mi ang indiamu ra sakpen yang sintinsia yang Dios gated yamuy pinakdulan na yang mga katuwulan na. Nagipagpabugal mi nganing ang yamu ilem ay ultimung mga tauan na. ¹⁸Dispuis nagakdekan mi ra ka kung unu pay nagalelyagan na ang yay buaten mi, ig kumus ya ray nabadbaran yang mga isip mi yang napabtang tung mga katuwulan na, nagaskeamu ra kang magtimbang-timbang tung mga isip mi kung unu pay magkatamang buaten mi. ¹⁹Yadwa pa, pagtaligamu ka ang matakamu rang manuldukan tung mga taung taga duma-rumang nasyun ang anda pay naerem nirang masyadu natetenged tung Dios. Bilang yamu ray nabtang ang mga manigpasanag tung nirang makiklep pa yang mga pagirisipen nira. ²⁰Maktel da ka yang mga isip ming pagpanadleng tung nirang pagatelengan ming indi pa nagakdek yang maayen may yang malain, maskeamu ra kang magpanugpat-sugpat tung nirang midyu tung may pagkamula pa yang pagirintindien nira tung kamatuuran natetenged tung pagkadios yang Dios. Tatal asan da ka tung mga katuwulan ang atia nga bilugay mi yang kamatuuran kung unu pay tamang pagirintindien tung Dios. ²¹Panuldukanamu ka man tung duma, piru aywa yang mga sadili mi indi mi ka pala nagatuldukan? Pagparakawutunamu ka nganing tung mga tau ang tanira dapat ang indi manakaw, ang pagkatapus yamu panakaw ka. ²²Panganingen mi ka tanira ang dapat indi maglimbung tung mga kasawa nira ang pagkatapus yamu paglimbung ka. Aglalawayanamu ka ta duru tung mga bultung nagatutuuan ta duma, ang pagkatapus, anday dumang pagabuat mi, yang mga simbaan ang pagtuuan tung nira, ya pay nagapakleran ming

nagapanakawan ang para mapakinawangan mi yang mga mamaalen ang atiang pinamuat ang mga bultu. ²³Pagpabugalamu ang yamu ray pinakdulan yang Dios yang mga katuwulan na, ang pagkatapus, asan da ka tung paglalampasen mi nga regmekay mi yang kadengegan na. ²⁴Aywa indiamu aningenu sipurki may sasang napabtang tung kasulatan ang nagatemeng dang pisan tung numyu ang maganing,

“Ekel tung mga ubra-ubra ming mga Judio, pati yang dengeg yang Dios ang yay naganingen ming Dios mi, asan da ka ngaumid tung pagduruminaren yang taga duma-rumang nasyun tung numyu,” maganing^h.

Dapat Ang Indi Mamagtalig Yang Mga Judio Tung Tandang Binuat Tung Mga Tinanguni Nira (2:25-29)

²⁵Kung tung bagay, yamung mga masigkanasyunung mga Judio, pinabuatanamu ta tanda tung mga tinanguni mi ang para maintindian dang luguramu ra ka tung mga tauan yang Dios. May kantidad na tia basta pagtumanamu yang mga katuwulan ang ipinagpasulat yang Dios tung ni Moises. Piru kung paglampasamu, katimbang nang indiamu ra pinabuatan ta tanda.

²⁶Ig disir kung pausyanu tia, kung yang mga taung indi ra pinabuatan ta tanda nagapagtuman da yang magkatama ang katulad ka tung napabtang tung mga katuwulan, belag bang yay bilangen yang Dios ang kuari binuatan da ta tanda? ²⁷Dispui yang sasang taung dati ra kang lagi anday tanda tung tinanguni na piru pagtuman yang nagadapatan yang mga katuwulan yang Dios, ya ray buaten yang Dios ang sasang mulidung pagpasunairan nang magsintinsia tung numyung mga Judio maskin pagepetamu tung kasulatan ang asan agbebtang yang mga katuwulan, maskin binuatanamu pa ta tanda tung mga tinanguni mi. ²⁸Tatal tinu pa wasu ay ultimung Judio tung pagterelengen yang Dios? Belagan yang sasang taung may tandang binuat tung tinanguni na. ²⁹Kung indi, yang kumpurming binaklu yang kinaisipan nang taluk yay ultimung Judio. Yang natengeran yang pagbaklu na, belagan yang pagtuman na yang sasang urdinansa, kung indi, suluminti ilem natetenged tung inubra yang Espiritu Santo tung isip na. Yang sasang Judiong nagkamaningan na da ta maning tia, maskin indi dayawen yang mga kaarumanan na, dayawen ka enged yang Dios.

Nagapamarik Na Yang Mga Nagipagsulingaag Tung Anya Yang Mga Masigka Judio Na (3:1-8)

3 ¹Muya may sasang masigkanasyunung Judio asan ang gustu nang magsulingaag tung yeen ang maning taa yang palaksu yang

^h 2:24 Isaias 52:5; Ezequiel 36:20

katadlengan na. “Kung matuud yang nagitulduk mu ang indiita ra risibien yang Dios natetenged tung tandang binuat tung mga tinanguni ta, tay puis anda pala ay nalandawan ta tung belagan mga Judiong anday tanda! Anda ngani ay ikaayen ta tung tanda tang atia!”² Yang matuwalu asan, dakele kang nagikaayen tang mga Judio natetenged tung pagka Judio ta. Tukaw tung tanan, tung yaten ang mga kinaampu ipiaray yang Dios yang bitala na ang lugud ka asan yang mga pinangakuan na tung nasyun ta.³ Piru muya yang bagay ang atia ya si ay patielan yang aruman tang atia ta sam bilug sing katadlengan na ang maning taa yang palaksu na. “Ta yaten ang mga Judio, maskin indiita ra ka man nagkereng tung pinangakuan ta tung Dios ang ita magtuman yang mga katuwulan na, yang gustu mung ianing, asan da imbaliduay yang Dios yang pinangakuan na tung mga kinaampu ta ang itang mga kanubli nira pakaayenenita anya?”⁴ Yang matuwalu asan, belag maning tiay gustuung ianing. Simpri yang Dios dapat ang pirming magluang mataligan ang magkereng tung pinangakuan na, maskin ita magluaita pang buklien natetenged ka man ang indiita ra ka nagkereng tung pinangakuan ta tung anya. Yang bagay ang atia, bistung bistu duun tung sasang isinulat ni Adi David atiang pagpaayun na tung pagpakusalak yang Dios tung anya natetenged tung sasang binuat nang durug kalain. Maning taa yang inaning na tung Dios tung uras ang atii:

“Kumpurming unu pay ipagpakusalak mu tung yamen ang mga tau, talagang magkatamang pisan. Piru ta yawa, maskin unu pay ipetel yang mga tau tung nuyu, kung maning pa tung kasu, india ra ka engaged mapirdi-pirdi niraⁱ,” agaaning.

⁵Piru muya may magsulingaag si ka engaged tung yeen ang maning taa: “Itang mga Judio, maskin may mga ubra-ubra tang malalain, kung alimbawa ikumpalar pa tung mga buat-buat yang Dios ang pulus matitinlu, asan da nga bistu ang mas pa ang yang mga buat-buat na durung pisan agkatadleng. Purisu kumus asan da magkatinir ta ikadengeg na, kung yang mga buat-buat ta, ya pay masilagan nang ipagsilut tung yaten, ig disir, asan da tanya magbuat ta indi magkatama,” agaaning. Atia nagaulitu ilem ay maning tia yang palaksu yang pangatadlengan yang duma ang durug kabawaliskad. ⁶Piru indi ra ka engaged magkatama yang katadlengan ang atia ay natetenged kung indi nganing magsintinsia yang Dios tung yaten ang mga Judio ang ita dating mga tauan na, ig disir, indi ra ka engaged din magkabagay ang tanya pay magsintinsia tung maskin tinu pang tauay taa tung kaliwutan ang naa. ⁷Piru muya may magsulingaag si pa ka engaged tung yeen ang maning si ka taa: “Kumus yuu indiaw mataligan ang magkereng tung pinangakuan

ⁱ 3:4 Mga Karantaen 51:4; ig 2 Samuel 11:1–12:15

tung Dios ang para magtumanaw ra rin yang mga katuwulan na, ig disir, kung ikumpalaraw tung anya, duun da nga bistu ang mas pa ang yang Dios talagang mataligan ang magkereng tung mga pangaku na ang ya ra ka nganing ay ikadengeg na. Kumus asan da tung pagkumpalar nagikadengegay na yang pagbukliu, dapat indiar ra rin sintinsiaan na tung kalainan,” agaaning. ⁸ Abaa, kung tama yang katadlengan yang pagsulingaag ang atia, ig disir, maayen pang magbuatita ra ilem ta mga malalain ang para may pakawutun nang matinlu ay asan da ka pala nga padengegay ta yang Dios buat! Atia pala maning kang pisan tia yang nagipaginsultu yang dumang pagbangdan tung yeen ang ya unu ay nagipagpakawutu tung mga tau buat. Yang mga taung mga maning tia, sintinsiaan da ka engaged yang Dios tung kalainan ang ya ray magkatamang pisan ang buaten na tung nira.

Andang Pisan Ay Taung Mausgaran Yang Dios Ang Salu Ra Tung Pagterelengen Na Natetenged Tung Pagturumanen Na (3:9-20)

⁹ Ta, unu pay linagpakan na? Aningen ta wasu ang tung pagterelengen yang Dios itang kumpurming mga Judio may nalandawan ta pa ka engaged tung mga taga duma-rumang nasyun? Andang pisan ay nalandawan ta tung nira kipurki katulad ka tung ipinagpasanagu rang lagi ta nungayna, yang tanan ang mga tau, maskin Judio maskin belag, kemkem ang luwus yang natural nirang pagpakasalak ig indi mangapuklut tung sintinsia yang Dios ang kawutun. ¹⁰ Yang bagay ang atia bistung pisan tung napabtang tung kasulatan ang maganing,

“Andang pisan ay taung limpiu tung pagterelengen yang Dios, may sam bilug. ¹¹ Andang pisan ay taung pagintindi ta ustu tung anya. Anda ka nganing ay taung pagsagyap ang basi pa ra ilem matultul tung anya. ¹² Kung indi, tanirang tanan nanalyud da ilem tung anya. Parariung luminalis tung katuyuan ang nalelyagan da rin yang Dios para tung nira atiang pagimu na tung nira. Anda engaged ang pisan ay nagapagbuat ta matinlu, may sam bilug^j. ¹³ Yang mga bitalang nagipalua nira durung pisan agkaligna ang katulad ka tung buyung pagulimpeg tung lelebngan ang inabrian da. Durug kaansianung mamitala ta ipandaya nira tung mga aruman nira. Durug kasisiit yang mga bitala nirang maning pa tung keget ta sasang iraw ang madalit^k. ¹⁴ Pirmi ra ilem ang nagipagtuluy nira tung malain yang mga aruman nira ig pirmi ra ka ilem ang pagtirada ta mga bitalang malalain^l. ¹⁵ Basin gesye ilem ang dispirinsia, makali ra ilem ang mangimatay tung masigkatau nira. ¹⁶ Maskin ay pa manganing,

^j 3:10-12 Asan da ngaeklay ni Pablo tung Mga Karantaen 14:1-3; 53:1-3.

^k 3:13 Mga Karantaen 5:9; 140:3 ^l 3:14 Mga Karantaen 10:7

pagpanrangga tung mga masigkatau nirang pagpakdul ta kalbatan. ¹⁷Indi ka nira agusuyun kung ya pa agaring maguruyunan tanira yang mga masigkatau nira tung matinlu^m. ¹⁸Indi ka nagaeyang tung mga isip nira ang dapat da rin ang magkatinir tanira ta pageled nirang ustu tung Diosⁿ,” maganing.

**Nagapabilug Na Yang Gustu Nang Ianing Natetenged
Tung Nagabtangan Yang Tanan Ang Mga Tau
Tung Pagterelengen Yang Dios (3:19-20)**

¹⁹Dispuis pa, nagakdekan ta ka ang kumpurming unu pay napabtang tung kasulatan ang katulad tung nagkaraulitung atia, tung yaten enged ang mga Judio nga dapat natetenged suituita kang lagi yang mga katuwulan yang Dios ang napabtang asan. Duun da ngaintindiy ta ang maskin tinu pang tauay, andang pisan ay mabitala na tung pagpakusalak yang Dios tung anya ig yang tanan ang mga tau tung bilug ang kaliwutan luwus dang pagaelatan yang Dios ta sintinsia na tung kalainan. ²⁰Kipurki andang pisan ay taung mausgaran yang Dios ang salu ra tung pagterelengen na natetenged tung pagturumanen na yang mga katuwulan na, sindu andang pisan ay taung mapagepet asan. Asan da ngani tung mga katuwulan na nga bilugay ta ang ita talagang makinasalananen.

**Yang Pinakaimpurtanting Linya Natetenged Tung Rimidyung
Binuat Yang Dios Ang Para Mausgaran Na Yang Mga Tau
Ang Salu Rang Pisan Tung Pagterelengen Na (3:21-26)**

²¹Ugaring simanyan ang mga uras ang naa, ipinagpabunayag da yang Dios kung ya pa agari yang pagurusgaren na tung mga tau ang tanira salu rang pisan tung pagterelengen na. Yang papanaw nang pagusgad tung nira andang pisan ay kalalabten na tung pagturumanen nira yang mga katuwulan nang atiang ipinagpaintindi na tung ni Moises atiang tukaw. Piru ya kang lagi ay pinangakuan na disti tung primiru ang duun ipabtangay tung kasulatan ang katulad ka tung isinulat ni Moises may tung nagkarasulat yang mga manigpalatay yang bitala na. ²²Yang nagipagusgad yang Dios tung mga tau ang salu rang pisan tung pagterelengen na ay natetenged ilem tung pagtalig nira yang mga sadili nira tung ni Jesu-Cristong mampatapnay. Ya ray buaten na tung kumpurming tinu pang tauay ang magtalig maging Judio man kag belag ay andang pisan ay pagsigwatan nira tung pagterelengen na. ²³Ay ya pa agari, tanira kang tanan parariung nagpakasalak tung anya ig parariu kang indi nasalapay tung katuyuan yang Dios para tung nira atiang

^m 3:15-17 Isaias 59:7-8 ⁿ 3:18 Mga Karantaen 36:1

pagimu na tung nira ang tanira ipagpadengeg da rin tung anya. ²⁴Yang pagusgad nang atia tung nira ang salu rang pisan tung pagterelengen na, diw^laldi ilem ekel tung pagpaⁱta na yang kaneeman na ang andang pisan ay natengeran na tung nira. Ay duun ipatielay na tung ni Jesu-Cristong nagpatumbas yang linawa na ang para asan da ngaipalibriay na tanira tung sintinsia na tung kalainan. ²⁵⁻²⁶Tanya ipinagpailala ra yang Dios ang ekel tung pagpaturuk na yang dugu na, duun da napasapul tung sintinsiang ipadangat na ra rin tung yaten ang mga tau natetenged tung pagpakasalak ta tung anya ig duun da ka ngaulikay yang kasisilagen na tung yaten. Purisu simanyan kumpurming tinu pay magtalig yang sadili na tung ni Jesu-Cristo natetenged ka man tung pinagtalus nang atii, asan da nga risibiay yang Dios. Ipinagpailala na ra nganing ti Jesu-Cristo ang maning da tia yang kapulutan yang pagpakugmatay na ay ugud duun da nga papruibaay na ang tanya belagan kusintidur tung mga malalain ang pagburuaten. Kipurki muya puidi ka rin ang bangdanan ang tanya kusintidur gated atiang tukaw pang atiang indi pa nagingtau ti Jesu-Cristo, midyu tung pinawayaan na ra ilem yang pagpakasalak yang mga tau natetenged ilem tung pagpararurusun na tung nira. Purisu ya ra ka man tiang nagipaganingu ang ti Jesu-Cristo ipinagpailala ra nganing yang Dios tung maning tia ay ugud duun da ka man nga papruibaay na tung panimpu tang naa simanyan ang tanya talagang belagan ka man kusintidur. Ya ray binuat na ugud bistu ra ang talagang matadleng dang pisan yang pagurusgaren na kung magusgad da nganing tung mga taung makinasalananen ang salu rang pisan tung pagterelengen na kung magtalig da ilem yang mga sadili nira tung ni Jesu-Cristong nagsali tung nira.

Nagasambit Na Kung Unu Pay Linagpakan Yang Linyang Atiang Pinakaimpurtanti (3:27-31)

²⁷Kapurisu tung maning tiang palaksu, unu pa pay mapabugal ta sigun tung pagusgad yang Dios tung yaten ang saluita rang pisan tung pagterelengen na? Andang pisan! Natetenged tung unu pang papanaway ang napsananita ra? Tung papanaw wasung sam bilug ang tung pagturbanen ta yang mga katuwulan na, asanita wasu ngausgaray na ta maning tia? Belag asan, kung indi, tung sam bilug ang papanaw ang ita magtalig yang mga sadili ta tung ni Jesu-Cristo, ultimu ilem asanita ngausgaray yang Dios ang salu rang pisan tung pagterelengen na. ²⁸Talagang andang pisan ay sarang ang mapabugal ta natetenged tung kalibrian tang naa ay natetenged yang pamilugan enged yang pangatadlenganung naa ya taa. Yang ipagusgad yang Dios tung sasang tau ang salu rang pisan tung pagterelengen na ay natetenged ilem tung pagtalig na yang sadili na tung ni Jesu-Cristong magpatapnay. Belagan

natetenged tung pagturumanen na yang mga katuwulan na sindu andang pisan ay taung masarang ang yang tanan masulipet na. ²⁹Aywa, yamung mga masigkanasyunung mga Judio asan, kalaum mi ang ita ra ilem ang mga Judio yay puiding risibien yang Dios, piru yang mga taga duma-rumang nasyun indi puidi? Simpri pati tanira puidi kang risibien na. ³⁰Kumus yang Dios sam bilug ilem, purisu sam bilug ka ilem yang papanaw nang magusgad tung mga tau ang salu rang pisan tung pagterelengen na, maging mga Judio, maging belagan mga Judio man. Parariu ka ilem ang mausgaran na ta maning tia tung pagtalig ilem nira yang mga sadili nira tung ni Jesu-Cristong magpatapnay. ³¹Ta, unu pa pay linagpakan yang pangatadlenganung atia? Basu yang mga katuwulan yang Dios asan da ngaimbaliduayu ang anda ray kapulutan na? Belag, kung indi, asan da nganing nga pakdulayu ta kantidad nang magkatama.

**Natetenged Tung Ni Abraham Kung Ya Pa Agaring Nausgaran Da
Yang Dios Ang Salu Rang Pisan Tung Pagterelengen Na (4:1-8)**

4 ¹Abir, pademdeman ta ra kanay ti apung Abraham ang kinaampu yamen ang mga Judio kung ya pa agaring inusgaran yang Dios ang salu rang pisan tung pagterelengen na. ²Kipurki kung alimbawa tanya inusgaran yang Dios ta maning tia natetenged tung pagburuatan nang matitinlu, intunsis puidi ka rin ang yay ipagpabugal na tung mga kaarumanan na, piru tung Dios indi ra ka enged mapuidi tii. ³Kipurki pademdeman ta ra kanay yang sasang napabtang tung kasulatan ang maganing,

“Ti Abraham nagtalig da tung Dios ang magkereng tung sasang pinangkuan na tung anya, ig natetenged ilem tung pagtalig nang atii, asan da tanya ngaipabtangay yang Dios ang salu rang pisan tung pagterelengen na^o,” agaaning.

⁴Ipabetangu ra kanay tung sasang pananglit. Yang sasang taung pagpatenged, yang suul na, belagan kang maganing ang ya ra ka ilem agipakdulay ta diwaldi tung anya, kung indi, ya ray pinatengeran nang nagubra. Yang pisan yang kaalimbawaan yang sasang taung pagbuat ta matinlu ang para tung paglaum na asan da tanya ngausgaray yang Dios. Kung asan din ngausgaray yang Dios ang salu ra, yang pagusgad nang atia belagan kang maganing ang pakdul na ka ilem ta diwaldi tung anya, kung indi, ya ra ka rin ay maning pa tung pinatengeran nang nagbuat ta matinlu. ⁵Piru yang taung anday nagataligan na tung sadiling pagurubraen na ang para asan da rin ngausgaray yang Dios ang salu ra, kung indi, pagtalig da ilem ang bugus tung Dios ang yay pagusgad tung sasang taung malalain ang salu rang pisan tung pagterelengen na, yang

◦ 4:3 Genesis 15:6; Galacia 3:6; Santiago 2:23

pagusgad nang atia tung anya natetenged ilem tung pagtalig na, belagan ang maganing ang ya ray maning pa tung sasang pinatengeran na, kung indi, ya ra ka ilem agipakdulay yang Dios ta diwaldi tung anya. ⁶Yang bagay ang naa, yang pisan ay nagadapatan yang sasang inaning ni Adi David nun tukaw atiang pagkasambit na yang kasadyaan yang sasang tau ang inusgaran da yang Dios ang salu rang pisan, ang yang pagusgad na ta maning tia tung anya, andang pisan ay kalalabten yang pagburuaten na yang matitinlu. ⁷Kipurki ya ra taa yang inaning nang atii:

“Durung pisan agkatinlu yang nagabtangan yang mga taung kumpurming pinatawad da yang Dios tung mga paglalampasen nira tung mga katuwulan na, ang yang mga kasalanan nira linipatan na ra.

⁸Talagang durung pisan agkatinlu yang nagabtangan yang mga tau ang yang mga kasalanan nira, indi ra nagidata yang Dios tung nira⁸,” maganing.

Yang Kasadyaan Ta Sasang Taung Inusgaran Da Yang Dios Ta Maning Tia Puidi Kang Malguran Ta Belagan Mga Judio (4:9-12)

⁹Yang katinluan ang atiang nabtangan nira, teed ilem basu tung yaten ang mga Judio ang pulus binuatan ta tanda tung mga tinanguni ta? Belagan ilem ita, kung indi, pati yang belagan mga Judio ang anda kang lagi ay tandang binuat tung mga tinanguni nira, lugud da ka asan. Kipurki magpauyunitang tanan siguru tung sasang sinambit tung kasulatan ang natetenged ilem unu tung pagtalig ni Abraham tung Dios, asan da unu ngaipatangay nang salu rang pisan tung pagterelengen na⁹. ¹⁰Sanu pa wasu ngausgaray na ta maning tia? Atiang tanya indi pa nagapabuatan ta tanda tung tinanguni na u atiang pinabuatan da? Simpri atiang tanya indi pa nagapabuatan. ¹¹Pagkatapus tung pira pang takun baklu ra lalangay yang Dios ang yang tinanguni na pabuatan da ta tanda^r. Atia yay sasang sinyalis ilem ang tanya inusgaran da ka man ang lagi yang Dios ang salung pisan natetenged ilem tung pagtalig nang bugus tung anya. Yang uras ang atii, anda pa nganing ay tandang binuat tung tinanguni na. Yang linuaan na, duun da tanya nagyaring pinamuaran yang tanan ang may pagtalig da ka nira tung Dios ang katulad ka tung pagtalig na ang asan da ka inusgaran nang salu ra maskin anday tandang binuat tung tinanguni na. ¹²Belagan ilem tanirang anday tanda ay pinamuaran na, kung indi, pati yang may mga tanda ang simanyan belag dang yay panaligan nira, kung indi, nagtalig da yang mga sadili nirang bugus tung ni Jesu-Cristo ang asan da ka

^P 4:8 Mga Karantaen 32:1-2; 2 Corinto 5:19 ^q 4:9 Nagaulit si ni Pablo yang sinambit tung Genesis 15:6. ^r 4:11 Genesis 17:10-11

nasugut tung ni Abraham ang kinaampu nira ang yay tukaw ang nagtalog yang sadili nang bugus tung Dios, atiang indi pa nganing nagapabuatan ta tanda.

Nagaulit Na Yang Primirung Katadlengan Na May Yang Yadwa Ang Ya Ray Nagipapanaw Na Tung Dumang Pametang-betang Ta Bitala (4:13-17a)

¹³Nagaskean tang may sasang pinangakuan yang Dios tung ni Abraham ang tung kauri-urian tanya pati yang kumpurming masugut tung pagtalog na yay papaggaemen na tung bilug ang kaliwatan. Piru yang ipagkereng yang Dios tung pinangakuan nang atii belagan natetenged tung pagturumanen ni Abraham yang mga katuwulan, kung indi, natetenged ilem tung pagtalog nang bugus tung anyang talagang magkereng tung pinangakuan na ang duun da tanya ngausgaray nang salu ra. ¹⁴Kipurki kung alimbawa yang pakdulang yang Dios yang pinangakuan nang atii, ya ra ilem yang mga taung pagtuman yang mga katuwulan ang ibinutwan ni Moises, ig disir, anda ka rin ay kapulutan yang pagtalog tang naa tung ni Jesu-Cristo. Pati yang pinangakuan yang Dios tung yaten, anda ka rin ay pakawutun na. ¹⁵Talagang andang pisan ay kalalabten yang pagturumanen ta yang mga katuwulan tung pinangakuan yang Dios ang atii. Ay yang kaaway yang mga katuwulan parusa. Kung anda galang ay mga katuwulan ang nagipatuman tung yaten ang mga tau, anda ka rin ay malampasan ta, indiita ka rin maparusaan yang Dios. ¹⁶Purisu ya ray natengeran na ang tung pagtalog ta ilem yang mga sadili ta tung ni Jesu-Cristo duunita ra nga pakdulay yang Dios yang kalibrian ang pinangakuan na. Ya ray papanaw na ugud anday dumang patielan nang magusgad tung yaten ta maning tia, kung indi, sulaminti ilem yang kaildaw nang durung pisan agkabewereng ang andang pisan ay natengeran na tung pagturumanen ta. Purisu yang luluaan na, sigurista rang ipakdul yang Dios yang pinangakuan na tung tanan ang mga taung kumpurming masugut tung pagtalog ni Abraham. Yang pamakdulang na belagan ilem yang mga tumatalig ang mga Judio ang may surublien nirang mga katuwulan, kung indi, pati yang belagan mga Judiong kumpurming pagtalog da ka tung ni Jesu-Cristo ang katulad ka tung pagtalog ni Abraham tung Dios atiang tukaw ang duun da ka man nagyaring pinamuaran tang tanan ang mga tumatalig, maskin unu pang nasyunay. ¹⁷Yang pagbakeran yang inaningung atia, ya ra yang sasang pinangakuan yang Dios tung ni Abraham ang yang ipinagpilik na unu tung anya ay ugud tanya ra unu ay mamuad tung dakeleng mga nasyun^ƒ.

Yang Primirung Katadlengan Na Nagabalikan Nang Nagipapanaw Tung Dumang Palaksu (4:17b-22)

Yang pinangakuan nang atii, durug baked natetenged tung pagkapiadur yang Dios ang napanaligan ni Abraham. Ay yay may kagaeman ang

ƒ 4:17a Genesis 17:5

magpabui si kang uman tung mga taung nagkarapatay ra ig ya kay pagkalalangan tung indi pa nagaeyang ang meyang da^f. ¹⁸Ti Abraham tanya, maskin midyu anda ra ka rin ay elatan na, nagpadayun da ka engaged yang pagtaraligen na tung Dios ang nagpakisewat ka engaged ang tanya mamuad da ka man tung dakeleng mga nasyun ang katulad kang pisan tung pinangakuan yang Dios tung anya ang yang kinadaramelen unu yang mga kanubli na manulad unu tung mga dumakel ang indi ra mabilang-bilang^u. ¹⁹Atii kanay, kung mademdeman na yang sadiling tinanguni na ang midyu tung patay rang lagi sigun ka man tung idad nang mga sanggatus dang takun, pati yang pagkabawas yang kasawa nang ti Sara, belagan ang yay pinanluwayan yang pagtaraligen na. ²⁰Belag ya magdua-dua yang isip na ang muya indi ra kegnan yang Dios yang pinangakuan nang atia tung anya, kung indi, ya magbaked yang pagtalig nang ya rag pasalamatay na kang lagi tung anya yang sasang ubraen na tung anya. ²¹Ay nagasiguru na ra ka engaged ang pisan ang yang pinangakuan yang Dios ang atia tung anya, talagang kayanan na ka engaged ang kegnan. ²²Kapurisu napabtang da ka man tung kasulatan ang natetenged unu tung pagtalig nang atii tung Dios duun da unu ngausgaray nang salu rang pisan tung pagterelengen na^r.

Nagapabilug Na Yang Natetenged Tung Pagtaraligen Ni Abraham Kung Unu Pay Linagpakan Na Tung Nirang Tanan (4:23-25)

²³⁻²⁴Kung papagbilugunu ra yang gustuung ianing, yang mga bitalang atiiing isinulat natetenged tung pagtalig ni Abraham ang tanya unu duun da ngaipabtangay yang Dios ang salu rang pisan tung pagterelengen na, belagan da ilem tung anya nga dapat, kung indi, may nagadapatan na ka tung yaten simanyan ang para ya ray pagbakeran yang mga isip tang kumpurming usgaran da ka yang Dios tung maning ka tia. Bilang isinulat para tung yaten ang kumpurming pagtalig yang mga sadili ta tung Dios ang yay nagpabui si kang uman tung ni Ginuu tang Jesus. ²⁵Tanya ya iintrigaay na tung pudir yang mga tau ang para ipaimatay nira ang anday dumang natengeran na, kung indi, ya ra yang nagkarabat tang malalain. Pagkatapus binui na si kang uman natetenged gustu nang duun da magpailala tung yaten ang mga tau ang yang pagpakugmatay ni Jesus ang atii rinisibi na ra ang pagkatapus ya ra kay nagapatielan nang magusgad tung yaten ang saluita rang pisan tung pagterelengen na.

Yang Magluluwaan Yang Pagusgad Yang Dios Tung Sasang Tau Ang Salu Rang Pisan Tung Pagterelengen Na (5:1-11)

5 ¹Kapurisu numanyan kumus inusgaranita ra ka man yang Dios ang saluita rang pisan tung pagterelengen na natetenged ilem tung

^t 4:17b Isaias 48:13 ^u 4:18 Genesis 15:5 ^v 4:22 Genesis 15:6

pagtalig ta yang sadili ta tung ni Ginuung Jesus, duun da ngaulikay yang kaampiran ta tung Dios ekel tung ni Ginuu tang Jesu-Cristong nagpakugmatay. ²Yadwa pa, ekel tung pinagtalus nang atii, may nalguran ta rang pagkabetang tang baklu ang pirmiita rang nagapaitaan yang Dios yang kaneeman na natetenged ilem tung pagtalig tang atii tung ni Jesu-Cristo ang para ya ray pirlinging maispirinsiaan ta tung magpaluyut. Purisu duru rag sadya yang mga isip tang pagpakisewat tung uras ang malgurita ra tung kasusulawen yang Dios. ³Belagan ilem ya tiay nagikasadya yang mga isip ta, kung indi, maski nganing yang mga kaliwagan ang naang nagapasaran ta natetenged tung pagtaraligen ta tung anya, ya ka, agikasadya ta ra ka enged natetenged nagademdeman ta ang asanita ra ngaeyangay ta kinaisipan tang mainagwantaen. ⁴Dispuis nagademdeman ta ka ang mintras pagagwantaita tung mga kaliwagan ang atia, asanita ra ngauyunay yang Dios natetenged yang sukda nang atia nagasalapayan ta ka enged. Pagkatapus kung mademdeman ta ang ngauyunanita ra anya, asanita ra ka ngaeyangay ta ipagpakbat tang mas pa tung uras ang kawutun ang palgurunita ra anya tung kasusulawen na. ⁵Dispuis pa nagaskean ta ka ang anda enged ang pisan ay mapaeyakan tang pagsungunan tung nagapakbat tang atia tung uri. Ya ray nagasiguru ta natetenged tung Espiritu Santong nagapatinir na tung yaten ang yay pagpabatikal ta mupia tung mga isip ta ang ita talagang nagagegmaanita yang Dios ta gegmang durug kalutuk.

⁶Kipurki isipen ta ra ilem kung unu pag kalutuk yang gegmang ipinagpaita na tung yaten ang mga tau. Atiing andang pisan ay sarang ang mabuat ta ang para mapalibri ta yang mga sadili ta tung sintinsiang ipadangat na tung yaten, ti Jesu-Cristo yay nagpakugmatay arangan da ilem tung yaten ang pagbuat ta mga malalain ang kuntra tung Dios. Ita pa ka enged ay pinakugmatayan na tung uras ang ipinagtipu kang lagi yang Dios. ⁷Tung yaten ang mga tau, pambii ra ilem yang magpagated yang tinanguni nang magpakugmatay para tung aruman na maskin matandes pa yang mga ubra-ubra na. Sarang-sarang pa ta gesye kung may taung durug katinawangen tung mga aruman na ang yay kaministiran ang magateran nira, puidi siguru may asan da tung mga aruman nang magpagated yang tinanguni na tung kamatayen ang para tung anya. ⁸Piru yang Dios tanya, pinapruibaan na ra kung unu pag kalutuk yang gegma na tung yaten ang mga tau, gated mintras sigi-sigi yang pagbaratukun ta tung anyang pagpakasalak, pinakugmatayanita ra ni Jesu-Cristo. ⁹Purisu kumus inusgaranita ra ka man yang Dios ang saluita rang pisan tung pagterelengen na ekel tung pinagtalus ni Jesu-Cristong nagpaturuk yang dugu na, kapin pang masiguru ta ang tung uri ipalibriita ra ka anya tung pagsintinsia yang Dios tung kalainan ang anday katapus-tapusan na. ¹⁰Kipurki telengan mi. Atiing pagkuntraita

pa tung Dios, may sasang rimidyung binuatan na rang lagi ang para asan da nga kuat yang pinagsangkela na ang indiita ra rin mapaulik na. Asan ipinapanaw na tung pagpakugmatay yang paganingen nang Ana Na. Purisu kung maning tii yang kaneeman na ang ipinagpaita na tung yaten ang pagkuntra tung anya, numanyan, kumus pinalguran ta ra, kapin pang masiguru ta ra ang tung uri, ipalibriita ra ka ni Ginuung Jesus tung pagsintinsia yang Dios tung kalainan ang anday katapus-tapusan na. Kayanan na ra tia ay natetenged tung pagkabui na si kang uman, asan da nga pabakeray na yang kalibrian ta. ¹¹Belagan ilem ya tiang kalibrian ta tung uri ay nagikasadya ta, kung indi, pati yang kaampiran tang naang baklu tung Dios ang nalguran ta, ya ka. Kipurki ekel tung pagpakugmatay ni Ginuu tang Jesu-Cristo, nakuat da yang pinagsangkela yang Dios ang atia ang para mapaulikita ra anya.

**Nagapagsunaid Na Yang Pinakawut Yang Paglampas Ni Adan
May Yang Pinakawut Yang Pagtuman Ni Jesu-Cristo (5:12-21)**

¹²Intunsis maning taa yang nalagpakan yang nagipaganingu. Yang natengeran na ang yang tanan ang mga tau may kasalanan da ay natetenged tung sasang taung naglampas tung sasang inuridin yang Dios tung anya. Yang dinangat yang pagpakasalak nang atii tung Dios, duun da napablag tung anya ang nasuitu ra ka ta kamatayen. Purisu duun da ka nadamay yang tanan ang mga tau gated atiiing pagpakasalak atiiing sam bilug ang yay namuad tung nirang tanan, katimbang na kang ya ra kay pagpakasalak nirang tanan. ¹³Baklu ipadapatay yang Dios yang mga katuwulan na, makinasalananen da kang lagi yang tanan ang mga tau. Ugaring ilem indi pa malastrung pisan ang lampas da ka man tung anya yang mga pagurubraen nirang atii natetenged atii kanay anda pay mga katuwulan ang ipinadapat na ang para ya ra rin ay sirbing pitik ang mapagpasunairan tung mga buat-buat nira. ¹⁴Piru maskin indi pa ka man malastrung pisan ang lampas da ka man yang mga pagurubraen nira, nagaskean ta ang magimpisa pa tung timpu ni Adan ang asta ra tung timpu ni Moises, yang tanan ang mga tau, anday inaning, luwus da kang laging suitu ta kamatayen. Maskin yang mga tau ang yang pagpakasalak nira indi nagkapariu tung pagpakasalak ni Adan atiiing paglampas na tung sasang inuridin yang Dios tung anya, luwus da ka enged ang nagkarapatay.

Kidispuis pa naang ti Adan ang naang nagainambitu, kung ipasunaid ta tung ni Jesu-Cristo ang nauri tung anya, puiding aningen ta ang tanira may pinagsasaan nira ta puntus, ig may pinagbelaganan ka nira. ¹⁵Kipurki telengan mi ra ilem. Dakulung pinagbelaganan ta puntus yang dinangat yang paglampas yang sam bilug may yang linuaan yang pagbuluntad yang Dios ang asan da ngausgaray na yang mga taung

sumalu ra tung pagterelengen na. Kipurki kung yang paglampas yang sam bilug dakulung bagay yang pinakawut na ang yang tanan ang mga tau asan da ka nga pablag tung Dios ig nasuitu ra ka tanirang tanan ta kamatayen, kapin pang dakulung pisan ang bagay yang pinakawut yang pagpaita yang Dios yang kaneeman na ang simanyan durung mga taung puidi rang mausgaran nang sumalu ra tung pagterelengen na ang ya ra kay ibuluntad na tung nira natetenged ilem tung gegmang ipinaggaita yang sam bilug kang tau atiang pagpakugmatay na ang ya ra ti Jesu-Cristo. ¹⁶Dispuis, dakulu kang pinagbelaganaan ta puntus yang paglampas yang sam bilug may yang pagurusgaren yang Dios tung mga taung sumalu ra tung pagterelengen na ang ya ray agibiluntad na tung nira. Maski yang dinangat yang paglampas yang sam bilug duun da nagkalalangan yang Dios ang yang mga tau magkabagay rang sintinsiaan na tung kalainan, piru yang pinakawut yang pagbuluntad yang Dios, maskin duru ra ka man ang paglalampasen nira tung anya, maimu rang mausgaran na tanira ang salu ra tung pagterelengen na. ¹⁷Kipurki kung may timbang na nganing yang dinangat yang paglampas yang sam bilug ang duun da ka nga suituay ta kamatayen yang tanan ang mga tau, kapin pang dakulung pisan yang timbang yang linuaan yang pagtalus yang sam bilug kang tau. Kipurki kumpurming tinu pay magrisibi yang kaneeman ang atiang nagibiluntad yang Dios ang durung pisan agkaawunda ang asan da ka ngausgaray na ang salu ra, yay papaggaemen nang asta tung sampa tung kaliwutan ang baklu, ekel tung pinagtalus yang sam bilug kang tau ang ya ra ka man mismu ti Jesu-Cristo.

¹⁸Dispuis yang paglampas yang sam bilug atiang primiru ya ray natengeran na ang yang tanan ang mga tau bagay rang sintinsiaan yang Dios tung kalainan. Piru tung pagtuman yang sam bilug tung itinuwal yang Dios tung anya atiang pagpakugmatay na, ya ra kay natengeran na ang yang tanan ang mga tau puidi rang mausgaran yang Dios ang sumalu rang pisan, puidi ra kang magpasapen tung anya ang anday katapus-tapusan na. ¹⁹Dispuis pa, kumus yang sam bilug ang tau indi nananged tung Dios, ya ray natengeran na ang yang tanan ang mga tau namagyardi rang mabinatukun tung Dios. Piru yang pananged yang sam bilug kang tau tung Dios atiang pagpakugmatay na, ya ra kay natengeran na ang simanyan durung mga tau ang puiding magyardi rang salu rang pisan tung pagterelengen yang Dios natetenged tung pagusgad na tung nira.

²⁰Kung natetenged tung mga katuwulan ang atiang ipinadapat yang Dios atiang tukaw, belagan sintru tung planu nang magpalibri tung mga tau, kung indi, ipinasagpi na ra ilem asan ugud duun da nga maladmaray nira kung ya pa agarig kalelbat yang paglalampasen nira. Piru kung ay pa tiing nanginlelebat da yang paglalampasen nira, duun da ka ngaipaitaay yang Dios yang kaneeman nang andang pisan ay

natengeran na tung nira ang yay mas pang may timbang na kay tung paglalampasen nira. ²¹Yang katuyuan yang Dios asan ay ugud kung ya pa agaring nagaispirinsiaan yang mga tau ang tanira pirming suitu yang paglalampasen nira ang ya ra kay nagakdan nira ta pagkablagnira tung Dios pati kamatayen nira, simanyan ya si kay maispirinsiaan nira yang kaneeman yang Dios ang maning pa tung ya si ay magsuitu tung nira. Ay asan da ngausgaray nang salu rang pisan tung pagterelengen na ang yang pakawutun na tung uri, mamagpasapen da tung anyang asta tung sampa. Yang tanan ang atia yay maispirinsiaan nira natetenged ilem tung pinagtalus ni Ginuu tang Jesu-Cristong nagpakugmatay arangan da ilem tung nira.

Yang Sasang Tumatalig Indi Ra Dapat Ang Magpasulsul Tung Dating Kalelyagan Nang Magpakasalak (6:1-14)

6 ¹Ta, unu pay linagpakan yang ipinagpasanagung atia? Aningen ta wasu ang kumus pinagpaitaanita ra yang Dios ta kaneeman nang tinapnay, padanayan ta ra ilem yang pagpakasalak ta ugud mas pang paitaanita ra anya yang kaneeman na? ²Abaa, baliskad dang pisan tia! Aywa, ta yaten ang pinapanalugpatay ra tung kalelyagan tang magpakasalak, magkabagay pa wasu ang magpasulsulita pa? ³Aywa, indi mi ra nagademdeman ang atiang pagpabenyag tang nagpailalang inimakluita ra ni Jesu-Cristo, asan da nga pananglitay ta ang tung pagapatay na, nagkasira-siraanita ra kang napatay? ⁴Ig disir, atiang pagpalgud tung tinanguni na tung leyang, nagkasira-siraanita ra kang ipinalgud. Ya ray pinananglitan ta atiang ipinadalemita ra tung wai. Nagkamaning ta maning tia ay ugud katulad ka tung ni Jesu-Cristong binui si kang uman yang paganingen nang Ama na ekel tung puirsa nang indi masagang-sagang, nagkasira-siraanita ra kang binui na si kang uman. Ya ra kay pinananglitan ta atiang binangunita ra tung wai. Yang katuyuan na tia ay ugud simanyan magpangabuiita ra tung baklung papanaw ang magkatunu tung pangimaklu yang Dios tung yaten. ⁵Yang gustuung ianing tia, kumus maning pa tung nagkasira-siraanita ra kang ipinalgud tung leyang, yang gustu nang ianing, asan da nga pablagay ta yang dating pagpangabui tang malain ang anggud ka tung anyang nagpablag da ka tung dating kabui na taa tung kaliwutan atiang pagapatay na. Ig disir, talagang maning pa tung nagkasira-siraanita ra kang binui si kang uman yang Dios ang yang gustu nang ianing, simanyan may pagpangabui ta rang baklu. ⁶Indi mi ilem paglipatan ang yang dating pagkatau ming makinasalananen, maning pa tung ipinaumid yang Dios tung ni Jesu-Cristong atiang pagpalansang na tung krus. Ya ray binuat na ugud asan da nga pakapasay na ta puirsa na yang mga tinanguni tang naang naanad da ka man tung pagpakasalak

ang para indiita ra maning pa tung magpakirepen ang magbuat ta kasalanan. ⁷Bilang ipinaluasita ra yang Dios tung pagpakirepen ta tung dating kalelyagan tang magpakasalak ang katulad ka tung sasang taung napatay ang naluas da ka tung pagpakemkem na tung dating kalelyagan na. ⁸Kumus maning pa tung nagkasira-siraanita ra ka ni Jesu-Cristong napatay, may kumpiansa tang dayun-dayun da yang pagkinapulitay ta numanyan ang asta ra ilem tung sampa. ⁹Nagaskean ta ang ti Jesu-Cristo, kumus binui si kang uman yang Dios, indi ra mapatay ang uman. Simanyan belag dang suitu ta kamatayen. ¹⁰Kung natetenged tung pagapatay na, minsa ilem ang nagpakugmatay para tung yaten ang nagpakasalak ig anda ray ministir ang maumanan na pa. Kung natetenged ka man tung pagkabui na si kang uman, nagabui tanya ang para tung ikadengeg yang Dios. ¹¹Ig disir, pati yamu, kumus pagkinapulitayamu ra ni Jesu-Cristo, maning ka tia yang pagpabetang mi tung mga sadili mi. Kung natetenged tung dating kalelyagan ming magpakasalak, patayamu ra ka. Kung natetenged man tung rilasyon mi tung Dios, nagabuiamu ra ka para tung ikadengeg na.

¹²Kapurisu ustu ra tiang pagpagaem mi yang mga tinanguni mi tung dating kalelyagan ming magpakasalak. Aywa, yang sasang suitu ka ilem ta kamatayen ya pay panuntan mi yang kalelyagan na? Ay kung pakdulan mi ta lugar tia, siguradung maregsananamu rang magtuman yang mga kursunada ming mga malalain. ¹³Ustu ra tiang pagintrigaen mi yang mga parti-parti yang mga tinanguni mi tung dating kalelyagan ming magpakasalak ang para magamit mi tung mga malalain ang mga pagurubraen. Kung indi, ipagintriga mi ra enged yang mga sadili ming bugus tung Dios ang ipagaem. Kipurki yay magkatama tung numyung maning pa tung sasang patay tung pagterelengen yang Dios ang pagkatapus maning pa tung binuiamu si ka anyang uman. Pati mga parti-parti yang mga tinanguni mi, luwus da kang ipagintriga mi tung anya ang para magamit na tung pagburuaten ming magkatama tung pagterelengen na. ¹⁴Kayanan mi ra tia ay kipurki simanyan yang dating kalelyagan ming magpasalak, indiamu ra ka enged madeegan na kipurki napaklian da yang pagpasuituan mi. Belaganamu ra suitu yang mga katuwulan yang Dios ang ibinutwan ni Moises ang anday matawang na tung yaten ang para magtumanita ra rin. Piru simanyan pagpagaemamu ra tung Dios ang maktel yang pagtarawangen na tung numyung para mapanguntielan mi yang dating kalelyagan ming atia^w.

^w 6:14 Yang paggaraemen yang Dios tung mga tumatalig ang atiang nasambit ni Pablo ya rang pisan yang gustu ni Ginuung Jesus ang ianing tung ni Nicodemo ang kung tinu pay indi ipanganang uman, indi maimung maispirinsiaan na yang palaksu yang paggaraemen yang Dios tung sadili na (Juan 3:3, 5).

**Nagapapagsunaid Na Yang Pagpakirepen Nira Tung Dating
Kalelyagan Nirang Magpakasalak May Yang Pagpakirepen
Nira Tung Kalelyagan Yang Dios (6:15-23)**

¹⁵Ta, unu pay nalagpakan yang nagipaganingung atia? Aningen ta wasu ang liwianuita rang magpakasalak kumus belaganita ra suitu yang mga katuwulan, kung indi, suituita ra yang Dios? Abaa, indi ra ka enged magkatama tia! ¹⁶Nagaintindian mi ka ang kung alimbawa magintrigaamu ra yang sadili mi tung sasang tau ang para magpakirepenamu ra tung anya, kumpurming tinu pang agalenay ang nagapananged mi ay kirepenamu ra anya^x. Kung ilakteru ra yang pananglit ang atia tung pagkabetang mi, kung yang dating kalelyagan ming magpakasalak ya ray nagapangagalenan mi ang para tumanen mi yang kalalangan na, anday dumang pakawutun na, asanamu ra nga pablag tung Dios. Piru kung yang Dios ya ray nagapangagalenan mi simanyan ang para tumanen mi yang kalelyagan na, yang luluaan na, mapagbuatamu ra yang magkatamang pagburuaten. ¹⁷Piru simanyan durug dakul yang pagpasalamatu tung Dios natetenged ta yamung maning pa tung nagpakirepen da ka man ang tukaw tung dating kalelyagan ming magpakasalak, nagintraamu ra pananged tung ipinagtulduk da tung numyu ang tedek tung mga pupusukun mi. Yang ipinagtulduk ang atia tung numyu yay maning pa tung sasang pinagintrigaan yang Dios tung numyu ang para ya si kay pagpakirepenan mi. ¹⁸Pinaluasamu ra nganing yang Dios ang indiamu ra suituen yang dating kalelyagan ming magpakasalak ig simanyan yang magkatamang pagburuaten ya si kay maning pa tung pagpakirepenan ming baklu. ¹⁹Nagipananglitu ilem yang mga bagay ang atia tung pagpakirepen ay mas pang mamesmesan ta yang sasang bagay kung may mapananglitan ta. Simanyan pademdeman mi ra kanay ang yang tukaw bilug yang mga isip ming nagirintrigaen yang mga parti-parti yang mga tinanguni mi ang para magamit tung malalaway ang pagburuaten ang maning pa tung yay pinagpakirepenan mi ang asta ya rag durulang agdurulang yang paglalampasen mi tung mga katuwulan yang Dios. Simanyan kung ya pa agarig kabilug yang isip ming nagintriga atii kanay, simanyan ya ra kay patupuan ming magintriga tung Dios yang mga parti-parti yang mga tinanguni mi ang para yang pagburuaten ang magkatama ya si ay maning pa tung pagpakirepenan mi ang asta magatu rang magatu yang mga buat-buat mi tung nagauyunan yang Dios. ²⁰Kipurki atii kanay ang yang dating kalelyagan ming magpakasalak ya pay maning pa tung

^x 6:16 Atii kanay yay nagabuat yang sasang taung masyadu ra ka enged yang kaliliwagan na ang midyu tung ya ra nga lulutay.

pinagpakirepenan mi, luasamu pa tung pagburuaten yang magkatama. ²¹Piru unu pa wasung kaayenanay ang naita mi tung nagkarabuat-buat mi atii kanay ang simanyan ya ra ka man ay nagaeyakan mi? Andang pisan, ay natetenged anday dumang pakawutun yang mga ubra-ubrang mga maning tia kung ya pay pinadayunan mi, asanamu ra nga pablag tung Dios ang asta tung sampa. ²²Piru simanyan pinaluasamu ra yang Dios ang indiamu ra suituen yang dating kalelyagan ming magpakasalak ig nagpagaemamu ra ka tung anyang tanya si ay maning pa tung pagpakirepenan mi. Purisu simanyan yang pinakawut na tung numyu, pagatu rang pagatu yang mga ubra-ubra mi tung nagauyunan yang Dios ig tung uri magsarapenanamu ra yang Dios ang anda enged ang pisan ay katapus-tapusan na. ²³Kapurisu kung papagbilugunu ra yang gustuung ianing, ya taa. Kung tinu pay pagpagaem tung dating kalelyagan nang magpakasalak, kung tung pagpatenged pa ipananglitayu, anday dumang midyu tung isuul tung anya, dayun-dayun yang pagkabl原因 na tung Dios ang tung uri ya ra kay pagnatisan nang asta tung sampa. Piru yang nagibuluntad yang Dios tung yaten, puidiita rang magpakigsapen tung anya ang asta tung sampa ekel ilem tung kaampiran tang naang baklu tung ni Ginuu tang Jesu-Cristo.

**Liwianuita Rang Indiita Ra Dapat Ang Magpasuitu Tung Mga
Katuwulan Ang Para Asanita Ra Rin NGa Tapnayay Yang Dios (7:1-6)**

7 ¹Mga putulu, kumus yamung sinulatanu mga taung kunusidu kung unu pay palaksu yang mga lai, simpri nagaintindian mi ra ang ubligadu ilem yang sasang tau ang magpasuitu tung mga lai mintras nagabui pa. ²Ipaalimbawaw ra kanay tung sasang baway ang kasawaan. Ubligadung magusuy tung lai natetenged tung pagkarasawaen, mintras bui pa yang kasawa na. Piru kung mapatay ra, luas da tung laing atia. ³Purisu mintras bui pa yang kasawa na, kung alimbawa magpaugpu ra tung dumang lalii, aningen da ka ilem yang mga tau ang tanya paglimbung da tung kasawa na. Piru kung mapatay ra yang kasawa na, luas da tung laing atia. Maskin magpakasawa si tung dumang lalii, belagan ang maganing ang tanya paglimbung. ⁴Purisu mga putulu, maning kang pisan tia yang palaksu yang kalibrian ta. Katulad tung sasang baway ang nabalu ang luas da tung laing atia, ipinaluasita ra ka yang Dios ang indiita ra dapat ang magpasuitu tung mga katuwulan na bakluite ra nga risibiay na ang katulad ka tung dating nagalaum ta. Naluasita ra gated ilem tung pagkasira-siraan ta ni Jesu-Cristong napatay atiing pagpalansang na tung krus. Purisu duma ra yang may peges tung yaten. Anday dumang maning pa nangasawa tung yaten, ya ra yang sasang binui si kang uman yang Dios ang para tanya ray magpaktel tung yaten ang magpalua ta mga pagurubraen ang magkatama ang yay

ikadengeg yang Dios. ⁵Atiing kemkemita pa rin yang dating pagkatau tang mapinagpanadili, maning taa yang palaksu yang pagpangabui ta. Ekel da duun tung nagaintindian ta tung katuwulan ang may nagibawal tung yaten, asan da nga bungkad yang mga kalelyagan tang makinasalananen ang asta yang mga parti-parti yang mga tinanguni ta ya ray ginamit tang nagbuat ta mga malalain ang pagurubraen ang asanita ra ka dayun nga pablag tung Dios. ⁶Piru simanyan, atiiing pagtalig ta tung ni Jesu-Cristo, pinaluasita ra yang Dios tung pagpasuita ta tung mga katuwulan ang yang kalaum ta asanita ra nga risibiay na. Luasita ra ka man asan natetenged atiiing pagapatay ni Ginuung Jesus, maning pa tung nagkasira-siraanita ra ka tung anyang napatay. Purisu simanyan may baklung papanaw ang para mapagtumanita yang kalelyagan yang Dios. Belag dang pariu tung dating papanaw ang yag regsay ta yang mga sadili tang magtuman yang mga katuwulan na, kung indi, ita rag papaeyangay yang Espiritu Santo ta gustu tang magtuman yang kalelyagan na⁷.

Yang Nagipanuwal Ni Pablo Tung Sasang Riklamu (7:7-13)

⁷Muya may magsulingaag tung yeen ang maning taa^z, “Kung tama ang tung sasang katuwulan asan da nga bungkad yang kalelyaganung magpakasalak, intunsis malain pala yang mga katuwulan!” agaaning. Yang matuwalu tung anya, “Abee belag ka! Kung indi, maning taa. Indira rin nasimanu ang may kalelyaganung magpakasalak kung belag tung katuwulan. Kipurki indi ra rin nabiluganu kung unu pay palaksu yang pagaramlukun kung belagan tung sasang katuwulan ang paganing ang indiauw unu dapat ang magamluk tung belagan yeen^a.” ⁸Natetenged tung inaning yang katuwulan ang atia, yang kalelyagunang magpakasalak duun da naita ta ketat nang namuirsa ang asta asanaw ra ngaeyangay ta ipagamluku tung sari-saring bagay ang dapat da rin ang indi amlukunu. Ay kipurki kung anday katuwulan ang naintindianung pagbawal tung mga ubra-ubrang malalain, yang kalelyaganung naang magpakasalak indi ra rin madabdawan. ⁹⁻¹⁰Atiing anda pay pagbatikalan yang isipu tung mga katuwulan, malimeng pa rin yang isipu. Piru atiiing buminatikal da tung isipu yang sam bilug ang indiauw unu dapat ang

^y 7:6 Ikumpalar tung sinambit na tung 2 Corinto 3:6. ^z 7:7a Magimpisa tung 7:7 ang asta tung 7:25, kung basaen ta yang isinulat ni Pablo, midyu natetenged ilem tung sadili na. Piru tung pagintindi yang dumang mga sagad, ti Pablo unu pangerengan tung duma ang pagpatulut-tulut tung mga taung indi pa nagatultul tung ni Ginuung Jesus ig nagapagkuriang ta pagisip nira natetenged maskin durung kalelyag nirang magbuat yang matinlu, indi ka enged kayanan nirang buatan. Purisu durung pagsagayap nira kung ya pa agaring mapuklut tung nagabtangan nirang atiang durung pisan agkaliwag tung mga isip nira. Duun nga basaay ta tung 7:24. ^a 7:7b Exodo 20:17

magamluk, duun da nga maladmarayu ang atii pala pagbuataw ra ka man ta kasalanan tung Dios ig duun da ka dayun nga simanayu yang pagkablaga tung anya. Yang katuwulan ang naang kalaumu ang kung yay usuyunu asanaw ra ngauyunay yang Dios, unawis tung paglampasu, duun da nga simanayu ang yuu nagpablag da tung anya. ¹¹ Bilang yang kalelyaganung magkatinir ta belagan yeen duun da naita ta ketat na tung ibinawal yang katuwulan ang atia ang asta duunaw ra nga dayaay nang magpasubu tung pagpakasalak ig tung paglampasu tung katuwulan ang atia, duun da nga simanayu ang yuu nagpablag da tung Dios. ¹² Kapurisu unu pay linagpakan na, kung indi, tung tanan ang mga katuwulan yang Dios, andang pisan ay mabangdan ta ang maning yay pagpakdul tung yaten ta kasalanan, kung indi, talagang pulus limpiu. Kumpurming unu pay nagipatuman yang Dios tung yaten ang katulad ka tung sam bilug ang atiang naulitu nungayna, pulus tung limpiu, pulus tung magkatama, pulus tung matinlu.

Yang Nagipamarik Na Tung Sam Bilug Sing Riklamu (7:13)

¹³ Muya may magsulingaag si tung yeen ang kung tama yang nagianingu, ig disir pala yang nagipatuman yang Dios tung yeen ang pulus ka man matinlu, ya unu ay natengeran na ang nagpablagaw ra tung Dios! Abaa, indi ka enged magkatama tia! Kung indi, naang kalelyaganung magpakasalak nabungkad da atiang pagkaintindiu tung katuwulan ang atia ang pagkatapus ya ray nagsulsul tung yeen ang asta nagamlukaw ra ang asanaw ra ka man napablag tung Dios. Nagkamaning da ta maning tia ay ugud duun da enged nga bilugayu ang yang kalelyagung naang magpakasalak, talagang durung pisan agkalain kag yadwa pa ugud tung paglampasu tung katuwulan ang atiang durug tinlu yang rumbu na, asan da ka nga batikalay ta mupia yang isipu kung ya pa agarig kalaway yang kalelyagung naang magpakasalak.

Kung Indiita Ipapuklut Ni Jesu-Cristo Tung Pagpasuitu Ta Tung Kalelyagan Tang Magpakasalak, Indiita Enged Mapagbuat Ta Matinlu (7:14-25)

¹⁴ Dispuis nagaskean ta ka ang yang mga katuwulan ang naang pagkeresenan ta, tung Dios ka man nanliit ig yang nagadapatan nira purus natetenged tung kalelyagan nang yay tumanen ta rin ang mga tau. Piru ta yeen, pagaeklanaw yang dating pagkataung naa ang ya ra ilem yang sadiliu ay pagasikaru. Yang kaalimbawaanu maning pa tung nagaregsananaw ang magpakirepen tung dating kalelyagung magpakasalak. ¹⁵ Ay kipurki yang dumang pagabuatuu indi ka ilem nagaintindianu. Ang kaisan kung ay pa tiing matinlu ang yay nagalelyaganung buaten, ya pa kay indi padayunanung buaten.

Utru si kung kaisan kung ay pa tiing nagalawayanu, ya pa ka engaged ay nagapadayunanung buaten. ¹⁶Kumus anda ka man ay gustuung magbuat yang mga malalain ang nagabuatu, ya ray pagpailala ang yang mga katuwulan yang Dios nagapauyunanu ka ang talagang matinlu. ¹⁷Intunsis belagan ang maganing ang pagbuataw ta malain natetenged ang ya ra agengerayung buaten, kung indi, yuug sulsulay yang kalelyaganung magpakasalak ang ya kang lagi ay keen tung pagkatauu. ¹⁸Ay nagaskeanu ang talagang indiw pa nagatiniran ta ipagbuatu yang matinlu. Bilang yang dating pagkatauung naang mapinagpanadili indi engaged nageyangan ta maning tia. Ay kipurki maskin durung kalelyaganung magbuat yang matinlu, piru indi ka engaged kayananung buaten. ¹⁹Bilang yang matinlu ang nagalelyaganung buaten, ya pa ka engaged ay indi nagabuatu, kung indi, yang malain ang indi engaged nagalelyaganung buaten, ya pa ka engaged ay nagabuatu. ²⁰Purusu kumus nagabuatu yang malain ang indi nagalelyaganung buaten, ig disir kung buaten, belagan engeru, kung indi, yuu ra ilem agasulsulay yang kalelyaganung magpakasalak ang ya kang lagi ay keen tung pagkatauu. ²¹Kapurisu duun da ngauksibarayu ang yang kadagmitan ang nagainabu, kung ay pa atiang matinlu ang yay nagalelyaganung buaten, duunaw si nga sagangay yang sasang malain tung sadiliu ang asta indi ra ilem madayunanung buaten yang matinlung atiang nagaisipanu. ²²⁻²³Bilang agad pa nagapauyunanu yang mga katuwulan yang Dios tung kinaisipanu, piru may sasang nagasimanung pagandar tung sadiliu ang kung tung gira pa ipananglitayu, yay pagpakigbatuk ta mupia tung nagapauyunan yang isipung matinlu ang ya ra rin ay gustuung buaten. Katulad tung sasang sundalung dineep ta kuntrariu nang kinemkem ta durug igpit, ya kay kaalimbawaanung nagakedkeraw ta mupia yang kalelyaganung naang magpakasalak. ²⁴Aay, durung pisan agkakaildaw yang pagkabetangung naa. Pagyenget-yengetan da nganing yang isipu ta duru kung tinu ra kaya wasu ay masarang ang magbawi tung yeen ang para mapapuklutaw ra anyang tung pagkeremkemen ang naa tung yeen yang kalelyaganung magpakasalak ang asanaw ra ka man nga pablag tung Dios. ²⁵Piru simanyan durung pisan agkadakul yang pagpasalamatu tung Dios ay natetenged ilem tung ni Ginuu tang Jesu-Cristong pagpakigsasang pirmi tung yeen, saranganaw ra anyang ipapuklut tung pagkeremkemen tung yeen yang dating kalelyaganung magpakasalak^b.

Kapurisu kung papagbilugunu ra yang gustuung ianing tung intirung sam bulus ang atia^c, ya ra taa yang nagabtanganu. Tung isipu, duru ka man ang kalelyagung magtuman yang mga katuwulan yang Dios.

^b 7:25a Sasang pagpasapet ni Pablo tung magdasun ang ianing na tung 8:1-17.

^c 7:25b bilang yang sam bulus ang pagimpisa tung 7:7 ang asta taa tung 7:25.

Ugaring natetenged tung dating pagkatauung mapinagpanadili, suituaw pa ka engaged yang dating kalelyaganung magpakasalak.

**Natetenged Tung Pagpaktel Yang Espiritu Santo Tung
Mga Tumatalig Ugud Indi Ra Dapat Ang Magpasulsul
Tung Kalelyagan Nirang Magpakasalak (8:1-11)**

8 ¹Taa simanyan, ta yaten ang kumpurming may kaampiran da tung ni Jesu-Cristo, indiita ra engaged sintinsiaan yang Dios tung kalainan ang anday katapus-tapusan na. ²Nagaskean tang talagang matuud tia ay natetenged may nagapanimanan ta rang baklung palaksu ang yay pagandar da tung mga sadili ta ang ita rag papaeyangay yang Espiritu Santo ta nagipagpangabui tang baklu. Asanita ra agipapuklutay na tung dating palaksu yang pagpangabui ta ang pirmiita ra ilem din ang dereegen yang kalelyagan tang magpakasalak ang duunita ra ka rin nagpablag tung Dios. ³Indiita ra ka engaged mapuklut tung pagkeremkemen tung yaten yang kalelyagan tang atia ekel tung pagturumanen ta yang mga katuwulan yang Dios ay natetenged masyaduitag kaluway ang magtuman. Piru yang indi ta kinayanan, kinayanan da yang Dios. Ipinangay na ra taa tung kaliwutan yang paganingen nang Ana Nang sadili ang may pagkatau nang pariu tung pagkatau ta puira pa tung pagkamakinasalananen ta. Ya ray binuat na ugud yay mapasapul tung sintinsia nang dapat da rin ang dumangat tung yaten natetenged tung mga kasalanan ta. Ekel tung pagsintinsia yang Dios tung anyang atia, asan da nga pakapasay na ta puirsya yang kalelyagan tang magpakasalak. ⁴Yang katuyuan na tia ay ugud simanyan makayanan ta rang tumanen yang magkatamang pagburuaten ang uyun tung mga katuwulan na. Yay makayanan tang kumpurming indi ra pagpaguyud tung dating pagkatau nang mapinagpanadili, kung indi, pagpaguyud da tung Espiritu Santo. ⁵Ay ya pa agari, yang mga taung kumpurming pagpaguyud tung dating pagkatau nirang mapinagpanadili, anday dumang nagapagamenan ta mga isip nira, kung indi, ya ra ilem yang uyun tung pagkatau nirang atia. Piru yang mga taung kumpurming pagpaguyud tung Espiritu Santo, yang nagapagamenan ta mga isip nira, ya ra ilem yang uyun tung nagalelyagan na. ⁶Kipurki yang mga taung kumpurming pagpagamen yang mga isip nira tung pagkatau nirang dati, asan da nga pablag tung Dios ang kung yay magdayun tii, ya ra kay pagnatisan nirang asta tung sampa. Piru yang mga taung kumpurming pagpagamen yang mga isip nira tung kalelyagan yang Espiritu Santo, asan da ta mga taung pinaeyangan da ta kaampiran nira tung Dios ang anday pagtapusan na ang ya ra kay paglimengan yang mga isip nira ta mupia. ⁷Talagang matuud ang pagpablag da ka man tung Dios yang kumpurming pagpagamen yang mga isip nira tung dating pagkatau

nirang mapinagpanadili ay asan da nganing agpamagbatuk tanira tung anya. Ay ya pa agari, yang mga katuwulan na indi nirag tumanen ay indi ka ilem nganing masarangan nira. ⁸Yang mga taung kumpurming pagpaguyud tung dating pagkatau nira, indi ka nira makayanan ang buaten yang nagauyunan yang Dios.

⁹Piru yamu, indiamu ra dapat ang maregsanan ang magpaguyud tung dating pagkatau ming mapinagpanadili, kung indi, puidiamu rang magpaguyud tung Espiritu Santo sindu asan da ipinatinir yang Dios tung mga sadili ta. Piru kung tinu pay anda asan tung anyag pagtinir yang Espiritu Santong liit tung ni Jesu-Cristo, yang taung atia belagan pa kang anya. ¹⁰Piru kumus pagtinir da ti Jesu-Cristo tung numyu ekel tung Espiritu Santong ipinatinir na tung numyu, maskin suitu ka man ta kamatayen yang mga tinanguni mi natetenged ka man tung pagkamakinasalanen mi, piru pinaeyanganamu ra anya ta nagipagpangabui ming baklu gated inusgaranamu ra yang Dios ang saluamu rang pisan tung pagterelengen na. ¹¹Kumus asan da ka man tung numyu agpagtinir yang Espiritu Santong liit tung Dios ig yang Dios ya kay nagpabui si kang uman tung ni Ginuung Jesus, asan da nga siguruay mi ang tanyang nagpabui si kang uman tung anya, ya si kay magpabuing uman tung mga tinanguni ming nagapatay, ekel tung Espiritu Santong naang pagtinir da tung numyu ang ya si kay papagubraen na.

**Yang Dapat Ang Pagpaguyuran Tang Pirmi Ya Ra Yang
Espiritu Santong Pagtinir Tung Yaten (8:12-13)**

¹²Kapurisu simanyan, mga putulu, belaganita ra ubligadung magpaguyud tung dating pagkatau tang atiang mapinagpanadili, kung indi, ubligaduita rang magpaguyud tung Espiritu Santo. ¹³Piru kung alimbawa, yang dating pagkatau ming atia ya pay padanayan ming pagpaguyuran, talagang asanamu ra nga pablag tung Dios ig ya ra ka mismu ay pagnatisan ming asta tung sampa^d. Piru kung agimatayen mi yang dating mga ubra-ubra yang mga tinanguni mi ekel tung pagpaktel yang Espiritu Santo tung numyu, asan da ngaispirinsiaay ming mas pa yang baklung pagpangabuing ipinaeyang na tung numyu ang tung uri, ya ra kay pagnatisan ming magpakigsapen tung Dios ang asta tung sampa.

**Kumus Agkawigenita Ra Yang Dios Ang Mga Ana
Na, Tung Uri Siguradung Malguran Ta Ra Ka Yang
Tanan Ang Pinangakuan Na (8:14-17)**

¹⁴Talagang matuud ang yay pagnatisan ta kipurki yang kumpurming pagpaguyud tung Espiritu Santo yay matuud ang mga ana yang Dios.

^d 8:13 Ikumpalar tung isinulat ni Pablo tung 8:6 may tung Galacia 6:8.

¹⁵Nagapruibaan da nganing tung numyung talagang matuud tia ay kipurki yang Espiritu Santong atiang pinapagtinir da yang Dios tung numyu, belag yamug paeyangay na ta ipageled mi si kang uman tung Dios ang muya sintinsiaanamu pa anyang silutan, kung indi^e, yamug paeyangay na ta ipaninan mi tung mga sadili mi ang talagang binuatamu ra ka man yang Dios ang mga ana nang sadili. Purisu sasa may sasa tung yaten ang mga tumatalig, maktel da yang isip tang magguguuy tung Dios ang ya ra aganingay tang, “Yaway Amaw”. ¹⁶Yang Espiritu Santo mismu ya ray pagpaugtun tung nagapanimanan tang atia tung mga sadili ta ang talagang matuud ang ita mga anaita ra ka man yang Dios. ¹⁷Dispuis pa, kumus mga anaita ra ka man anya, ig disir, tung uri pakdulanita ra ka anya yang tanan ang mga kaayenan ang nagielat na tung yaten ugud magkasira-siraanita ra ka ni Jesu-Cristong magpalgud tung tanan ang ibinaratu yang Dios tung anya. Nagasiguru tang matuud tia natetenged simanyan nagapasaranita ra nganing ta mga pinitinsia arangan da ilem tung pagpakigsasa ta tung ni Jesu-Cristo ugud tung uri, idamayita ra ka tung anyang mapadengegan.

Nagipagpasunaid Na Yang Mga Kaliwagan Simanyan May Yang Katinluan Ang Malguran Tung Uri (8:18-25)

¹⁸Nagapagbitalaw ta maning tia ay tung pagintindiu, yang mga pinitinsiang naang nagapasaran ta numanyan belag dang bagay ang pagsintian tang masyadu ay natetenged yang kasusulawen ang atiang malguran ta tung uras ang ipagpabunayag yang Dios tung yaten inding pisan mapasiring-siringan yang katinluan na^f. ¹⁹Kipurki yang kaalimbawaan yang intirung pinagimu yang Dios, maning pa tung paglalangkagen da ta durung pagpakbat tung uras ang ipagpabunayag da yang Dios kung tinu pa enged ay matuud ang mga ana na ig kung ya pa agarig katinlu yang pagkarabetangen nirang durung pisan agkasusulaw. ²⁰⁻²¹Yang nagipaglangkag na ay natetenged tung nalambegan na ang indi ra sumalabay tung katuyuan yang Dios ang nagimu. Nagkamaning da ta maning tia belagan natetenged ang yay nalelyagan na kung tung tau pa, kung indi, natetenged ilem ang linalangan yang Dios ang maglain da yang pagkabetang na natetenged ilem tung paglampas ni Adan^g. Piru maskin linalangan na ka man ta maning tii, nunut da ka ta sasang pangaku na ang para kung tung tau pa, ya ray ipagpakbat na ang tung uri bawien

^e 8:15 Matinlung ikumpalar ta tung isinulat ni Juan tung Juan 3:3, 5-6. ^f 8:18 Matinlung ikumpalar tung 2 Corinto 4:17. ^g 8:20-21 Atiing pagimu yang Dios tung ni Adan, ya ray binuat nang ingkargadu nang may kagaeman tung tanan ang inimu na tung kaliwutan (Genesis 1:26-28; Mga Karantaen 8:5-8; Hebreo 2:5-8). Purisu atiang paglampas na tung urdin yang Dios, pati yang tanan ang ipinabtang yang Dios tung pudir na, damay ra ka tung kalalangan ang ipinakdul yang Dios tung anya (Genesis 3:17-19).

na ra ka engaged tung nalambegan nang atii ang maskin unu pa man ang bagayay, indi maimu ang indi magkaradiadu. Bawien na rang luwus ang para magluluguran da tanira yang mga taung binuat nang mga ana na tung katinluan ang atiang durung pisan agkasusulaw. ²²Nagaskean ta ang yang tanan ang atiang pinagimu na, magimpisa pa atii tung primiru ang asta ra ilem simanyan, kung tung tau pa, midyu tung pamagere-ere ang pangyenget-yengetan da ta duru ang tung makali, mangalgud da tung katinluan ang atia ang katulad ka tung sasang baway ang pagbalunbun da ta siit ang puirti ang pagere-ere ra kang pagyenget-yengetan ang tung makali, maluangan da. ²³Belagan ilem ang yang tanan ang atiang inimu na ay maning pa tung pamagere-ere, kung indi, pati nganing ita mismung kumpurming pinatiniran da yang Dios tung Espiritu Santong yay maning pa tung sasang pundung ipinatkaw na tung yaten, ya ka, maning pa tung pagere-ereita ra ka. Ay duru ra ka atiiing pagyenget-yengetan tang pagpakbat kung sanu ra kaya kumawut yang uras ang ipagpailala yang Dios tung yaten ang ita ka man ay matuud ang mga ana nang magkabagay rang pakdulan na yang tanan ang kaayenan ang pinangakuan na. Lugud da ka asan yang pangimaklu na tung mga tinanguni ta ang asanita ra ka nga bawiy na tung kadiaduan ang naang nagabtangan ta numanyan taa tung kaliwatan ang naa. ²⁴Kipurki magimpisa pa atiiing tinapnayita ra ni Ginuung Jesus, durung pagpakbat ta tung katinluan ang atia. Kung ya rag dawalay ta yang nagipagpakisewat ta, ig disir anda ray ministir ang pakbaten ta pa. Ay tinu pay nagaintindian ming tau ang magpadayun pa yang pagparakbaten na ang ya rag bistuay na yang nagipagpakisewat na? ²⁵Piru kumus pagpakbatita ra nganing tung sasang indi ta pa nagaita, ilyag nang ianing, indiita ra pagmatakang pagelat.

**Natetenged Tung Pagtarawangen Yang Espiritu
Santo Tung Pagarampuen Ta (8:26-30)**

²⁶Belagan ilem tung pagparakbaten ta kemtel da yang mga isip tang magagwanta tung mga kaliwagan, kung indi, kemtel da ka natetenged tung Espiritu Santong pagtinir tung yaten ang kung ariita pag luwayay, duunita ra kag padagen-dagenay na ta mupiang paktelen. Pariu ra asan tung pagarampuen ta tung Dios ang kung kaisan indi ta nagaintindian kung unu pa engaged ay dapat ang ipagampu ta tung anya. Piru kung luwayenita ra nganing natetenged tung mga kalbatan ta ang asta ya ra ilem aginamesay ta, yang Espiritu Santo mismu ya ray mangerengan tung yaten ang magpakiksen tung Dios. ²⁷Ig yang Dios ang nagasangkad kung unu pay nagabtang tung mga isip ta, ya kay nagaske kung unu pay pagasikad yang Espiritu Santong pagampu para tung yaten. Nagakdekan na ang kung unu pay nagipagampu na, pulus uyun ang pisan tung kalelyagan na para tung yaten ang binuat nang mga tauan na.

²⁸Dispui pa, nagaskean ta ra ka ang ta yaten ang kumpurming pagmaal da tung Dios, maskin unu pay mapasaran ta, luwus ang pagaeklan na tung may ikaayen ta ka engaged. Yay pagabuat na para tung yaten ang kumpurming bintang nang maging mga tauan nang sadili ang yang pagbeteng nang atii, ya ra kang lagi ay uyun tung pinalanu na para tung yaten. ²⁹Talagang mataligan tang matuud tia ay telengan ta ra ilem yang pagpalaksu na tung pinalanu nang atia. Ta yaten ang kumpurming naskean na kang lagi atiing indi na pa nagaimu yang kaliwatan ang itay magtalig yang mga sadili ta tung ni Jesu-Cristong magpatapnay, ita kang lagi ay pinagdisisiunan nang magkatinir ta pagkatau tang baklu ang magatu rang magatu tung pagkatau ni Jesu-Cristo ang yay paganingen nang Ana Na. Yang linuaan na tia tanya ray maning pa tung pangulu ig ta yaten ang binuat da yang Dios ang mga ana na, ita ray maning pa tung mga ari nang durug dakel. ³⁰Dispui, ta yaten ang kumpurming pinagdisisiunan na ta maning tia, ita ra kay bintang na ang para magpatapnaita tung ni Jesu-Cristo. Ig ta yaten ang kumpurming bintang na, ita ra kay inusgaran na dayun ang saluita rang pisan tung pagterelengen na. Kidispui pa tung uri, ta yaten ang kumpurming inusgaran na tung maning tia, ita ra kay siguradung padengegan nang palgurun tung kasusulawen ang pagatiniran ni Ginuung Jesus.

**Yang Pagpasalamat Ni Pablo Ang Anda Enged Ang Pisan
Ay Mapasaran Tang Puiding Ya Ray Pagsangelan Yang
Paggeregmaen Yang Dios Tung Yaten (8:31-39)**

³¹Kapurisu kung mapaneem-neeman ta yang tanan ang atiang binuat yang Dios para tung yaten, unu pa wasu ay linagpakana na, kung indi, ya ra taa. Kumus yang Dios ya ray pagpakigsasa tung yaten ang mga tumatalig, maskin tinu pay magkuntra tung yaten, anday kaministiran ang eldan ta. ³²Maskin pa yang paganingen nang Ana Na, indi na ra nganing inawiran ang ipinalikay tung malain, kung indi, arangan da ilem tung yaten ang tanan, ya ra iintrigaay na tung pudir yang mga taung namagpaimatay tung anya. Ig disir, kumus yang pinakalusu ta gegma na ya ra nganing ay ibinuluntad na para tung yaten, talagang pati yang tanan ang kaministiran tang para mapanirbianita ta ustu tung anya, luwus da kang ibuluntad na tung yaten. ³³Ta yaten ang pinagpilik yang Dios ang maging anya, kung tinu pay magpangaas ang magbangdan tung yaten duun tung katalungaan na, indi na ra ka ilem intindien ay tanya mismu nganing ay nagusgad da tung yaten ang saluita rang pisan tung pagterelengen na. ³⁴Maskin tinu pay magpangaas ang magkalalangan ang ita dapat ang sintinsiaan yang Dios tung kalainan, indi na ra ka ilem saptan ay natetenged ti Jesu-Cristo mismu ya ra nganing ay nagpakugmatay para tung yaten ang para indiita ra sakepen yang sintinsiang atia. Dispui pa binui si ka nganing ang uman

yang Dios^h ig numanyan duun da tanya tung tepad na ampir tung tuu nang pagsinasaay ra tanira ta kagaeman ig pangerengan da ka nganing tung yaten ang pagpakigkesen tung anya. ³⁵Kapurisu kumus maning da ka man tia, anda enged ang pisan ay sarang ang mabuat yang mga tau tung yaten ubin maskin unu pa man ang bagayay ang mapasaran ta ang yay pagsangkelan yang paggeregmaen ni Jesu-Cristo tung yaten. Maskin paliwaganita pang papinitinsiaan, maskin deeg-deeganita pa natetenged ilem tung pagtaraligen ta tung anya, maskin pasubkanita pa, maskin pakulanganita pa ta pagarawelen ta, maskin ideselita pa tung may karisguan na, maski nganing ang patayenita pa, indi ka enged maguman yang paggeregmaen na tung yaten. ³⁶Kipurki yang mga bagay ang mga maning tiang nagkarasambitu, magkatirnung pisan tung sasang ikiniga ni David tung Dios atiang tukaw ang yay napabtang tung kasulatan ang maning taa yang palaksu na:

“Natetenged mga tauanami nuyu, pirmiami ra ilem ang

nagatagaman ta mga taung imatayen. Yang pagterelengen nira tung yamen yami pariu ra ka ilem tung mga karniru ang irimatayen da baklu ra ipaalangay yang karni na tung palingki!” agaaning.

³⁷Piru maskin pang mga maning tiang mga kaliwagan ay mapasaran ta, indiita ra ka enged madeegan, kung indi, masalapayan ta ra ka enged ang pisan natetenged tung pagpakigsasa tung yaten yang sasang naggegma tung yaten ang asta pinakugmatayanita ra nganing anya. ³⁸⁻³⁹Nagapagbitalaw ra ta maning tia ay nagasiguruung pisan ang maskin patayenita, maskin pabuienita pa, maskin unu pay mapasaran ta simanyan, pati yang mapasaran ta tung uras ang panalungaan, maskin sangsangenita pa ta maskin unu pang klasiay ta mga taung indi nagaita, maskin unu pag ketelay, maskin ay pay mga lugar nira, maging duun tung langit, maging duun man tung kadalman ig maskin pang unu pa man ang bagayay tung tanan ang inimu yang Dios, parariung anda enged ang pisan ay dapat ang eldan ta tung nira ang muya ya ray pagsangkelan yang paggeregmaen yang Dios tung yaten. Anday dumang gegmang nagianingu, kung indi, ya ra yang ipinagpaita na atiang pagpakugmatay ni Ginuu tang Jesu-Cristo para tung yaten.

**Nagasambit Na Kung Unu Pag Kapungaw Yang Isip Na Natetenged
Tung Nasyun Nang Israel Ang Tinalyuran Da Yang Dios Natetenged
Tung Panambing Nira Tung Ni Ginuung Jesus (9:1-5)**

9 ¹Numanyan tung magdasun ang naa, may gustuung ianing tung numyu ang yay mataligan ming talagang matuud natetenged tung

^h **8:34** Tung pagpabui si kang uman yang Dios tung ni Jesu-Cristo, duun da nga papruibaay na ang rinisibi na ra yang pagpakugmatay na ang yay ultimu ilem ang patielan na yang pagurugaren na tung mga tau ang tanira sumalu rang pisan tung anya. Telengan mu yang napabtang tung 4:25. ⁱ **8:36** Mga Karantaen 44:22; 2 Corinto 4:11

pagsinasaay yamen ang naa ni Jesu-Cristo. Indiaw pagbukli, kung indi, maski nganing yang sadiling painu-inuu ang yay nagapasanagan yang Espiritu Santo, ya ra kay pagpaugtun tung gustuung ianing ang naa ang talagang matuud. ²Iugtulu tung numyu, durung pisan agkapupungawen yang isipung pagdemdem tung mga kaputulanung mga masigkanasyunung mga Israel ang alus pa ilem midyu indi mapunas-punas tung isipu natetenged yang kadaklan tung nira namanambing da ka man tung ni Ginuung Jesus ang tanya unu belagan yang paganingen ang Cristong nagaelatan da rin nirang kumawut. ³Kisira rin ang ilugut da ilem yang Dios tung yeen ang yuu ra ilem ay magsali tung nirang sintinsiaan na tung kalainan maskin magbelaganami pa ni Jesu-Cristo, ugud asan da rin ngaipalibriayu tung sintinsia, buatenu ra rin'. ⁴Teed mi tiag katinlu yang ipinakdul yang Dios ta diwaldi tung nasyun yamen ang Israel. Tanira ka man mga Israel ang pangguuy, bilang mga kanubli ni Israel. Tanira mismu kinawig da nganing yang Dios ang yay mga ana na^k. Muya-muya nganing ang pinaitaan na yang kasusulawen yang pagkabetang na atiang duun pa rin tanira tung mga banwang kapas' Mga Lumiru 16:19. Tung nira ka nagpakigpaigu ang tanira ray maging mga tauan nang sadili ig tanya ra kay maging Dios nira. Inulit na ka nganing ang pinaugtunan ta pira pang bisis ^m. Pinakdulan na ka nganing ta mga katuwulan na atiang duun pa tanira tung tinenaran yang bukid ang pagguguuyan ang Sinaiⁿ. Pinagtuldukan na ka nganing kung ya pa agari yang tamang pagturuuen nira tung anya. Tanira kay pinangakuan na ta duru-durung kaayenan, kapin da enged ang lugud asan yang paganingen ang Cristo bilang Mananapnay ang ipaangay na tung nira. ⁵Dispuis yang mga kinaampu yamen ang na Abraham na Isaac ni Jacob ya ra ka man mismu yang pinamilik na atiang tukaw ang para yay buaten nang pamuaran yang nasyun nira. Ig kidispuis pa, landaw tung tanan, atiang pagingtau yang paganingen ang Cristong atia bilang Mananapnay tung nira, yang nasyun yamen mismu yay natauan na. Ang pagkatapus belag ya mamananged tung anya yang kadaklan ang mga masigkanasyunung mga Israel, ya mamanambing tung anya ang ya ra ka man mismu ay Dios ang makagagaem tung tanan ang ya kay bagay ang dayawen tang asta tung sampang anday katapus-tapusan. Talagang magkabagay ang pisan tia.

**Belagan Ang Maganing Ang Yang Tanan Ang Mga
Kanubli Ni Abraham Luyus Ang Ipalgud Yang Dios
Tung Pinangakuan Na Tung Anya (9:6-13)**

⁶Piru maskin namanambing da ka man tung ni Jesu-Cristo yang kadaklan ang mga masigkanasyunung mga Israel, belagan ang maganing

j 9:3 Maayen ang ikumpalar ta tung ipinagampu ni Moises tung Exodo 32:32.

k 9:4a Exodo 4:22 l 9:4b Exodo 16:7, 10; Levitico 9:23 m 9:4k Exodo 19:5; Deuteronomio 29:1-15; Josue 8:30-35 n 9:4d Exodo 20:1-17

ang duun da isulay yang Dios yang pinangakuan na tung na Abraham ni Isaac ni Jacob pati mga kanubli nira ang tanya ray maging Dios nira ig tanira kay maging mga tauan na. Ay kipurki belagan ang maganing ang yang tanan ang mga Israel luwus ang magkawigen yang Dios ang yay matuud ang mga tauan na^o. ⁷Yadwa pa belagan kang maganing ang yang tanan ang mga ana ni Abraham parariu kang magkawigen yang Dios ang lugud tung pinangakuan nang atii, kung indi, pilik. Atia uyun ang pisan tung sasang inaning na tung ni Abraham ang nabtang tung kasulatan ang maganing,

“Sulaminti ilem yang ana mung ti Isaac ay kawigenung pamuaran yang mga kanubli mung ipalguru tung pinangakuanu tung nuyut^p,” maganing. ⁸Duun da ngaintindiy ta ang yang kinawig yang Dios ang matuud ang mga ana na atii kanay, belagan yang mga taung namagsurubli-subli tung ni Abraham tung pastikular ka ilem ang pagparanganaen tung nira, kung indi, ya ra ilem yang mga taung naging mga kanubli na ekel tung sasang pinangakuan yang Dios. Tanira ra ilem ay kinawig nang ya ray ipalgud na tung pinangakuan na tung ni Abraham. ⁹Ay pademdeman mi ra kanay yang sam bilug pang pinangakuan yang Dios tung ni Abraham ang maning taa:

“Tung mga maning ka tiing uras taa tung matakun, yang kasawa mung atiang ti Sara may ana na rang lalii ekel tung pagpaktelu tung anya,” maganing^q.

Purisu duun da ngaskeay ni Abraham ang belagan tung ana nang sam bilug ipapanaway yang Dios yang planu nang atiiing pinangakuan na tung anya, kung indi, tung ana na ilem ang ti Isaac ipapanaway na. ¹⁰Belagan da ilem maning tii yang pagpailala yang Dios kung ya pa agari yang pagpiriliken na, kung indi, pati atiiing pagmatung tung mga kampi ni Rebeca ang kasawa ni Isaac ang yay sasang kinaampu ta, ya ka. Ay duun si ka nagpaita yang Dios ang yang nagipagpilik na tung mga taung gustu nang gamiten ang magpapanaw tung planu na, indi na agintindien yang pagdarasun-dasun nirang natural tung mga ginikanan nira ubin mga kinaampu nira. ¹¹⁻¹²Kipurki baklu ipanganaay ni Rebeca yang duruang magkampi, atiiing anda pa nganing ay nagabuat nirang maayen ubin malain, inaning dang lagi yang Dios tung anya ang maning taa:

“Yang dakulu ya pay magpaturuwulun tung gesye^r,” maganing.

^o 9:6 Genesis 17:7. Kalaum yang mga masigkanasyun ni Pablo ang yang tanan ang mga kanubli ni Abraham siguradung may kalibrian da nira natetenged ilem tung pagsurubli-subli nira tung ni Abraham. Gustuu ni Pablo ang tatlengen na yang pagirintindien nirang atiang belagan tama. ^p 9:7 Genesis 21:12 ^q 9:9 Genesis 18:10, 14 ^r 9:11-12 Genesis 25:23b. Maayen pang pati birsikulu 24 may 25, basaen ta ka ugud asan da ngaintindiy ta ang pati yang nasyun ang ibuat nirang durua lugud da ka tung inaning yang Dios ang atii tung ni Rebeca. Bilang tung uri, yang nasyun ang Edom ang ibinuad yang dakulu ya ray magaeman yang nasyun ang Israel ang ibinuad yang ari na.

Asan da ngaintindiy ta ang yang buat-buat yang mga tau andang pisan ay kalalabten na tung pagpilik yang Dios, kung indi, dipindi ilem tung sadiling kalelyagan na kung tinu pay piliken na. ¹³Yang ipinasanag nang atii tung ni Rebeca pariung pisan tung sam bilug pang inaning nang nabtang tung kasulatan ang maganing,

“Ti Jacob ya ray pinabuyukanu yang gegmaw piru ti Esau ya ray indi nalelyaganu^s,” maganing.

Yang Nagipagpilik Yang Dios Tung Mga Tau Belagan Natetenged Tung Kalelyagan Nira Ubin Pagimuras Nira, Kung Indi, Natetenged Ilem Tung Sadiling Kalelyagan Nang Magildaw Tung Nira (9:14-18)

¹⁴Ta, unu pay nalagpakan na tia? Aningen ta wasu ang belagan tama yang pagpilik yang Dios ang maning tia tung kumpurming tinu pay nagalelyagan nang piliken? Abaa, indi ra ka engaged magkatama tia!

¹⁵Kipurki pademdeman ta ra ilem yang sasang inaning yang Dios tung ni Moises ang maganing,

“Kumpurming tinu pay nagalelyaganung ildawan, ya ra ka engaged ay ildawanu^t,” maganing.

¹⁶Purisu asan da ngaintindiy ta ang yang nagipagpilik yang Dios tung mga tau ang para gamiten nang magpapanaw tung planu na belagan natetenged tung kalelyagan nira ubin tung pagimuras man nira, kung indi, natetenged ilem tung sadiling kalelyagan nang magildaw tung sasang taung andang pisan ay natengeran na tung anya. ¹⁷Dispuis pa, isipen ta ka yang sasang bitalang itinalig yang Dios tung ni Moises ang para ipakawut na tung Faraon ang yay pagadi tung Egipto ang napabtang ka tung kasulatan ang maganing,

“Yang ipinagpakarungu engaged tung nuyung maging Adia, ay ugud ipaitaw tung nuyu kung unu pag kapuirsa yang kagaemanu ugud mabantug da yang aranu tung bilug ang kaliwutan^u,” maganing.

¹⁸Purisu asan da tung duruang bulus ang atia ngaintindiy ta ang kumpurming tinu pay nagalelyagan yang Dios ang ildawan, ya ra ka engaged ay ildawan na, ig kumpurming tinu pay nagalelyagan nang paktelen yang pagpakgat na tung anya ang katulad ka tung Faraon ang atii, ya ra ka engaged ay paktelen nang magpakgat.

Yang Nagipanuwal Na Tung Sulingaag Yang Duma (9:19-29)

¹⁹Muya may asan tung numyung gustu nang magsulingaag tung yeen ang maning taa: “Kumus dinisisiunan da kang lagi yang Dios yang maskin unu pang ubraay ang buaten tang mga tau, ig disir, maskin unu

^s 9:13 Malakias 1:2-3. Pati yang mga nasyun ang ibinuad nirang durua, lugud da ka asan tung bitalang atia. ^t 9:15 Exodo 33:19 ^u 9:17 Exodo 9:16

pay buaten ta, pulus nagalelyagan na ang yay buaten ta. Purisu indi ka enged magkatama ang parusaan na pa yang sasang taung nagpakasalak natetenged andang pisan ay taung sumarang ang magkuntra tung kalalangan yang Dios.”²⁰ Abaa yang tau kang naa ka! Yawang sasang tau ka ilem, supaken mu pa yang Dios? Katulad tung urun ang binuat ta sasang tau, yawa inimua ka yang Dios. Kung alimbawa maske ra rin ang magbitala yang sasang urun, magkabagay wasung magsupak tung nagbuat tung anyang aningen, “Aywa binuataw ra nuyu ta maning taa?”²¹ Simpri yang sasang manigbuat ta urun, may kalalangan na tung sang masang kaluntani ang duruay urun ang buaten na ang yang madataan yang sam bilug, yay gamiten tung dakulung bagay ang pagkatapus yang madataan ka yang sam bilug, gamiten da ilem tung pastikular ang bagay. Maning kang pisan tia tung Dios. May kagaeman na kang magusuy tung kumpurming unu pay nagaplanu na tung mga tau.²² Ay maskin gustu na ra rin ang magpadangat yang kasisilagen nang magpaita yang kagaeman na tung mga taung namagpasikgel tung anya, inagwantaan na ra ilem ang durung pagparurus na tung nira agad bagay ang pisan ang ya ra rin ay parusaan na.²³ Yang pagasikad na enged asan ay ugud magpailala yang sasang ikadengeg nang durug tinlu ekel tung pagpaita na yang kaildaw na tung mga taung kumpurming nagalelyagan nang ildawan ang ya ra kang lagi ay pinalanuan nang palgurun tung kasusulawen na.²⁴ Anday dumang mga tau tia, kung indi, ita ra mismung kumpurming tinu pay bintang nang magtalig yang sadili na tung ni Ginuung Jesus ang magpatapnay. Yang pinanliit-liitan ta, belagan da ilem tung nasyun yamen ang mga Judio, kung indi, tung taga duma-ruma kang mga nasyun ang belagan mga Judio.²⁵ Kung natetenged tung belagan mga Judiong atiang sinambitu, may sasang bitala yang Dios ang isinulat ni Oseas atiang tukaw ang ya ray gustuung eklan ang ipagpasunaid tung nira. Ay ya ray pagpailala ang maskin tanira may pudir yang Dios ang yay pamilikan na ta mga tauan na. Maning taa yang nagianing na:

“Yang mga taung belagan kang laging mga tauanu, ya ray aningenung mga tauanung sadili. Tanirang indi kang lagi pinaitaanu yang gegmaw, ya ray aningenung nagagegmaanu,” agaaning.

²⁶Dispuis may sam bilug pang bitala ni Oseas ang maning ka tia yang lagpak na ang maganing,

“Magkamaning da tung uri ta kaldaw ang kada lugar ang yang mga magbawanwa duun ya ray inaning yang Dios ang tukaw ang tanira belagan mga tauan na, duun si ka aningay na ang tanira mga ana na rang sadili ang tanya ka man yang Dios ang makagagaemw,” agaaning.

v 9:25 Oseas 2:23 w 9:26 Oseas 1:10

27-28 Piru kung natetenged tung nasyun yamen ang mga Israel, may sasang ipinagpakawut ni Isaias tung nira atiang tukaw ang maganing,

“Yang nasyun tang naang mga kanubli ni Israel, maskin yang kinadaramelen ta maning pa tung kenay tung mga binakayan ang indi mabilang-bilang, piru gesye ka ilem yang mangalibri tung sintinsia, ay natetenged makali rang matuurun yang Dios yang bitala nang ipinagpaaman na ra kang lagi tung nira ang yang mga tau taa tung banwang naa, patedekan na ra ka engaged ang pisan ang pamarusaan^x,” maganing.

29 Dispuis yang nagipaganingu ang andang pisan ay taung matapnay yang Dios kung indi na paitaan yang kaildaw na, bistu ra kang pisan tung sasang inulang tukaw ni Isaias ang maganing,

“Ti Yawing ya ka man ay makagagaem tung tanan, kung sintinsiaan na ra nganing yang nasyun ta, kung indiita maildawan nang paepdan ta pira pang bilug ang mamagsurubli-subli tung yaten, talagang maspukita ra rin ang katulad ka tung nainabu tung mga taung namagtinir da duun tung mga lansangan yang Sodoma may Gomora atiang pagsintinsia na tung nira^y,” agaaning.

Natetenged Tung Pagpakuindi Yang Mga Israel Tung Patakaran Yang Dios Ang Baklu (9:30–10:21)

³⁰Kapurisu yang linagpakan yang pangatadlenganung naa natetenged tung mga Israel may tung mga taga duma-rumang nasyun, ya ra taa. May belagan mga Israel ang maskin indi tinagaman nirang sinagyap kung ya pa agaring sumalu ra tanira tung pagterelengen yang Dios, ya pa ka engaged ay nangatultul. Bilang inusgaran da tanira yang Dios ta maning tia natetenged ilem tung pagtalig nira yang mga sadili nira tung ni Jesu-Cristong nagpatapnay. ³¹Ang pagkatapus naang kadaklan ang mga masigka Israelu, maskin tinagaman da nirang sinagyap kung ya pa agaring sumalu ra tanira tung pagterelengen yang Dios ekel tung pagturumanen nira yang mga katuwulan na, ya pa kay indi nangatultul tung nagasagyap nira. ³²Natetenged tung unu pa ang indi nangatultul, kung indi, belag ya mamagtalig yang mga sadili nira tung ni Jesu-Cristo ang yay nagpakugmatay para tung nira, ya mamagtalig tung sadiling ketel nirang pamagtuman yang mga katuwulan. Yang indi nira ipagtalig yang mga sadili nira tung ni Ginuung Jesus ay natetenged may pinanginlasayan da nira tung anya natetenged napatay. Yay balawag ang pisan tung nagaelatan da rin nira tung paganingen ang Cristong pinilik yang Dios ang magbawi tung nira^z. Yang kaalimbawaan yang pinanginlasayan nirang atia tung anya maning pa tung sasang

^x 9:27-28 Isaias 10:22-23 ^y 9:29 Isaias 1:9; Genesis 19:24-25 ^z 9:32 1 Corinto 1:23

batung nasapdukan nirang nalawaan ang asta indi ra nangatultul tung pagasagyap nira. ³³Asan da nga matuuray yang sasang ipinaula yang Dios tung ni Isaias ang nabtang tung kasulatan natetenged tung paganingen ang Cristong ipaangay na taa tung kaliwatan ang naa. Maning taa yang palaksu na:

“Papatandaan mi ta maayen yang bitalaung naa. May sasang taung papaggaemenu taa tung banwang naang Israel ang yang kaalimbawaan na maning pa tung sasang batung durug baked ang panielan^a ang aywat ya pay masapdukan yang mga taung malawaan^b? Ugaring maskin pang maning tia, kumpurming tinu pay magtalig yang sadili na tung anya, talagang anda enged ang pisan ay mapaeyakan nang pagsungunan tung nagataligan nang atia tung anya,” maganing^c.

Nagapabilugan Na Kung Unu Pa Enged Ay Natengeran Na Ang Indi Pangatultul Yang Mga Masigkanasyun Na Tung Kalibrian (10:1-4)

10 ¹Mga putulu, durung kalelyagu ang yang mga masigkanasyunung naang mga Israel basi pa ra ilem ang mampatapnay ra tung ni Ginuung Jesus. Ya kay nagipagampuung pirmi tung Dios ang tedek ang pisan tung kinaisipanu. ²Yang puiding aningenu natetenged tung nira ang talagang matuud, maskin duru ka man agkadererep tung pagturuuen nira tung Dios, piru belagan usuy tung tamang pagirintindien. ³Sanu pa nga tultulay nira tia naang anda nganing ay gustu nirang mamagintindi tung baklung ipinagpakigpaigung naang pinagtukud yang Dios kung ya pa agari yang pagusgad na tung mga tau ang salu rang pisan tung pagterelengen na. Kung indi, yang nagasikad nira ang asan da ilem ngausgaray na tanira tung pagturbanen nira yang mga katuwulan na. Purisu ya ray indi nira ipinagsuku tung anya ang para mampauyun da rin tung ipinagpakigpaigu nang atiang baklu ang para asan da rin ngausgaray na ta maning tia. ⁴Piru yang papanaw ang atiang nagusyun nira binuat da ni Jesu-Cristong imbalidu ra ilem ekel tung pagpakugmatay na. Purisu yang pinakawut na, kung tinu pay magtalig yang sadili na tung anyang magpatapnay, asan da ngausgaray yang Dios ang salu rang pisan tung pagterelengen na.

Kung Tinu Pay Tapnayan Yang Dios (10:5-13)

⁵Kung natetenged tung mga masigkanasyunu kung aywa indi nangatultul tung kalibrian ang sinagyap da ka rin nira^d, pademdeman ta ra kanay yang sasang isinulat ni Moises ang tukaw natetenged tung

^a 9:33a Isaias 28:16a ^b 9:33b Isaias 8:14 ^c 9:33k Isaias 28:16b; Roma 5:5; 10:11

^d 10:5a Duun isugpatay ni Pablo tung sinambit na tung 9:30-33.

pagusgad yang Dios tung mga tau natetenged tung pagturumanen nira yang mga katuwulan na ang maning taa yang palaksu na:

“Yang mga taung kumpurming nagsepet dang pisan tung tanan ang nagkarasambit tung mga katuwulan na, ya ray lugtan nang magpasapen tung anyang asta tung sampa ekel tung pagturumanen nirang atiang kumplitu^e,” maganing.

⁶Piru kung natetenged tung papanaw ang naang sam bilug ang suluminti ilem tung pagtalig yang sasang tau tung ni Jesu-Cristo ang asan da ngausgaray yang Dios ang salu ra, bistu ka tung sasang ipinagpadapat ni Moises tung mga masigkanasyun nang tukaw ang maganing^f,

“Indi mi ipagkesen-kesen tung mga isip mi ang bakluamu ra mananged tung bitala yang Dios ang naang nagipagpadapatu, kaministiran may magpaabwat da kanay duun tung langit^g.”

Kung aklesenu tung palaksu yang pagirisipen yang dumang pagdiskumpiar simanyan tung nagipagpakawut yamen tung nira, gustu ka nira ang baklu ra mananged, kaministiran ang may magpalangit da kanay ang para yang paganingen ang Cristo, ya ray eklan nang magparanek taa tung kaliwutan ang naa. ⁷Utru si, may sam bilug pang ipinagpadapat ni Moises tung nirang tukaw ang maganing,

“Indi mi ka ipagkesen-kesen tung mga isip mi ang bakluamu ra mananged, kaministiran may magpaadalem da kanay duun tung pagatiniran yang mga minatay^h.”

Kung aklesenu ka tung dumang pagdiskumpiar simanyan, gustu ka nira ang baklu ra mananged tung nagipagpakawut yamen, kaministiran ang may magpaadalem da kanay duun tung pagatiniran yang mga minatay ang para yang paganingen ang Cristo, ya ray bangunun nang pabaliken taa tung kaliwutan ang naa. ⁸Imbis maning tia yang nagipagkesen-kesen nira tung mga isip nira, indi ra. Kung indi, yang dapat ang isipen nira, ya ra taang sam bilug pang inaning ni Moises tung mga masigkanasyun nang maganing,

“Yang bitala yang Dios ang naang nagipagpadapatu tung numyu, malpes da ilem ang maintindian mi, ay asan da tung mga isip ming

^e 10:5b Levitico 18:5; Galacia 3:12 ^f 10:6a Duun ngaeklay ni Pablo yang gustu nang ianing tung mga bitalang ipinagpadapat ni Moises tung mga masigkanasyun nang mga Israel (Deuteronomio 30:11-14). Inaning na ang yang mga katuwulan yang Dios belagan maliwag ang intindien kag tumanen. Anda ray ministir ang magpaabwat tung langit ang para maeklan nira ubin magpalakted tung duwali yang teeb ang para maita nira. Kung indi, asan da unu tung mga isip nira, ig nagipalua ka nganing nirang nagikesen-kesen. Atia, inakles ni Pablong ipinagpadapat tung Matinlung Balitang nagipagpakawut na ang aywa nagadiskumpiar pa yang duma. ^g 10:6b Deuteronomio 30:12
^h 10:7 Deuteronomio 30:13

nagapaneem-neeman mi ig asan da ka tung mga nganga ming nagipagkesen-kesen mi ka tung mga aruman miⁱ.”

Yang bitala yang Dios ang atiang sinambit na, kung ilakteru tung panimpu ta simanyan, ya ra taang nagipagpakawutu tung mga tau, kapin da enged tung mga masigkanasyunu ang tanira kaministiran dang magtalig yang mga sadili nira tung ni Jesu-Cristong magpatapnay. ⁹Maning taa yang nagipagpadapatu tung nira: “Kung tinu pa asan tung numyu ay magpalamtuk da yang pundu yang kinaisipan nang mananged da ang ti Jesu-Cristo binui si ka man ang uman yang Dios ang pagkatapus yang nganga na ya ray gamiten nang magubligar tung publiku ang ti Jesus talagang Dios ka man ang matuud ang ya ra kay pinagintrigaan na yang sadili nang nagpagaem, yang taung atia, asan da nga tapnayay yang Dios^j. ¹⁰Ay ya pa agari, yang pundu yang kinaisipan yang sasang tau ya ray dapat ang ipalamtuk nang para mananged dang tedek tung kinaisipan na ig yang nganga na ya ra kay gamiten nang magubligar da tung publiku kung unu pay nagapananged na. Anday dumang pakawutun na tia, asan da ngausgaray yang Dios ang salu rang pisan tung pagterelengen na bilang asan da nga tapnayay na.” Maning tia yang nagipagpakawutu tung nira. ¹¹Talagang matuud tia ay kipurki may sasang bitala yang Dios ang napabtang tung kasulatan ang maganing,

“Kumpurming tinu pay pagtalig tung anya, talagang anda enged ang pisan ay mapaeyakan nang pagsungunan tung nagataligan na tung anya^k,” agaaning.

¹²May inaning nang bitalang “kumpurmi” ay natetenged yang tanan ang mga tau, maging mga Judio, maging mga taga duma-rumang nasyun man, pantay-pantay ka ilem tung pagterelengen na. Sam bilug ilem yang maging Ginuu nirang may kalalangan tung nirang tanan ang ya kay magpaita ta kaildaw nang awundang pisan tung kumpurming magambay tung anyang magpatapnay. ¹³Maning kang pisan tia yang isinulat yang sasang manigpalatay yang bitala yang Dios ang tukaw ang maganing,

“Kumpurming tinu pay magambay tung ni Yawing magpatapnay, yay tapnayen na^l,” agaaning.

ⁱ 10:8 Deuteronomio 30:14 ^j 10:9 Atii kanay, yang mga taung pinadapatan enged ni Pablo ta maning tia, ya ra yang mga masigkanasyun nang mga Judio ang yang kadaklan tung nira indi ka enged mamananged ang ti Jesus nabui si kang uman yadwa pa indi ka enged panangden nira ang tanya Dios. Purisu kung tinu pa tung nira ay mananged dang matuud tung balitang naang ipinagpakawut ni Pablo tung nira, anday duma, magpalamtuk da yang pundu yang kinaisipan nang mananged ang ti Jesus binui si ka man ang uman yang Dios ig ipagaem na ra ka dayun yang sadili na tung anya ay ya ray agilalaen nang Dios ang matuud. ^k 10:11 Isaias 28:16b (Roma 5:5; 9:33) ^l 10:13 Joel 2:32

**Yang Nagipanuwal Na Tung Riklamu Yang Duma Ang
Yang Mga Judio Unu Indi Ra Ilem Pinakdulan Ta Lugar
Nirang Magtalig Tung Ni Ginuung Jesus (10:14-21)**

¹⁴Kung natetenged tung pagambay yang mga masigkanasyunu tung ni Ginuung Jesus, muya may dumang mga tumatalig ang mga Judio asan ang may gustu nirang mangatadlengan ta maning taa:

“Ya pa agaring mapagambay yang kadaklan ang mga masigka Judio ta tung ni Ginuung Jesus kung indi pa nganing nagaeyangan ta ipagtalig nira tung anya? Ig ya pa agaring maeyangan ta ipagtalig nira tung anya kung indi pa nganing nagagngel nira yang balita natetenged tung anya? Ig ya pa agaring magngel nira tia kung anda pa ka nganing ay pagparakawutun tung nira? ¹⁵Ig ya pa agaring may magparakawutun tung nira, kung indi pag tuwulun yang Dios? Kung tung bagay, duru ka rin agkatinlu kung paangayan da tanira yang Dios ta mga manigparakawutun ang katulad ka tung sasang bitalang napabtang tung kasulatan ang maganing,

‘Makasadya ta isip yang pagkawut yang mga manigpakawut ta matinlung balita^m.’ ”

Maning da tia yang palaksu yang pangatadlengan yang mga putul tang atia. ¹⁶Yang matuwalu asan, may mga tau rang pinanuwal da ka man yang Dios ang magparakawutun tung nira, piru yang kadaklan indi ra namananged. Magkapariung pisan tia tung sasang ikiniga ni Isaias tung Dios ang tukaw ang maganing, “Aay Yawi, midyu alus pa ilem ang anda ray nananged tung ipinagngel yamen tung niraⁿ,” maganing^o. ¹⁷Purisu duun da ngaintindiy ta ang kung may mga taung pagtalig da tung ni Jesu-Cristo, anday dumang natengeran na, nagngel da nira yang balita natetenged tung anya, ig anday dumang natengeran na ang tanira nangagngel da, ay may namagparakawutun da tung nira natetenged tung anya.

¹⁸Piru elat kanay kung mangasarang, yang mga masigkanasyunung naang mga Israel, indi pa wasu nagagngel nira yang balitang naa natetenged tung ni Jesu-Cristo? Talagang nagngel da nira. Ay katulad tung mga tau tung maskin ay pang banwaay ang puiding magintindi natetenged tung pagkadios yang Dios natetenged tung kalangitan ang inimu na ang yay nagatingara nira lawiig kaldaw, maning ka tia tung

^m 10:15 Isaias 52:7 ⁿ 10:16a Isaias 53:1 ^o 10:16b Duruay pagirintindien tung 10:14-16. Yang ilinaked tung abwat, teed ilem tung mga Judiong indi pamananged tung Matinlung Balita. Piru tung pagintindi yang duma, belagan ilem yang mga Judio ay nagadapatan na, kung indi, pati yang mga taga duma-rumang nasyun ang kumpurming indi pa nagagngel yang Matinlung Balita natetenged tung ni Ginuung Jesu-Cristo.

mga masigkanasyunung naa. Ay maskin ay pang banwaay tanira nga wasak, puidi kang magintindi tung Matinlung Balitang naa ay natetenged sarambung da ang katulad ka tung sasang bitalang napabtang tung kasulatan ang maganing,

“Yang nagipagdiklara nira natetenged tung anya, sarambung da, maskin duun tung ay pang kabiwinit-binitanay^p,” maganing.

¹⁹Piru elat kanay. Naang mga masigkanasyunung mga Israel, indi nira wasu naintindian yang ipinagpakawut tung nira natetenged tung ni Ginuung Jesus? Talagang naintindian da nira, piru indi ra ka engaged pinananged nira. Ti Moises yay tukaw tung tanan ang napagula ang yang belagan mga Israel ya ray mampauyun ang para asan da nga tapnayay yang Dios. Bistu ra duun tung sasang inaning yang Dios ang ipinalatay ni Moises tung mga masigkanasyun na atiang tukaw pa ang maganing,

“Purisu ta yeen, anday dumang buatenu, papagiwengenamu ra yeen natetenged tung pagirildawenu tung mga taga duma-rumang mga nasyun ang ya kang lagi ay pagalamku ming anday kuinta nira. Pasilagenamu ra ka yeen natetenged ya ray paitaanu ta dakulong pabur yang mga taung atiang nagalamku ming anday naerem nira natetenged tung yeen^q,” agaaning.

²⁰Dispuis pa maski nganing ti Isaias, durug kabalur yang isip nang nagpalatay yang sasang bitala yang Dios tung mga masigkanasyun na atiang tukaw ang balawag ang pisan tung mga isip nira. Maning taa yang ipinalatay na,

“Yang mga taga duma-rumang nasyun ang indi kang laging pamagsagyap tung yeen, talagang ya pa ka engaged ay patultulunu. Tanirang dati-rating indi kang laging pamagpasadsad kung unu pay mga kalelyaganu, talagang ya pa ka engaged ay pagpailalaanu^r,” maganing.

²¹Piru kung natetenged tung mga masigkanasyun ni Isaias ang mga Israel, yang aning yang Dios ang ipinalatay na, maning taa:

“Tung tantung kabuay ra yang pagpararawatenu yang kalimaung naang durua tung mga taung naang indi ka engaged pamananged tung yeen, kung indi, yuu ra ilem agpasuagay nira^s,” agaaning.

Natetenged Tung Pamlek Yang Dios Tung Nasyun Ang Israel Kung Unu Pay Nalagpakan Na (11:1-6)

11 ¹Ta, yang panambing ang naa yang kadaklan ang mga masigka Israelu tung ni Ginuung Jesus, unu pa wasu ay nalagpakan na? Aningen ta wasu ang yang intirung nasyun ang naang Israel ang yay

^p 10:18 Mga Karantaen 19:4 ^q 10:19 Deuteronomio 32:21b ^r 10:20 Isaias 65:1

^s 10:21 Isaias 65:2

pinilik yang Dios ating tukaw ang para maging mga tauan nang sadili, ya rang pisan ay ipinlek nang luwus? Abaa, indi ka engaged magkatama tia. Ay maskin yuu puiding pangkelan ta basi ang belagan tama tia. Ay kipurki yuu ngani sasang Israel ka ang kanubli ni Abraham ig luguraw ka ngani tung sam palanang pinamuaran ni apung Benjamin^t ang pagkatapus belag yuu iplekay na, yuu ildaway na. ²Talagang indi ka man ipinlek ang pisan yang Dios yang mga tauan nang pinilik nang tukaw ang para tanira engaged ay pakaayenen na. Simpri nagakdekan mi ra ka yang sasang napabtang tung kasulatan sigun tung ni Elias ating tanya nagkiga ra tung Dios natetenged tung mga masigkanasyun nang mga Israel ang maganing tung anya,

³“Yawi, yawa rag teteleng. Yang kadaklan ang mga arumanung pinanuwl mu kang magpalatay yang bitala mu tung mga taung naa, pinangimatay ra ilem nira. Pati mga batung tinarutug ang binuat dang darasagan ta mga ayep ang ya agiintrigaay yamen tung nuyu, pinaggewa ra ka nganing nira. Dispui pa, yuu ra ilem ang sam bilug ay nagaeped ang pagtuu ta ustu tung nuyu, ang pagkatapus nagatimaanaw ra ka nirang imatayen!” agaaning^u.

⁴Piru unu pay itinuwal yang Dios tung anya, kung indi, ya taa:

“Puira pa tung nuyu, may nagaeped pa kang pitung liwu nga laliian ang itiniganaw rang yeen ang indi ra ka namagluud tung katalungan yang bultung atiang paganingen ang ti Baal,” maganing^v.

⁵Maning kang pisan tia yang laksu na tung mga panimpu ta simanyan. Ay kung ikumpalar pa tung kinadaramelen yang mga kaarumanan tang mga Israel, itang mga Israel ang nagtalig da yang mga sadili ta tung ni Ginuung Jesus ang nagpatapnay maning pa tung eperita ra ilem nira. Pininigita ra nganing yang Dios ang maging mga tauan na natetenged ilem tung kildaw nang ipinagpaita na tung yaten ang durung pisan agkabewereng.

⁶Yang ipinagpinig na tung yaten, andang pisan ay kalalabten na tung mga buat-buat tang mga matitinlu, kung indi, natetenged ilem tung kildaw nang atia. Kipurki kung yang ipagpilik na tung mga tau, asan da rin ipatielay na tung mga buat-buat nirang matitinlu, intunsis anda ra asan tung kildaw na maniel yang ipagpilik na tung nira.

Yang Kadaklan Ang Mga Israel Indi Nangatultul Tung Kalibrian Agad Pa Sinagyap Ka Rin Nira Ta Maderep (11:7-10)

⁷Ta, unu pay linagpakan yang nagianingung naa, kung indi, ya ra taa. Yang sinagyap ta durug derep yang mga masigkanasyun tang naang

^t 11:1 Ti Benjamin sasang ana ni Jacob ang tanirang mamagana yay pinamuaran yang intrung nasyun ang Israel. ^u 11:3 1 Mga Adi 19:10, 14 ^v 11:4 1 Mga Adi 19:18

mga Israel ang tanira mausgaran da yang Dios ang sumalu ra tung pagterelengen na, ya pay indi natultulan yang kadaklan. Kung indi, itang mga Israel ang pinilik yang Dios ang inildawan, itay natultul. Ang pagkatapus yang kadaklan, pinawayaan da ilem yang Dios ang asta mas pang nagpabengel ang indi ra ilem makleran yang kamatuuran natetenged tung kalibrian ang pinagtukud da ni Jesu-Cristo. ⁸Yang bagay ang naa, magkapariu ka tung binuat yang Dios ang tukaw tung nasyun ang Israel ang yay nabtang tung kasulatan ang maganing,

“Maning pa tung pinaelek na yang mga isip nira. Indi ra enged dumakat kung unu pay nagauyunan na ay indi ra ka ilem makleran ang asta ra ilem simanyan,” aganing”.

⁹Midyu magkanggid-anggid ka tung sasang iningaluk ni Adi David tung Dios ang yang mga taung pamagpakigkuntra tung anya ya ray maning pa tung pakekbelen na yang mga isip nira ang maning taa yang palaksu na:

“Ay Ampuanung Dios, yang nagaingaluku tung nuyu, yang mga pagkalipayan nirang atia ta duru kag makatatalig ta mga isip nira ang tanira maraayen ka tung pagterelengen mu, buaten mu ra ilem ang maning pa tung sasang pakul ang mainalian da ilem tanirang makedkeran. Belsen mu ta magkabagay ang taniray pagbalikan enged ta kasalanan. ¹⁰Pakiklepen mu ra yang mga kinaisipan nira ang asta indi ra mangaintindi ta ustu tung nuyu. Palbatan mung pirmi tung mga kaliwagan ang katulad ka tung mga kirepen ang pirming nagapasakanan ta mga malelbat,” maganing^x.

**Durung Mga Taung Taga Duma-rumang Nasyun Ang
Nagapanapnay Yang Dios Ang Basi Pa Ra Ilem Duun
Da NGa Paiwegay Na Yang Mga Israel (11:11-12)**

¹¹Ta, unu pa wasu ay linagpakan yang pangatadlenganung atia? Aningen ta wasu ang yang mga kinasakpan yang nasyun ang naang Israel, atiang pagpakuindi nira tung ni Jesu-Cristo, duun da nga lambeg ang pisan tung kalainan ang asta tung sampa? Abaa, indi ka enged magkatama tia! Kung indi, maning taa yang nainabu. Natetenged tung pagpakuindi nirang atia tung ni Jesu-Cristo, yang Matinlung Balitang naa natetenged tung anya ilinakted da tung belagan mga Israel ugud maintindian da nira natetenged tung kalibrian ang pinagtukud na. Ay yang pagasikad yang Dios asan ang basi pa ra ilem asan da nga paiwegay na yang mga Israel tung belagan mga Israel ang nagapanapnay na ang asta pati tanira mangalelyag da kang mampatapnay tung ni Jesu-Cristo. ¹²Kung tung panambing nira tung ni Jesu-Cristo asan da nga paitaay yang Dios yang dumang mga tau ta kaildaw nang awunda, ig kung tung

^w 11:8 Deuteronomio 29:4; Isaias 29:10 ^x 11:10 Mga Karantaen 69:22-23

panalyud nira tung kalibrian asan da nga pakaayenay na ta mupia yang belagan mga Judio, ig disir, kung kawutun da nganing yang uras ang makumplitu rang pisan yang kinadakil yang mga Judiong pinilik yang Dios ang ya ray mamagtalig tung ni Jesu-Cristo, kapin dang magkatinlu yang pakawutun na.

**Gustu Na Ang Tung Pagparakawutun Na Asan Da Ngaayangay
Yang Mga Israel Ta Ipagiweg Nira (11:13-16)**

¹³ Ugaring nani pa yang sasang gustuung ianing tung numyu asan ang belagan mga Israel. Kumus yuu sasang taraligan ni Jesu-Cristong tinuwul nang magparakawutun yang Matinlung Balita tung maning tung numyung belagan mga Israel, yay pagapakdulanu ta dakulung kantidad na. ¹⁴ Yang sasang pagasikaru ay ugud basi pa ra ilem ang tung pagparakawutunung naa, asan da ngaayangay yang mga masigkanasyunung mga Israel ta ipagiweg nira tung maning tung numyung nagatapnay ra yang Dios, ang asta mangalelyag da kang mamagtalig tung ni Jesu-Cristong magpatapnay. ¹⁵ Sinambitu nungayna ang yang kadaklan ang mga masigkanasyunung atia ipinlek da yang Dios natetenged tung panambing nira tung ni Ginuung Jesu-Cristo. Kung tung pamlek na tung nira duun da ka nangatultul yang dumang mga tau tung dalan ang pagbalikan nira tung Dios, ig disir, kung yang mga masigkanasyunu ya ray mamagtalig tung ni Jesu-Cristo ang para asan da ka tanira nga risibiay yang Dios, yang kaalimbawaan nira, maning pa tung mga taung nagkarapatay ra ang pagkatapus pinamui si kang uman yang Dios. ¹⁶ May sasang riglamitung ibinutwan ni Moises tung nasyun yamen ang Israel ang ya ray gustuung buaten ang sasang pananglit. Atii kanay, kung may sang masang arinang lutukun da, yang sam parting tingkaw ang linutuk ya ra iprisintaray nira tung Dios. Kumus may kalalabten da yang Dios tung sam parting atiang ipinatkaw, pati yang nagaeped ang yay magdasun ang lutukun, ya ka^y. May kalalabten da ka yang Dios tung tinapay ang tingkaw ang linutuk ay atii kanay ya ray gastus yang pamanirbian tung Dios duun tung pagtuuan nira tung anya. Yadwa pa may kalalabten da ka yang Dios tung kadaklan ang tinapay ang duminasun ang linutuk ay maskin panganen yang sasang tau, nagpailala rang lagi tung pagprisintar na yang sam parti ang yang kadaklan ang pakinawangan na yay sasang kaayenan ang liit tung Dios. Yang pisan ay kaalimbawaan yang intirung sang nasyun ang Israel. Kumus yang mga kinaampu nirang namamuad tung nira atiang primiru yay kinawig yang Dios ang mga tauan nang sadili, pati yang mga kanubli nira, may kalalabten pa ka enged yang Dios tung nira sigun tung mga kinaampu

† 11:16 Mga Bilang 15:17-21; Ezequiel 44:30; Nehemiah 10:37a

nirang atii. Yang sam bilug pang puiding ipananglitu tung bagay ang naa, ya ra yang sang kapungul yang ayu. Yang maning pa tung laskaw na, ya ra yang mga kinaampu nirang atii. Yang maning pa tung mga sanga-sanga na, ya ra yang mga kanubli nira. Purisu kumus rinisibi ra nganing yang Dios yang maning pa tung laskaw na, pati yang maning pa tung mga sanga-sanga na, may kalalabten na pa ka enged tung nira.

**May Sasang Nagipaaman Na Tung Mga Tumatalig
Ang Belagan Mga Israel (11:17-24)**

¹⁷Durung mga masigkanasyunung mga Israel ang ipinamlek da yang Dios natetenged tung panambing nira tung ni Ginuung Jesus. Yang kaalimbawaan nira maning pa tung mga sanga-sanga yang sasang ayung paganingen ang olibo ang balaynen ang ya ray pinaglampang na. Ang pagkatapus yamung belagan mga Israel ang tinapnay ra yang Dios natetenged ilem tung pagtalig mi tung ni Jesu-Cristo, yang kaalimbawaan mi, maning pa tung mga sanga-sanga yang sasa kang olibong talunun. Ang pagkatapus maning pa tung ingkelanamu ra yang Dios ang ipinakupit tung mga sanga-sangang nagaeped tung olibong atiang balaynen. Yang katuyuan na asan ay ang para maning pa tung kasiraanamu rang magsepsep yang payek yang ayu ang durug kasustansia ang duun ka manliit tung laskaw yang ayu. Bilang ipinalguramu ra yang Dios tung kalibrian ang pinangakuan nang tukaw tung ni Abraham ang yay namuad tung nasyun nira. ¹⁸Piru maski pang maning tia yang nabtangan mi, indiamu enged magpasaktar tung mga Israel ang atiang ipinlek da yang Dios ang maning pa tung pinaglampang na. Unu pa wasu ay ipagpabugal mi asan? Yamu maning pa tung mga sanga-sanga ilem. Piru kung disgrasia eyanganamu pa ta ipagpasaktar mi tung nira, demdemen mi ra ilem kanay ang belagan yang mga sanga-sanga ay pagpakdul ta sustansia tung laskaw yang sasang ayu, kung indi, yang laskaw na yay pagpakdul ta sustansia tung mga sanga-sanga na. Yang ilyag nang ianing belagan ang maganing ang yamuy pinanliitan ta ikaayen yang mga Israel, kung indi, yang nasyun nira yay pinanliitan yang nagikaayen mi simanyan tung ni Ginuung Jesu-Cristo. ¹⁹Muya may asan tung numyung magsublang ang mangatadlengan ang yang mga Israel unu maning pa tung linampang da yang Dios ay ugud ta yamu unung belagan mga Israel may lugar dang ipakapulitamu ra anya tung kapungul yang ayung atia. ²⁰Yang matuwalu asan, ee, matuud ka man tia. Ugaring ilem yang dapat ang demdemen ta, yang ipinaglampang yang Dios tung nira ay natetenged ang indi ra nangalelyag ang mamagtalig tung ni Jesu-Cristo. Ang pagkatapus ta yamu, natetenged ilem tung pagtaraligen mi tung anya may kadayunan mi tung nagabtangan ming atiang maning pa tung yamug kakapulit. Purisu

belagan ang yay pagdakulan yang mga kulu ming magpasaktar tung nira, kung indi, mangamanamu ra ta mupia. ²¹Kipurki kung indi nganing ipinalibri yang Dios yang mga Israel ang yay maning pa tung dating mga sanga-sanga yang ayu, kung indi, maning pa tung pinaglampang na, pati yamung maning pa tung ya ra ilem agipakapulitay na, talagang indiamu ka ipalibri na kung alimbawa indi mi idayun yang pagtaraligen mi tung ni Jesu-Cristo. ²²Purisu papatandaan mi ta maayen kung ya pa agarig kaiseg yang Dios ang magpadangat ta parusa tung duma ig kung ya pa agarig kainildawen ang magtapnay tung duma. Maiseg tung mga Israel ang atiang namanambing da tung ni Jesu-Cristo, piru durug kainildawen tung numyung belagan mga Israel sasa may sasa basta idayun mi yang pagpakumaal mi tung kaneeman nang atiing ipinaggpaita na tung numyu. Ay kung disgrasia indi mi idayun tia sasa may sasa, pati yamu sakpen ka yang kaiseg na ang maning pa tung lampangenamu ra ka anya. ²³Dispuis pa, maski nganing tanirang mga Israel, kung indi ra ilem idayun nira yang panambing nirang atia tung ni Jesu-Cristo, kung indi, magsuku ra ka tung anyang mampatapnay, talagang risibien da ka enged yang Dios ang maning pa tung asan si ipakapulitay na tung dating kapungul ang pinaglampangan tung nira. Ay tia ya kang lagi ay masarangan nang buatan. ²⁴Kipurki isipen mi. Yamung belagan mga Israel, yang kaalimbawaan mi, maning pa tung mga sanga-sanga yang sasang ayung olibong talunanen ang nagkarasigpat da ang pagkatapus ipinakapulit da duun tung sang kapungul ang olibong balaynen, agad belagan kang laging yay natural na. Kung maning tia ya pay binuat yang Dios tung numyu, mas malpes ang tanirang maning pa tung dating sanga-sanga yang ayung atia ya ibalikay nang ipakapulitay tung dating kapungul nang pinaglampangan tung nira.

Kung Ya Pa Agaring Maanluyan Yang Dios Yang Prublima Natetenged Tung Kadaklan Ang Mga Israel Ang Ipinagpelek Na (11:25-32)

²⁵Yamung mga putulu tung ni Ginuung Jesus ang belagan mga Israel, nagapasanaganamu ra yeen ta maning tia ay may sasang inegteman pa rin yang Dios ang tukaw ang simanyan ya ray ipinabunayag na tung yeen. Gustuung ya ray maintindian mi ugud indiamu magpasaktar tung mga Israel ang may nagalandawan mi pa tung nira. Ya ra taa yang ipinabunayag na tung yeen. Yang pagpabengel ang naa yang kadaklan ang mga Israel tung Matinlung Balita natetenged tung ni Jesu-Cristo belagan ang maganing ang yay magdayun ang asta tung sampa. Kung indi, asan da ilem negka tung uras dang makumplitu ra nganing yang kinadakel yang belagan mga Israel ang kada sang nasyun ang kumpurming magtalig tung ni Ginuung Jesus, ang asan da ka ngalgud tung palaksu yang paggaraemen yang Dios ang naang baklu. ²⁶Kung

mainabu ra nganing tia, yang kadaklan ang mga Israel ang atiang pamagpabengel duun da ngaeyangay ta ipagtalig nirang mamagtalig da ka tung ni Ginuung Jesus^z. Kipurki yang bagay ang atia naula kang laging napabtang tung kasulatan ang maganing,

“Yang Mananapnay ang nagaelatan ta, sasa kang masigkanasyun tang Israel. Kung kumawut da nganing, yang papanaw nang magpanapnay tung yaten ang mga kanubli ka ni Jacob, punasanita ra anya tung mga paglalampasen ta tung kalelyagan yang Dios,”
agaaning^a.

²⁷May sasa pang inaning yang Dios ang nabtang ka tung kasulatan ang yay gustuung isugpat tung naulitu ang maning taa yang palaksu na:

“Ya ra taa yang pangakuu tung mga Israel ang pampatawarenu tanira tung mga kasalanan ang nagkarabuat nira tung yeen,”
agaaning^b.

²⁸Kung natetenged tung pagpasuag yang mga Israel tung Matinlung Balitang naa, yang pagpabetang yang Dios tung nira, kuari ra mga kasuay na ang asta duun da nga lakted yang balitang naa tung maning tung numyung belagan mga Israel ang ya ra kay ikinayen mi. Piru kung natetenged tung pagpilik yang Dios tung nasyun nira tiing tukaw, tanirang sang nasyun nagagegmaan na pa ka enged, ay natetenged tung pinangakuan na tung mga kinaampu yamen atiang tukaw. ²⁹Ay kipurki yang Dios tanya, indi na agumanen yang isip na kung tinu pay piliken nang para pakaayenen na^c. Pati yang pagpilik na tung nasyun nira, indi na ra ka pinagineselan. ³⁰Kapurisu kung papagbilugunu ra yang gustuung ianing, ya ra taa. Ta yamung taga duma-rumang nasyun, atiang indiamu pa nagapagtalig tung ni Ginuung Jesus, nagpasuagamu ka tung kalelyagan yang Dios ang nagpanadili. Piru atiang pagpasuag tung Dios yang mga Israel ang ti Jesu-Cristo ya ray pinanambingan nira, asanamu ra nga pakdulay na ta rugal ming mananged tung Matinlung Balita natetenged tung anya ang asta duunamu ra ka ngaildaway nang tinapnay. ³¹Purisu kumus maning da ka man tia yang naispirinsiaan mi, puidi kang ya ra kay maispirinsiaan nirang mga Israel. Kipurki pati tanira namagpasuag da ka tung kalelyagan yang Dios. Pagkatapus tung pagpaita yang Dios tung numyu yang kaildaw nang nagtapnay, yang pagasikad na asan ang basi pa ra ilem ang asan da tanira ngaeyangay ta ipagintris nira ang asta mamagsuku ra ka tung ni Ginuung Jesus ang asan da ka ngaildaway yang Dios. ³²Ay ya pa agari, yang tanan ang mga tau, maskin mga Israel, maskin taga duma-rumang nasyun, parariung

^z **11:26a** Ya ra tia yang luluuan yang pagarampuen ni Pablo (10:1) ang duun ipapanaway yang Dios tung pagiweg nira tung belagan mga Israel ang pinanapnay na (11:11, 14).

^a **11:26b** Isaias 59:20 ^b **11:27** Isaias 59:21a; Jeremias 31:34 ^c **11:29** Roma 9:4-5

pinamparuruan yang Dios tung pagparasuagen nira tung anya ang asta asan da ilem nga kulung ang katulad ka tung mga prisung ipinakalabus. Yang pagasikad na duun ay ugud parariu kang maildawan na ang yay ultimu ilem ang mapagpalusutan nira tung pinagkulungan ang atia tung nira^d.

**Yang Pagdayaw Na Tung Dios Natetenged Tung Kawawayangen
Yang Isip Na Pati Tung Kantidad Yang Mga Kalalangan
Na Asta Ra Ka Tung Pagerekelen Na (11:33-36)**

³³ Ang paneem-neemanu kung ya pa agari yang pagpapanaw yang Dios tung planu nang atiang durug tinlu tung mga Israel may tung belagan mga Israel, yuu rag sadyaay ta mupia natetenged tung kawawayangen yang isip nang andang pisan ay kategka-tegkaan na ig tung nagaskean nang andang pisan ay pagkakulang na. Indi ta engaged masangkad ang pisan yang mga kalalangan na asta yang pagerekelen na tung tanan ang bagay, indi ta ka engaged maintindian yang tanan ang palaksu na. ³⁴Uyung ang pisan tia tung mga bitalang napabtang tung kasulatan ang maganing, “Andang pisan ay taung nagasangkad yang tanan ang palaksu yang pagirisipen ni Yawi.

Anda kay taung mapagsugpat tung anya kung unu pay maayen ang buaten na^e.

³⁵ Yang Dios anday napautang tang kaneeman tung anya ang para ya ray balesan na tung yaten natetenged anday mapakdul ta tung anya ang belagan liit kang lagi tung anya,” agaaning^f.

³⁶ Nagaskean tang matuud tia ay kipurki yang tanan ang pagkarainabu pulus lugud tung kagaeman na ig tanya kay pagerekelen tung tanan ugud tung uri luwus da kang ikadengeg na. Bagay ang pisan ang tanyay dayawen tang tanan ang mga tau ang asta tung sampang anda engaged ay katapus-tapusan na. Magkamaningan da ka man tia.

**Yang Mga Sadili Ta Kaministiran Ang Iintriga
Tang Bugus Tung Dios (12:1-2)**

12 ¹ Kapurisu mga putulu, natetenged tung kaildaw ang ipinagpaita yang Dios tung yaten atiang pagtalig ta tung ni Jesu-Cristo^g, yang nagipagpapusigiru tung yaten ang tanan ang sasa may sasa masigintriga yang anya-anyang sadili tung Dios ang ipagaem. Yang pagirintrigaen tang atia tung anya ipananglitu tung dating pagturuuen yang mga Israel tung Dios ang duun ipapanaway nira tung pagparasagen nira ta mga

^d 11:32 Ikumpalar tung sinambit ni Pablo tung 3:11-19 may tung Galacia 3:22.

^e 11:34 Isaias 40:13 ^f 11:35 Job 41:11 ^g 12:1 Yang kaildaw nang atia, sinambit na tung 11:32.

ayep ang ya iintrigaay nira tung anya. Ugaring yang yaten ang iintriga tung anya belagan patay, kung indi, ya ra yang mga sadili ta mismung bui pa ang ultimu ilem tanya ay may anya ang ya ra kay mauyunan na ta mupia. Yay pagturuuen tang magkabagay ang pisan tung anya. ²Indiita ra enged magpaguyud tung sistimang pangkaliwutan ang yang palaksu na balawag ang pisan tung kalelyagan yang Dios. Kung indi, ipaimaklu tang pirmi tung anya yang mga kinaisipan ta ugud asan da ka magbaklu yang mga ubra-ubra ta ang para asan da ka nga tultulay ta kung unu pay nagalelyagan na ang yay buaten ta. Bilang asan da ngaskeay ta kung unu pay talagang matinlu ig kung unu pay nagauyunan na ig kung unu pay may tawang na ang para masalapayita ra tung pinalanu na tung yaten.

Natetenged Tung Pagurusuyun Nira Tung Nira-nirang Turnu (12:3-8)

³Natetenged tung pagkaapustulung naang ipinagpiar yang Dios tung yeen ang yuu ra kag paktelay nang pagerekelen, may gustuung ianing tung yaten dang tanan. Sasa may sasa tung yaten kaministiran ang indiita enged magpabetang tung mga sadili ta ang subra pa tung magkatama, kung indi, tung katamtaman ilem ipabtangay ta. Asan da ipausuyay ta yang pagpabetang ta tung kumpurming unu pay nagakayanan tang ubraen ang ya ra kay ipinaeyang yang Dios tung yaten sasa may sasa atiang primirung pagtalig ta tung ni Jesu-Cristo. ⁴Kipurki telengan mi. Yang tinanguni ta sam bilug ilem, piru dakele yang mga parti-parti na ang nagaaparti-apartian ta turnu nirang nagitawang nira tung tinanguni tang bilug. ⁵Maning kang pisan tia yang kaalimbawaan tang mga tumatalig. Maskin dakeleita, yang kaalimbawaan ta, maning pa tung sa nga tinangunianita ra ilem natetenged tung pagtaraligen tang tanan tung ni Jesu-Cristo ig sasa may sasa tung yaten talagang kaministiran ta yang tawang yang kadaklan ang mga putul ang katulad ka tung mga tinanguni ta ang kaministiran ka nira yang tawang yang mga parti-parti na. Purisu indiita enged magpabtang tung mga sadili ta ang itay landaw pa tung mga putul ta. ⁶Kung indi, kumus sasa may sasa tung yaten, anya-anyang nagakayanan ang kumpurming unu pay ipinaeyang yang Dios tung yaten, kaministiran ang masigpaderep yang anya-anyang nagakayanan ang para tung ikadengeg na. Alimbawa kung tinu pa tung yaten ay pinaeyangan na ta ikaya nang magpadapat ta bitalang ya agipaeyangay na tung isip na, kaministiran ang ya ray paderepan nang ipasanag na tung mga kaarumanan na ang asan da ka ipapanaway na tung magkatunu tung kamatuuran ang ipinagpabunayag da kang lagi yang Dios tung yaten. ⁷Kung tinu pay pinaeyangan na ta kinaisipan nang manirbian ta matinlu tung mga kaarumanan na, kaministiran ang ya ray prusigiran na ta mupiung ubraen. Kung tinu pay pineyangan na ta ikaya nang magpasanag ta makaliliway ta isip yang

mga kaarumanan na natetenged tung kamatuuran ang ipinagpasulat yang Dios, kaministiran ang ya ra kay pabilugan ta isip nang ubraen. ⁸Kung tinu pay pinaeyangan na ta ikaya nang magpaktel tung isip yang mga kaarumanan na ang para mas pang kemeet yang pagtaraligen nira tung ni Ginuung Jesus, kaministiran ang ya ra kay paderepan na. Kung tinu pay pinaeyangan na ta kinaisipan nang masalamang magbuluntad ta igparakdul na tung may mga kaministiran, ya ray paderepan na. Ugaring yang pagburuluntaren na, kaministiran ang tedek tung isip nang anday pagasikad nang para tanya dayawen. Kung tinu pay pinaeyangan na ta ikaya nang magpadagen-dagen tung sam pundaan yang mga kaarumanan nang mga tumatalig, kaministiran ang ya ra kay paderepan na ta mupia. Kung tinu pay pineyangan na ta kinaisipan nang mainildawen tung mga masigkatau nang nagaliwagan da, kaministiran ang ya ray prusigiran na tung masadyang kinaisipan.

**Natetenged Tung Paggeregmaan Nirang Tedek Ang Yay
Dapat Ang Ipaita Nira Tung Tanan Ang Pagurulagen
Nira Tung Pangaldaw-kaldaw (12:9-18)**

⁹Kung natetenged tung paggeregmaen ta tung mga masigkatau ta, kaministiran ang belagan tung patunu-tunu ilem, kung indi, tedek tung kinaisipan ta. Kumpurming unu pay nagaintindian tang malain tung pagterelengen yang Dios, yag pakulainay ta. Ig yang kumpurming unu pay nagaintindian tang maayen tung pagterelengen na, yag pakumaalay ta. ¹⁰Kaministiran ka ang yang paggeregmaan tang mga tumatalig sasa may sasa asan da ipatupuay ta tung paggeregmaan ang lutuk yang magpurutul ang sereked tung tian. Magturukawanita rang magdarayawan. ¹¹Indiita engaged magpatamad, kung indi, pirmiitang magpakabedlay ang magpaturuwulun ta maderep tung ni Ginuu ta ang yang mga isip ta ya ra ipadegteay ta tung Espiritu Santo ang para pirming makinit yang gegma ta tung anya ang maning pa tung waing pagbukal. ¹²Yang ikasadya engaged yang mga isip ta, ya ra yang kaayenan ang nagapakbat ta ang ya ray ipalapus yang Dios tung uri. Kung mapasaranita ra nganing ta pinitinsia, magpakatentenitang magagwanta ig magprusigirita ra ka engaged ang pirmi tung pagarampuen ta. ¹³Kung may mga putul tang tumatalig ang kampus da tung pagpangalayun nira, ya ray intindien tang tabnuyun. Kung may mga putul tang nagapanaw tung yaten, ya ray paderepan tang asikasuen ta matinlu tung mga pamalay-walay ta.

¹⁴Kung may mga taung pamagpandeeg-deeg tung yaten arangan da ilem tung pagtaraligen ta tung ni Jesu-Cristo, indi ta ra ipagampu tung Dios ang para padalpetan na ta malain, kung indi, ya agipagampuay ta ang ya ra pakaayenay na. ¹⁵Dispuis, kung may putul tang may

pagpakasadyaan na, magpakigsasaita ra ka tung anyang magpakasadya. Kung may putul tang magsampien da ta pagpungawan na ang kung kaisan ya ra kay nagipanangit na, ya ka, pakigdamayan ta ra ka tung kapupungawen nang magpakigtangitita ra ka. ¹⁶Kaministiran ang itang magpurutul pantay-pantay yang pagpabetang ta tung sasa may sasa ang anday maglandawan. Indiita ra ka pagsikaren yang sadiling dengeg ta, kung indi, maskin araneK ang ubra ang midyu indi ra rin bumagay tung pagkabetang ta, pegsan ta ra ka enged ang ubraen^h. Indiita ra enged magpabetang tung mga sadili ta ang ita mas mataku kay tung mga aruman ta.

¹⁷Kung may magbuat ta malain tung yaten, indiita ra enged mangimalesan, kung indi, intindien ta ta mupia yang mga ulag ta ang maskin tung pagterelengen yang kadaklan puiding aningen nirang matinlu. ¹⁸Mintras may rimidyung sarang mabuat ta, ta yaten, ya ray buaten ta ugud basi pa ra ilem ang asanita ra maguruyunan yang mga aruman tang atia.

Kaministiran Ang Deegen Ta Yang Malain Ekel Tung Pagburuaten Ta Yang Matitinlu (12:19-21)

¹⁹Mga putulung nagamaalu, indiita ra enged ang pisan mangimalesan tung sasang taung nagbuat ta malain tung yaten, kung indi, ipatugay ta ra ilem tung Dios ang magpadangat ta parusa tung anya. Ya ray buaten ta ay may sasang inaning nang nabtang tung kasulatan ang maganing tanya,

“Kung natetenged tung pagbaralesen, yuu ray bala asan. Yuu ray mangimalesan tung kumpurming tinu pay nagbuat ta malain tung numyu, belagan yamu,” agaaningⁱ.

²⁰Kung indi, yang buaten ta, magusuyita ra ilem tung sam bilug ang bitalang nabtang ka tung kasulatan ang maganing,

“Kung alimbawa nagasu^wwuk da yang pagpakigsuay tung nuyu, papaanen mu. Kung alimbawa agkanalen da, paigmen mu ka ta wai. Ay asan da nga paeyak natetenged tung pagpakigsuay na tung nuyu,” maganing^j.

²¹Yang gustuung ianing, indiita ra ka enged magpadeeg tung mga ubra-ubrang malain ang binuat tung yaten yang sasang tau ang muya maisipitang mangimalesan tung anya, kung indi, deegen ta yang mga ubra-ubra nang atiang malain ekel tung pagburuaten ta ta ikaayen na.

^h 12:16 “maskin araneK ang ubra,” tung bitalang Giniriego, puidi kang maning taa: “yang mga taung araneK ta pagkabetang, ya ra kay sapten tang pakignunutan.”

ⁱ 12:19 Deuteronomio 32:35; Mateo 5:39 ^j 12:20 Duun ngaeklay ni Pablo tung Mga Bitalang Makawayang Ta Isip (“Kawikaan” tung Tinagalog). Kung getesen ang ilakted, maning taa yang palaksu na: “Ay maning tia nagapaumpukan mu yang kulu na ta mga bala.”

**Nagipagpasanag Na Kung Unu Pay Magkatamang
Pagirintindien Nira Tung May Mga Katengdanan (13:1-7)**

13 ¹Itang tanan ang mga tumatalig, dapatitang mananged tung may mga katengdanan ang pagerekelen yang banwa. Ay kipurki anday katengdanan ang belagan tung planu yang Dios manliit ig kung tinu pa man ay pangatengdanan, atia yang Dios yay may kalalangan ang kaministiran may mga taung magerekelen tung banwa. ²Ig disir, kung tinu pay pagbatuk tung sasang pangatengdanan, ya ra kay nagabatukan na yang sasang kalalangan yang Dios. Kag yadwa pa, kung tinu pay bilug da yang pagbatuk na tung may mga katengdanan ya ray magakdan na ta parusa ang yay uyun tung kalalangan yang Dios. ³Ay kipurki telengan mi ra ilem. May mga taung nagapiwaran ta katengdanan piru belagan ang maganing ang para yang mga taung pagbuat ta matinlu yay magkatinir ta eled nira, kung indi, ang para yang mga taung pagbuat ta malain yay magkatinir ta eled nira asan. Purisu kung gustu tang anday eldan ta tung sasang may katengdanan, tay puis yang matinlu ya ray buaten ta ang ya ra kay dayawen na tung yaten. ⁴Ay ya pa agari, yang pagpabetang yang Dios tung sasang pangatengdanan midyu tung sasang turuwulun nang magbuat ta ikaayen yang mga magbawanwa sasa may sasa. Piru alimbawa ilem kung tinu pa tung yaten ay mabuat ta malain, talagang ya ray ipageled na tung may katengdanan, ay belagan ilem intrimis yang kagaeman nang magparusa tung mga tau. Bilang kung magpadangat da nganing ta parusa tung mga taung pagbuat ta malain, katimbang nang ya ray panirbian na tung Dios. ⁵Kapurisu ya ra kay ipagkaministiran na ang ita mananged tung may mga katengdanan, belagan ilem natetenged ang muya maparusaanita nira kung alimbawa mabuatita ta malain, kung indi, kapin pa enged natetenged tung sadiling painu-inu ta ang muya ya ray magbasul tung yaten kung indiita ra mananged tung nira ay nagaskean ta ra kang lagi ang yay dapat ang panangden ta. ⁶Purisu ya ra kay nagipaggawad ta yang kumpurming nagipagpagawad nira tung yaten ay kipurki tung pagterelengen yang Dios, yang pagprusigir nira tung pagerekelen nira yang banwa, katimbang nang ya kay panirbian nira tung anya. ⁷Purisu kung unu pay magkabagay ang ipakdul ta tung sasa may sasa tung nira, ipapakdul ta. Pariu ra asan tung unu pa man ang balayaranay ang magsukutun nira tung yaten, ubligadung yag bayaray ta. Kung tinu pay magkabagay ang galangen, galangen ta. Kung tinu pay magkabagay ang padengegan, padengegan ta natetenged ka man tung katengdanan nang liit tung planu yang Dios.

**Kung Tinu Pay Paggegma Tung Masigkatu Na Asan Da NGa Tumanay
Na Yang Tanan Ang Sinambit Tung Mga Katuwulan Yang Dios (13:8-10)**

⁸Dispuis pa kaministiran ang indi ta pawaya-wayaan yang mga kinautangan ta ang yay ubligasyun tang bayaran. Yang sulaminting

ubligasyon tang indi ra ka enged mabayad-bayaran ta ya ra yang ubligasyon tang maggeregmaan. Ay kung tinu pay paggegma ta ustung tung masigkatau na, ya ray nagapagtuman yang tanan ang sinambit tung mga katuwulan. ⁹Kipurki kung isip-isipen ta yang mga katuwulan yang Dios, maning taa yang palaksu yang duma ang nagadapat tung pagpakignunut ta tung aruman tang tau. Indiita unu maglimbung tung kasawa ta, indiita ka unu mangimatay ta masigkatau ta, indiita ka unu manakaw ta belagan yaten, indiita ka unu magamluk tung belagan yaten 13:9a Exodo 20:13-15, 17; Deuteronomio 5:17-19, 21. Maskin may duma pang duun ka yang rumbu nira, tanira kang tanan lugud da tung sa nga katuwulan da ilem ang gegmaan ta unu yang masigkatau ta ang katulad ka tung paggeregmaen ta tung mga sadili ta^k. ¹⁰Ay kung paggegmaita tung masigkatau ta, indiita ra ka mapagbuat tung anya ta mga malalain ang mga maning tia. Intunsis kumpurming tinu pay paggegma tung masigkatau na ya ray nagapagtuman yang tanan ang sinambit tung mga katuwulan.

**Natetenged Tung Duruang Klasing Panimpu Ang
Nagipananglit Na Tung Lawii May Kaldaw (13:11-14)**

¹¹Buinu, kaministiran ang prusigiran tang usuyun yang nagkarasambitung atia, kapin pa simanyan ang nagakdekan ta ra kung unu pa enged ay kapulutan na yang panimpu tang naa. Ay kinawut da yang uras ang ipagulag tang magprusigir tung kalelyagan yang Dios ang katulad ka tung sasang taung napuaw ra. Kipurki yang uras ang ipagpalibri enged ang pisan ni Ginuu ta tung yaten tung tanan ang kalainan mas dang nagaalenget dang nagaalenget kay tung atiang primirung pagtalig ta tung anyang nagpatapnay. ¹²Idayunu ra kanay yang pananglit. Katulad tung lawii ang magtataklib da, yang pisan yang kaalimbawaan yang panimpu ta simanyan taa tung kaliwatan ang naa. Yang dating sistimang pagandar balawag ang pisan tung kalelyagan yang Dios. Piru alenget da ka yang uras ang ipagpakli na ta sasang durung pisan agkatinlung panimpung pinangakuan na ang yay nagipananglitu tung kaldaw. Purisu kung may mga ubra-ubra ta pang malain ang katulad ka tung nagabuat yang mga tau tung makiklep, ipamlek ta rang luwus. Yang dapat ang paderepan ta ya ra yang pagburuaten ang matitinlu ang may tawang na tung yaten ang manguntiel tung mga panuksu yang kuntrariu ta ang katulad ka tung mga sundalu ang basta kaldaw ra nganing, ya ray nagipagsuut nira ta mga isangkap nira tung mga tinanguni nira ang para simpan dang manalunga tung mga kabatuk nira^l. ¹³Bilang eklan ta tung purus matandes yang mga ubra-ubra ta ang

^k 13:9b Levitico 19:18 ^l 13:12 Efeso 4:22-24; 5:11; 6:14-18; Colosas 3:8-10

maning pa tung kinawutanita rang lagi yang panimpung atiang maning pa tung kaldaw. Purisu indiita ra magpabuung may kanunut na kang kasadyaan ang durug kagulu. Indiita ra ka magpakled tung maskin unu pang malawayay ang katulad ka tung pangumbaway may pangunlalii. Indiita ra ka magsuruayan ig indiita ra ka magiriweg-iwegan ubin magraraibal-raibalan tung kadengegan. ¹⁴Kung indi, yang buaten ta, ti Ginuung Jesu-Cristo mismu, yay maning pa tung susuutun tang pirmi ang katulad ka tung sasang awel ang durug tinlu ang para pirmiitang masaliran na yang ugali nang limpiu ang para ya ray maita yang mga tau tung yaten. Indi ta enged pakdulan ta lugar yang dating pagkatau tang mapinagpanadili ang muya asanita si nga guyuray nang magpapsaw tung dating kalelyagan ta.

**Kung Ya Pa Agaring Magnurunutan Ta Matinlu Yang Mga
Tumatalig Ang Mga Judio May Yang Belagan Mga Judio (14:1-4)**

14 ¹May mga putul mi asan ang masyadug katinaklingen. Kaministiran ang risibien mi tanirang pakignunutan tung matinlu. Indi mi enged tagaman ta pakigsuga natetenged tung pagirintindien nira tung mga riglamintu. ²Ay tung pagintindi mi, maskin unu pang palanganenay suiltung panganen mi. Piru tung pagintindi nira, dua-dua yang mga isip nira kung tanira nagalugtan da yang Dios ang mamangan ta karni^m. ³Kung tinu pay pamangan ta maskin unu pang palanganenay, dapat ang indi maglamku tung mga kaarumanan nang indi pamangan yang tanan ang atia. Pati yang indi pamangan, dapat kang indi magpakusalak tung mga kaarumanan nang pamangan ay kipurki yang Dios mismu ya ngani ay nagrisibi tung nira. ⁴Yang indi pamangan, andang pisan ay kalabten nang magpakusalak tung aruman nang pamangan ay belagan tanyay agalen yang aruman na, kung tung pagparaturuwulun pa. Simpri ultimu ilem yang sadiling agalen na yay may kalabten nang manginsapu tung sasang turuwulun na kung tama yang pagurubraen na u kung belag. Ig puiding magkatama yang pagurubraen na ay natetenged kayanan ni Ginuung Jesus ang manguluan ang para indi magkamali.

**Yang Sasang Nagaingaluk Na Tung Nira Ang Masigtimbang-
timbang Tung Isip Nira Ang Asta Magbilug Da Kung
Ay Pay Magkatamang Usuyun Na (14:5-9)**

⁵Kung natetenged tung mga maal ang kaldaw, tung pagintindi yang dumang mga kaputulan ta asan may mga kaldaw ang lusu tung kadaklan

^m 14:2 Yang amligan enged nira asan tung karni, muya karni ta sasang ayep ang isinagud da ta duma tung mga bultung nagatutuuan nira. Maayen kung ikumpalar tung inaning ni Pablo tung 1 Corinto 10:25–11:1.

ang yay dapat ang ipagsilibra niraⁿ. Piru tung pagintindi ming mga putul nira, maskin unu pang kaldaway parariu ka ilem ang magkabagay ang ipanirbian mi tung Dios. Kaministiran sasa may sasa tung numyung tanan asan, masigtimbang-timbang tung anya-anyang isip ang asta magbilug da kung ay pay magkatamang usuyun na. Indi na ra ilem isipan yang mga aruman na. ⁶Kung tinu pay pagpalusu tung sasang kaldaw, yang nagipagpalusu na ay natetenged gustu nang asan da tung pagsilibra na nga padengegay na ti Ginuu ta. Pati yang sasang tumatalig ang pamangan ta maskin unu pang palanganenay, ya ka. Gustu na ka ang asan da ka nga padengegay na ti Ginuu ta tung pagparanganen na ay nagapasalamatan na ra nganing tung Dios yang magpanganen na. Maskin yang sasang tumatalig ang indi pamangan yang tanan, ya ka. Gustu na ka ang tung paglikay na tung dumang palanganen, asan da ka nga padengegay na yang Dios ig nagapasalamatan na ra ka nganing tung anya yang magpanganen na. Ig disir, maskin unu pay magusuyun yang sasang tumatalig tung tulung klasing atiang sinambit, parariu ka ilem ang belagan malain ang buat. ⁷Ay ya pa agari, ta yaten ang mga tumatalig, anday nagabui para tung sadili na ilem ig anda kay magapatay para tung sadili na ilem. ⁸Ay kipurki yang kapulutan na ang ita nagabui ay ang para ti Ginuu ta yay mapadengegan ta ig kung mapatayita ra nganing, ya ka. Purisu buiitag patay, yang may anya enged tung yaten ti Ginuu ta ang yang pagasikad ta tung tanan ang pagurubraen ta ang tanyay mapadengegan ta. ⁹Kipurki yang katuyuan enged ni Jesu-Cristong nagpakugmatay ang pagkatapus nabui si kang uman ay ugud tanya ray magyaring Ginuu tang ya enged ay may anya tung yaten ang kumpurming nagtalig tung anyang nagpatapnay maskin mapatayita ra man maskin buiita pa man.

**Yang Yadwang Nagaingaluk Na Tung Nira Ang Tanira Indi Enged
Magpakusalak Ubin Maglamku Tung Mga Putul Nira (14:10-12)**

¹⁰Ta, yamung kumpurming pagusuy tung mga riglamitung mga maning tiang sinambitu, aywa nagapakusalak mi yang mga putul mi pa ka man ang indi pagusuy? Asta yamung kumpurming indi pagusuy tung mga maning tia, aywa nagalamku mi yang mga putul mi pa ka man ang pagusuy? Indi ka enged magkabagay tia ay kipurki itang tanan luwusitang manalunga tung Dios ugud tanyay manginsapu tung mga buat-buat ta kung mauyunan na u kung indi. ¹¹Nagaskean ta ang yay

ⁿ 14:5 Atii kanay may mga tumatalig ang mga Judio ang tung pagintindi nira ubligadu pa tanirang mamagsilibra yang mga pistang atiang pagasilibra kang lagi yang nasyun nira ang ya ra kay ipinausuy yang Dios tung mga kinaampu nira. Kung gustu tang pasadsaran, duun nga basaay ta tung Exodo 23:14-17; Levitico 23:4-44; Deuteronomio 16:1-17.

mainabu ay tung sasang bitala yang Dios ang napabtang tung kasulatan ang maganing,

“Kumus yuung ti Yawi buiaw ang asta tung sampa, siguradung magkamaning da ang yang tanan ang mga tau, mangalelyag kag indi, luwus dang mamagluud tung katalungaanu ang para manuwal tung yeen, luwus da kang magubligar ang yuu ra ka man yang ultimung Dios,” maganing°.

¹²Purisu asan da ngaintindiy ta ang talagang insapuen yang Dios tung yaten yang mga buat-buat ta sasa may sasa kung mauyunan na u kung indi.

**Yang Yaklung Nagaingaluk Na Tung Nira Ang Indi
Enged Mamagbuat Ta Matengeran Ta Ipagbuat Ta
Kasalanan Yang Mga Aruman Nira (14:13-18)**

¹³Kapurisu kumus itang tanan insapuanita ra ka man yang Dios, indiita ra magparakusalakan natetenged tung mga bagay ang atia, kung indi, bilugun ta yang mga isip ta ang indiita enged magbuat ta maskin unu pa man ang bagayay ang muya asan da nga guyuray yang isip yang sasang putul tang tumatalig ang magbuat ta sasang nagaintindian nang bawal tung anya. ¹⁴Natetenged tung pagkinapulitay yamen ang naa ni Ginuung Jesus, nagasiguruu ra ang anda ra ka man ang pisan ay palanganen ang nagibawal yang Dios tung yaten ang mga tumatalig. Ugaring ka man ilem, kung may sasang putul ta ang tung pagintindi na may mga palanganen ang bawal ang panganen na, tay puis tung anya, talagang bawal tia. ¹⁵Yang kinaisipan nang maning tia ya ray dapat ang intindien ta ta maayen kipurki kung yang pagparanganen ta ta sasang palanganen ya ray matengeran na ang yang sasang putul tang atia magpalangaas dang magpakipangan ka maskin nagaintindian nang bawal tung anya ang pagkatapus asan da ka nga tigbak ta pagimasul yang sadiling painu-inu na, ig disir indi mi ra nagapaitaan ta gegmang ustus. Purisu sigun ka ilem tung iwel tang mamangan ta sasang palanganen ang bawal tung pagintindi na, indiita enged magbuat ta ikarangga yang pagtaraligen yang putul ming atia tung ni Jesu-Cristo, naang tanya ka pa man ay sasa ra ka tung pinakugmatayan na^p. ¹⁶Purisu maskin pang matinlu tung pagintindi mi yang sasang nagatima ming buaten, kung alimbawa ya ray matengeran na ang yang sasang putul ming tumatalig magpalangaas dang magbuat ta nagaintindian nang kasalanan, ang pagkatapus yamung mga tumatalig asanamu ra ka nga sawayay ta duma, tay indi mi ra ilem

° 14:11 Isaias 45:23; Filipos 2:10-11 P 14:15 Kung sigun tung kuniksiun yang sadiling painu-inu ta may yang pagtaraligen ta, maayen ang basaen ta yang inaning ni Pablo tung 1 Timoteo 1:5-6, 19.

dayunun ang buaten. ¹⁷Kipurki kung magusuyita tung mga riglamitung atiang dati sigun tung pagparanganen ta ubin pagirinemen ta u kung indiita magusuy, anday kalalabten na tung pagpagaem ta tung Dios. Kung indi, yang dapat ang impurtaen tang pagpagaem tung anya ang ita pirming magbuat yang magkatama, ig pirmiita kang maguruyunan ta matinlung magpurutul, ig pirmiita kang magkasadya engaged maskin unu pay mapanawan ta ang yang tanan ang atia ya agipaeyangay tung yaten yang Espiritu Santo. ¹⁸Ay kung tinu pay pagpatuwul tung ni Jesu-Cristo ang asan da ipapanaway na tung tulong bagay ang atia, ya ray mauyunan yang Dios ig asanita ra ka nga galangay ta mga masigkatau na.

Yang Yaepat Ang Nagaingaluk Na Ang Yang Paderepan Nira Yang Kumpurming Ikatinlu Yang Paguruyunan Nirang Magpurutul (14:19-23)

¹⁹Purisu yang kaministiran tang paderepan ang sikaren ya ra yang mga pagurubraen ang yang luluaan na, asanita ra maguruyunan ang magpurutul tung matinlu ig asan da ka mas pang kemeet yang pagtaraligen tang sasa may sasa tung ni Jesu-Cristo. ²⁰Sigun ka ilem tung gustu tang mamangan ta sasang palanganen ang tung pagintindi yang dumang mga putul tang mga tumatalig bawal ang panganen nira, indiita ra engaged magpadayun ang mamangan. Kipurki puiding asan da nga rangga yang pagirimakluen yang Dios tung mga isip nira. Maskin yang tanan ang mga palanganen luwus da ka man ang nagilugut yang Dios tung yaten, piru kung ekel tung pagpangan ta, asan da nga tuksu yang sasang putul tang masyadung matinaklingen, balikanita ra ta kasalanan. Kipurki yang aruman tang atia muya magpangaas da ka engaged ang magpakipangan ta sasang palanganen ang tung dating pagintindi na bawal ang panganen na. Talagang asanita ra ngaumid tung pagpakasalak. ²¹Kung midyu nagapateng-pateng tang maning tia ka man ay puiding mainabu, maayen pang indi ta ra ilem kanay padayunan ang panganen yang karning atiang bawal tung pagintindi yang aruman ta^q ubin indi ta ra ilem kanay padayunan ang igmen yang binung atiang bawal tung pagintindi na^r ubin indiita ra ilem kanay magdayun ang magbuat ta maskin unu pa man ang bagayay ang duun da nga pakdulay ta ta pagsangkelan yang pagtaraligen na tung ni Ginuung Jesus.

²²Buinu sasa may sasa tung yaten, kumpurming unu pay pagirintindien ta tung mga bagay ang mga maning tiang bawal tung pagintindi yang duma, ita ra ilem yang Dios ay maginintindiay. Indi ta ilem ireges tung

^q 14:21a Katulad tung karni ta ayep ang indi pinaturukan ta dugu nang pinatiktikan ubin karni ta ayep ang idinasag ang para isagud tung mga bultu (Mga Binuat-buatan 15:20).

^r 14:21b Katulad ka tung na Daniel, indi ra namanginem yang binung isinagud tung mga bultu (Daniel 1:3-16).

mga aruman tang aparti ta pagirintindien. Talagang masadya yang nagabtangan yang sasang tumatalig ang indig basulun yang painu-inu na natetenged tung sasang pagabuat na ay natetenged yang pagabuat nang atia teed da ilem tung pinagtimbang-timbang na ra kang lagi tung isip na ang yay magkatamang buaten na. ²³Piru yang tumatalig ang dua-dua pa tung isip nang muya indi mauyunan yang Dios ang tanya mamangan da ta sasang palanganen ang pagkatapus, maskin dua-dua pa tung isip na, palangaasan na ra ka enged ang panganen, yang taung atia talagang basulun da ta mupia yang painu-inu na ig pakusalaken da ka nganing yang Dios ay natetenged binuat na ra ka enged yang sasang bagay ang tung pagintindi na belagan tama. Maskin unu pa man ang bagayay ang nagatima tang buaten, kung dua-dua pa ka enged tung isip tang muya indi mauyunan yang Dios, ang pagkatapus buaten ta ra ka enged, asanita ra mapagbuat ta kasalanan tung anya.

**Yang Yalimang Nagaingaluk Na Tung Nira Ang Dapat Ang
Ipalandaw Nirang Sikaren Yang Mauyunan Yang Mga
Aruman Nirang Dua-dua Pa Yang Mga Isip Nira (15:1-4)**

15 ¹Buinu, ibaliku ra kanay tung yaten ang nagasiguru ang maskin magbuatita ta duma-rumang bagay ang ibinawal tung mga riglamitung mga maning tiang sinambitu nungayna^s, indiita ra pakusalaken yang Dios. Kung unu pay mga pasais yang mga aruman tang dua-dua pa tung mga isip nira kung nagalugtan da yang Dios ang magbuat yang mga bagay ang atia, belag ya erepay ta, ya agwantaay ta tung matinlung kinaisipan. Indi ta ra ilem sikaren ang buaten yang uyun ka ilem tung sadiling kalelyagan ta. ²Kung indi, sasa may sasa tung yaten, yang sikaren ta yang mauyunan yang mga kaarumanan tang kumpurming ikaayen nira ugud asan da ka nga tawangay ta ang para mas pang kemeet yang pagtaraligen nira tung ni Ginuu ta. ³Yay dapat ang sikaren ta ay kipurki binutwananita ra ni Jesu-Cristo ta matinlung mulidung dapat ang usuyun ta. Tanya ngani belag ya magsikad yang uyun tung sadiling kalelyagan na, ya magagwanta tung kaliwagan basta matumanan na ra ilem yang nagauyunan yang Dios ang yang kaliwagan ang atiing napasaran na mas pa kay tung nagaingaluku tung numyung agwantaen. Atia bistung bistu tung sasang naula natetenged tung anya ang nabtang tung kasulatan ang kabilangan na yay aning na tung Dios ang maning taa:

“Yang mga insultung atiang nagitirada kang lagi yang mga taung makinasalananen tung nuyu, nagaumiraw ra kang magtamaan^t,”
maganing.

^s 15:1 Roma 14:1-6 ^t 15:3 Mga Karantaen 69:9

⁴Nagasambitu tia ay natetenged kumpurming unu pay isinulat tung kasulatan atiang tukaw, ipinabtang da nganing asan ugud ta yaten ang nagalayun simanyan, ya ray mapangayapan ta ta ipagpaktel ta tung mga isip tang magagwanta tung mga kaliwagan ang asanita ra ka ngaeyangay ta kinaisipan tang matenten ang pagpakisewat tung tanan ang pinangakuan yang Dios tung kumpurming mga tauan na.

**Yang Nagipagampu Na Para Tung Nira Ang Tawangan Yang
Dios Ang Maguruyunan Enged Ta Matinlu (15:5-6)**

⁵Yang nagipagampuu tung Dios ang yay sarang ang magpaktel tung mga isip ta ang para indiita magmataka ang yamung tanan asan tawanganamu ra anyang maguruyunan enged ta matinlu ang yay magatu tung mga pasais ang ipinagpaita ni Jesu-Cristo. ⁶Maning tia yang nagipagampuu para tung numyu ay ugud kung magsarasaanamu ra nganing ta isip ig sasa kay keresen mi, asan da nga padengegay mi yang Dios ang ya ka man mismu yang Dios ang pinanaligan ni Ginuu tang Jesu-Cristo atiang pagingtau na taa tung kaliwutan ang naa ig ya kay paganingen nang Ama nang paglinukutay tanira ta pagkadios.

**Nagaulit Na Yang Nagaingaluk Na Ang Tanirang Duruang Grupu,
Maskin May Pinagbelaganan Nira Ta Pagirintindien, Kaministiran Ka
Enged Ang Magnurunutan Tanirang Tanan Tung Matinlu (15:7-12)**

⁷Kapurisu ulitenu ra kanay yang gustuung inang tung numyung tanan asan tung Roma^u. Indiamu ra enged magduruma-dumaan, kung indi, kung ya pa agari ang yamu rinisibi ra ni Jesu-Cristo ang anday pinagenteran yang isip na, dapat ang maning kang pisan tia yang pagnurunutan ming magpurutul. Ay kung maitaamu ra nganing ta duma ang pagusuyamu ra tung mga pasais ni Jesu-Cristo, asan dag dayaway nirang agpadengegay yang Dios. ⁸Gustuung ipademdemu tung numyu ang atiang pagingtau yang paganingen ang Cristo, tinuwul yang Dios ang manirbian tung nasyun yamen ang mga Judio. Tung panirbian nang atia minatuud na ra yang pinangakuan yang Dios tung mga kinaampu yamen ang tung uri paangayan na yang mga kanubli nira ta sasang Mananapnay. Duun da nga papruibaay na ang yang Dios talagang mataligan ka man ang magkereng tung nabitalaan na. ⁹Belag da ilet ya tiay katuyuan nang nagingtaung bilug, kung indi, pati nganing yang mga taga duma-rumang nasyun ang belagan mga Judio inintindi na ra ka ugud maeyangan da ka ta ipagdayaw nira tung Dios natetenged tung kaildaw ang ipinagpaita na tung nira ang pati tanira nagapalgud na ra ka tung mga tauan nang nagamanguluan na. Tung pagpaita na yang kaildaw nang atia tung nira duun da nagkamatuud yang sasang naula ni Adi David atiang inaning na yang Dios ang maganing,

^u 15:7 Ikumpalar tung 14:1.

“Purisu Ampuanung Dios, kung magurugpuami ra nganing yang mga taga дума-rumang nasyun ang para magtuuami tung nuyu, magdayawaw tung nuyung nunut da ka ta pagkantaw,” agaaning⁹.

¹⁰Dispuis tung sam bilug ang kasulatan, may san tagang bitala ang inaning ni Moises ang maganing,

“Pati yamung taga дума-rumang nasyun, magpakasadyaamu ra ka, kaugpuanamu ra ka yamen ang mga Israel ang yay dating binuat yang Dios ang mga tauan na,” agaaning^w.

¹¹Dispuis tung sam bilug pang kasulatan, may sasang bitalang nabtang ang maganing,

“Yamung tanan ang mga taga дума-rumang nasyun, maskin unu pang nasyunay, magdayawamu ra ka tung ni Yawi^x,” maganing.

¹²Kidispuis pa duun tung isinulat ni Isaias may sasa kang inula na natetenged tung Mananapnay ang ipaangay yang Dios ang maganing,

“Ti Adi David ang ana ni Jesse^y may sasang kanubli nang lumua tung uri ta kaldaw ang ya ra kay magmangulu tung mga taga дума-rumang nasyun ang belagan mga masigka Israel na. Ya ray pakbaten nirang magpalua yang tanan ang pinangakuan yang Dios,” agaaning^z; Ipinagpabunayag 5:5; 22:16.

Yang Nagipagampu Na Tung Dios Ang Para Kayanan Nirang Tumanen Yang Tanan Ang Nagaingaluk Na Tung Nirang Duruang Grupu (15:13)

¹³Buinu, yang nagipagampuu tung Dios ang yay pagpaeyang ta ipagpakbat ta tung pinangakuan na tung yaten ang pakasadyaen na ra ka enged ang pisan yang mga isip mi ig tawanganamu ra ka anyang maguruyunanamu ra tung matinlu mintras pagtaligamung ustung tung anya ugud ya rag durulang agdurulang yang pagkatenten yang mga isip ming pagpakbat tung tanan ang pinangakuan na ekel tung pagparaketelen yang Espiritu Santo tung mga isip mi.

Natetenged Tung Ipinagsulat Na Tung Nira (15:14-21)

¹⁴Mga putulu, ang para tung yeen, dakulu yang kumpiansaw ang ta yamu asan duruamu rag kaayen ig duru ra kang nagaskean mi natetenged tung kamatuuran. Nagaskeamu ra nganing ang magparainunukan ang magparamanan. ¹⁵Ugaring ilet ka

^v 15:9 Mga Karantaen 18:49; 2 Samuel 22:50 ^w 15:10 Deuteronomio 32:43

^x 15:11 Mga Karantaen 117:1; yang aran ang atiang ti Yawi, ya ray aran ang ipinagpailala yang Dios tung mga Israel atiang tukaw ang para ya ray ipanguuy nira tung anya.

^y 15:12a Ti Jesseng atiang nasambit yay ama ni Adi David ang pinangakuan yang Dios ang may sasang kanubli nang lumua tung uri ang yay maggaraemen tung bilug ang kaluwutan.

^z 15:12b Isaias 11:1, 10

man tung sulat ang atiang ipinaekelu tung numyu, midyu tung diniritsyuanamu ra ka man yeen natetenged tung mga bagay ang durug kaimpurtanting ipademdemu tung numyu. May kalalabtenu nganing ang magsulat tung numyu ta maning tia ay natetenged ilem tung katengdananung naang ipinaggiar yang Dios tung yeen ang yuu ra kay nagapaktel nang pagerekelen. ¹⁶Yang katuyuan nang naggiar tung yeen ay ang para yuu maging sasang manirbian tung ni Jesu-Cristo ekel tung pagparakawutunu tung belagan mga Judio. Yang kaalimbawaanung pagparakawutun tung nira yang Matinlung Balitang naang liit tung Dios, yuu maning pa tung sasang paring Judio ang pagprisintar ta sasang igparakdul tung Dios. Yang maning pa tung nagiprisintaru tung anya ya ra yang kumpurming magtalig tung ni Jesu-Cristo ang para taniray maging maning pa tung sasang igparakdulu tung Dios ang yay maayunan na ta maayen ekel tung pagurubraen yang Espiritu Santo tung nira ang para magatu tung Dios. ¹⁷Kapurisu natetenged nagapaktelaw ra ka man ni Jesu-Cristo ta maayen tung ubrang naang itinalig yang Dios tung yeen, kung isip-isipenu yang pinakawut na agsadyaanaw ra ta duru. ¹⁸Indiaw ra ka enged magpalangaas ang magsambit natetenged tung sadili ilem ang pagurubraenu. Suluminti ilem sambitenu ya ra yang kumpurming ipinaeyang ni Jesu-Cristo tung yeen ang nunut da ka ta pagpaktel na para mananged da yang belagan mga Judio tung Matinlung Balita natetenged tung anya. Ay pinaktel na ta mupia yang bitalang ipinagpakawutu tung nira pati yang mga binuat-buatanu. ¹⁹Ay may mga pruibang maktel ang napalapusu ang durug kabewereng ekel tung pagpaktel tung yeen yang Espiritu Santo. Purisu atiang pagliliwutunu, magimpisa duun tung Jerusalem ang asta ra duun tung Ilirico, tinalusu ra yang sam parti tung ubrang ipiniar yang Dios tung yeen. ²⁰⁻²¹Tung pagparakawutunung naa, yang pirming nagapaawatanu enged ang yuu magparakawutun duun tung mga banwa ang yang mga tau na indi pa nagapampakawutan yang Matinlung Balitang naa. Yang pagasikaru, belag yuu magintra tung ubrang pinagtukud da ta duma^a, kung indi, yuu magusuy tung sasang linyang naitaw tung kasulatan ang may sasang inula natetenged tung Mananapnay ang kumawut ang maning taa yang palaksu na:

“Yang mga taung indi napakawutan natetenged tung anya,
mangamalamad da tung indi namalamanan nira.

Tanirang indi nangagngel natetenged tung anya, mangaintindi ra
tung indi naintindian nira,^b” maganing.

^a 15:20-21a 1 Corinto 3:10 ^b 15:20-21b Isaias 52:15b

Natetenged Tung Planu Nang Magpanaw Duun Tung Nira (15:22-29)

²²Kapurisu yang pagliluwitunung atia tung дума-rumang banwa, ya ra kay naawalaanu ta muya-muya ang indiaw nadayun agkali ang nagangay asan tung numyu. ²³⁻²⁴Piru simanyan kumus anda ray lugar tani ang yang mga tau indi pa nagagngel yang balita natetenged tung ni Jesu-Cristo ig kumus tung pira-pira rang takun yang paglalangkagenung mangay asan tung numyu, ya ra ka man taang nagatimaung buaten simanyan. Kung kawutun da nganing yang uras ang ipagdistinuu duun tung parti Espanya, gustuung asanaw ra kanay tukaw ang magpanaw tung numyung manlumunan ang para bakluaw ra padagen-dagenay ming papanaway ang magdistinu duun, ang ikasadyaw ra kanay yang pagrarampilan tang magpurutul maskin tung gesyeng uras da ilem. ²⁵Ugaring ilem numyan, bakluaw ra mangay asan tung numyu, magdistinuaw ra kanay duun tung Jerusalem ang para magateraw ra kanay yang nagitawang tung mga kaputulan tang mga tumatalig ang ya ra kay binuat yang Dios ang mga tauan na duun. ²⁶Kaministiran ang mangayaw ra kanay duun ay yang mga kaputulan tang mga tumatalig ang taga Macedonia may tani kang taga Acaya ang kada sam pundaan, tedek buluntad tung mga isip nirang mamagpaekel da yang mga tawang nira tung mga tauan yang Dios ang mga maliliwagan duun tung Jerusalem^c. ²⁷Maskin tedek buluntad ka man tung mga isip nira yang pagtarawangen nirang atia, piru kung isip-isipenu enged ang talaga, tanira may utang ka nirang kaneeman tung mga kaputulan nirang atia. Ay kipurki kung belagan natetenged tung mga tumatalig ang mga Judio ang yay namagparakawutun yang Matinlung Balita tung maning tung nirang belagan mga Judio atiang primiru, indi ra rin nangalgud tung kalibrian ang naang pinagtukud ni Ginuu tang Jesu-Cristo. Purisu magkabagay ra kang pisan ang yang kaayenan nirang pangkaliwutan ka ilem ya ra kay itawang nira tung mga kaputulan nirang atia. ²⁸Purisu kung matapusu ra nganing tia ang yang nagitawang ang naa luwus dang maintrigaw tung nira, bakluaw ra magliit duun tung Jerusalem ang para magdistinuaw ra duun tung parti Espanya ang asanaw ra kanay magpanaw tung numyung manlumunan. ²⁹Dispuis agaskeanu ka ang kung kumawutaw ra nganing asan tung numyu, padagen-dagenanita ra ni Jesu-Cristo ta mupia ang asan da mas magbaked yang pagtaraligen tang tanan tung anya.

Natetenged Tung Nagipagpaampu Na Tung Nira (15:30-32)

³⁰⁻³¹Mga putulu, arangan da ilem tung pagtaraligen tang naa tung ni Ginuu tang Jesu-Cristo may tung paggeregmaan tang magpurutul

^c 15:26 Kung natetenged tung mga tumatalig ang atiang namagpaekel yang mga tawang nira, duun nga basaay ta tung 2 Corinto 8:1-3.

ang yay nagipaeyang tung yaten yang Espiritu Santo, naa wa may sasang nagingaluku enged tung numyu. Pakigsasaayaw ka numyu tung pagarampuenung tedek tung Dios ang manadaanaw ka anyang indiaw mapudiran yang mga masigkanasyunung duma duun tung sinakepan yang Judea^d ang pamagpakuindi pa ka enged tung Matinlung Balitang naang nagipagpakawutu natetenged tung ni Ginuung Jesus. Ipagampu mi ka dayun ang yang tawang ang naang pagaeklanu ang para ipakdulu tung mga tumatalig ang taga Jerusalem ang ya ra kay binuat yang Dios ang mga tauan na, ya ra ka enged ay mauyunan nirang risibien^e.
³²Maning tia yang ipagampu mi para tung yeen ay ugud kung yay kalelyagan yang Dios tung yeen, paangayenaw ra ka enged anya asan ang tung masadyang kinaisipan ig asan da ka kemtel ta mupia yang isipu natetenged tung pagrampilan tang magpurutul.

Yang Pagarampuen Na Para Tung Nira (15:33)

³³Buinu, yang nagipagampuung pirmi tung Dios ang yay pagpaeyang ta paglimengan yang mga isip ta ang yamung tanan asan mas pang maispirinsiaan mi ang nagapakigsasaanamu ka man anya.

Nagipailala Ni Pablo Ti Febe (16:1-2)

16 ¹Gustuung ipailala tung numyu yang sasang putul tang baway ang ti Febe ang ya ray pinapagekelu yang sulatung atia. Tanya sasa kang tumatawang ang panirbian tung mga kaarumanan nang mga tumatalig ang sam pundaan tung Cencrea^f.
²Yang nagingaluku tung numyu, kung kumawut da nganing asan tung numyu, saptan mi ta mupia ang yang pagkawig mi tung anya sasa ra kang putul mi tung ni Ginuu ta. Ay kipurki ta yaten ang binuat da yang Dios ang sadiling mga tauan na maning tia ay magkabagay ang buaten ta tung mga kaarumanan tang mga tumatalig tung ni Ginuu ta. Padagen-dagenan mi ka ta mupia kung unu pay mga kakulangan na, ay tanya duru ra kang mga tau ang nagkaratawangan na, pati ngani yuu, ya ka.

^d **15:30-31a** Yang mga taung atii, durung kalelyag nirang magpaimatay tung anya. Maayen kung ikumpalar ta tung Mga Binuat-buatan 13:50; 14:19; 17:5; 17:13; 18:6; 18:12; 20:3; 21:27-32. ^e **15:30-31b** Duruang bagay ang puiding padatelan nirang indi mamagrisibi yang tawang ang atia. Yang sam bilug, puiding balawag tung mga isip nira yang nagitulduk ni Pablo tung belagan mga Judio ang belagan impurtanting intindien nira yang mga riglamitung ibinutwan ni Moises tung mga Judio. Yadwa puidi kang malbat tung mga isip nirang mamagrisibi ta tawang ang liit tung belagan mga masigkanasyun nirang mga Judio. ^f **16:1** Sasang lansangan tung binit yang teeb ig alenget ilem tung Corinto. Purisu duun tung Corinto manaayan ti Febe ang para mangay duun tung Roma.

**Pagpakikumusta Ti Pablo Tung Mga Tumatalig Ang
Nagailala Na Duun Tung Roma (16:3-15)**

³Taa numanyan gustuung ipakikumustaaw ra kanay numyu asan tung ni Prisca[§] duruang magkasawa ni Aquila ang tanira mga masigkapariuu kang manigparakawutun yang Matinlung Balita natetenged tung ni Jesu-Cristo. ⁴May mininsa ang mismu yang mga linawa nira ipinapirinda nira ang para yuu malibri tung malain. Purisu belag da ilem yuuy pagpasalamat tung nira ta dakulung pagpasalamat, kung indi, pati yang tanan ang mga tumatalig ang belagan mga Judio ang kada sam pundaan pamagpasalamat da ka tung nira natetenged tung pagpalibri nirang atii tung yeen. ⁵Pati yang mga tumatalig ang sam pundaan ang pamagsaragpun-sagpun asan tung balay yang duruang magkasawang atia, ya ka, gustuu kang ipakikumustaw ra ka numyu tung nira.

Pati tung ni Epeneto ang nagamaalu ka, ipakikumustaw ra ka numyu tung anya. Duun tung intirung sinakepan yang Asia yay tukaw tung tanan ang nagtalig yang sadili na tung ni Jesu-Cristong nagpatapnay. ⁶Asta ti Maria, ipakikumustaw ra ka numyu tung anya. Nabalitaanu ra kung ya pa agari yang pagpakabedlay nang duru ang pagpaturuwulun tung ni Ginuu ta ang yamu ray tinawangan nang tanan. ⁷Pati ti Andronico durua ni Junia^h, ipakikumustaw ra ka numyu tung nira. Yay mga masigkanasyunung mga Judio ig tan taa pa, kasiraanami ra kang ipinalabus arangan da ilem tung pagkererengen yamen tung ni Ginuu tang Jesu-Cristo. Tanirang durua ilaladu ra yamen ang mga apustul ni Jesu-Cristo. Dispuis tukaw pa ngani tanira tung yeen ang nagtalig tung ni Jesu-Cristong nagpatapnay. ⁸Asta ti Ampliato ang ya kay nagamaalu natetenged tung pagputulan yamen tung ni Ginuu ta, ipakikumustaw ra ka numyu tung anya. ⁹Pati ti Urbano ang yay sasang masigkapariuung manigparakawutun ang tukaw ang asta simanyan dayun-dayun ka yang pagparakawutun na asan tung numyu asta ti Estaquis ang nagamaalu ka, ipakikumustaw ra ka numyu tung nirang durua. ¹⁰Asta ti Apeles ang yay sasang ilaladung maskin pinanawan da ta mga sukdang maliliwig, indi ra ka enged naguman yang pagtalig na tung ni Jesu-Cristo ang duun da tanya ngaayunay ta mupia yang Dios, ipakikumustaw ra ka numyu tung anya. Pati yang mga tumatalig ang pamagtinir tung pamalay-walay ni Aristobulo, ipakikumustaw ra ka numyu tung nira. ¹¹Asta ti Herodion ang sasa kang masigkanasyunu, ipakikumustaw ra ka numyu tung anya.

[§] 16:3 Yang duruang magkasawang atia, sinambit ka ni Pablo tung 1 Corinto 16:19 may 2 Timoteo 4:19 ig sinambit ka tung Mga Binuat-buatan 18:2, 18, 26. Ang kaisan yang pangguuy tung baway Priscila ang yay puangga na. ^h 16:7 Ti Junia sasang baway. Indi ilem maskean ta kung tanya kasawa ni Andronico u kung putul nang baway.

Asta yang mga tumatalig ang pamagtinir tung pamalay-walay ni Narciso, ya ka, ipakikumustaw ra ka numyu tung nira.

¹²Dispuis ipakikumustaw ra ka numyu tung ni Trifena durua ni Trifosaⁱ Talagang pamagpakabedlay yang mga baway ang atia tung pagparaturuwulun nira tung ni Ginuu ta. Asta ti Persida ang yay sasa kang putul tang baway ang nagamaal ta ka, ya ka, ipakikumustaw ra ka numyu tung anya. Duru ra kang pinakabedlayan nang pagpaturuwulun tung ni Ginuu ta. ¹³Pati ti Rufo ang ilaladung durung pisan agkaderep tung pagparaturuwulun na tung ni Ginuu ta, ipakikumustaw ra ka numyu tung anya durua ni nanay na ang yang pagatratar na tung yeen, agkawigenaw anyang sasang ana na.

¹⁴Asta na Asincrito, ni Flegonte, ni Hermes, ni Patrobas, may ti Hermas, ipakikumustaw ra ka numyu tung nirang tanan kasiraan da ka tanira yang mga kaarumanan nirang mga tumatalig ang pamagsaragpun-sagpun ang sam pundaan. ¹⁵Pati ti Filologo durua ni Julia^j may ti Nereo durua tanira yang putul nang baway, asta ti Olimpas, ipakikumustaw ra ka numyu tung nirang tanan kasiraan da ka tanira yang mga kaarumanan nirang binuat da ka yang Dios ang mga tauan na ang pamagsaragpun-sagpun ang sam pundaan.

Natetenged Tung Pagsarapetan Nirang Magpurutul (16:16)

¹⁶Pati yamung tanan asan, kada magsaragpunamu ra nganing tung numyu-numyung grupu, magsarapetanamu ka tung matinlung pasais ang mauyunan yang Dios ugud asan da nga bistu kung unu pag katedek yang paggeregmaan ming magpurutul^k. Asta yang tanan ang mga tumatalig tung ampir tani ang kada sam pundaan ang ti Jesu-Cristo ay may anya tung nirang tanan, pamagpakikumusta ka tung numyu asan.

Yang Nagipagpapurisigir Ni Pablo Tung Nirang Pangultimu (16:17-20a)

¹⁷Mga putulu, naa wa yang sasang nagaingaluku engaged tung numyu. Amligan mi ta mupia yang mga taung kumpurming pagturuldukun natetenged tung ni Jesu-Cristo ang kuntrang pisan tung ipinagtulduk tung numyu atiang primiru. Ay yang luan na, asan da pagpaguad ta ikarangga yang pagsarasaan ming magpurutul ang asta magberelaganamu ra ilet ang magkurontra-kontraan, ang kung

ⁱ 16:12 Tung pagintindi yang dumang sagad, yang durua nga bawayan ang atia puiding magputul. ^j 16:15 Yang duruang atia puiding magkasawa, puidi kang magputul.

^k 16:16 Kung pasadsaran ta tung bitalang Giniriego ang pagkatapus getesen tang ilakted tung Tinagbanwa, ay maning taa: "Magsarapetanamu ka ang asan da ipapanaway mi tung sagradung pagarara-araan." Atii kanay tung timpu na Pablo, kada mamagsaragpun yang mga tumatalig, yang sistima nirang magsarapetan, magerepepan tanirang magarara-araan, basta lalii may lalii ig baway ka may baway.

kaisan ya ray makanayan ta ipamalpas da dayun yang дума tung ni Ginuung Jesus. Indiamu ra enged magpakignunut tung mga taung mga maning tia. ¹⁸Kipurki yang mga taung mga maning tia, belagan ti Ginuu tang Jesu-Cristo yay nagapagpaturuwulunan nira, kung indi, ya ra ilem yang sadiling kalelyagan nira^l. Dispuis kung pabitalaen mu, durug katatalig kag durung pagbuladas nira tung mga taung pamamati tung nira ang asan da nga dayaay nira yang дума ang erekel-ekelan pa ta kulu. ¹⁹Ya ray dapat ang amligan mi yang mga taung mga maning tia ay yamu bantug da tung mga putul tang mga tumatalig tung maskin ay pang banwaay ang yamu unu asan durug tinlu yang pagturumanen mi yang kamatuuran^m ang ya ra ka man ay natengeran na ang nagikasadyaamu yeen ta duru. Ugaring ilem ang para indi ilem marangga yang nagabantug ang atia tung numyu, yang gustuu para tung numyu ang yamu maging mawayang ta kinaisipan tung pagburuaten ang matitinlu piru tung pagburuaten ang malalain yamu maging kiput ta kinaisipan. ²⁰Ay kung amligan mi yang mga taung mga maning tiang nagipagpaamanu tung numyu, yang Dios ang yay pagpaeyang yang paguruyunan ming magpurutul, asan da nga deegay nang pisan tung makali ti Satanas ang yay pagpaktel tung nira ang yang kaalimbawaan na maning pa tung asan da ipabtangay na tung dapa-rapa yang mga kakay ming papiklakanⁿ.

Ya ra taa yang nagipagampuung enged para tung numyu ang mas pang maispirinsiaan mi yang kaneeman ni Ginuu tang Jesus ang pagpadagen-dagen tung numyu^o.

Pati Yang Mga Aruman Ni Pablo Pamagpakumusta Ka Tung Mga Taga Roma (16:21-23)

²¹Buinu, ti Timoteo ang yay sasang masigkapariuung manigparakawutun tani gustu na kang magpakikumusta asan tung numyu. Pati ti Lucio, ti Jason may ti Sosipater ang yay mga

^l 16:18 Filipos 3:19 ^m 16:19 Inulit na yang sinambit na tung 1:8. ⁿ 16:20a Yang inaning ni Pablong atia, midyu anggid da tung napabtang tung Genesis 3:15 ang may pinangakuan yang Dios ang tung uri ta kaldaw, may sasang kanubli yang baway ang maglua ang yang kulu yang iraw maning pa tung tagbengan nang piklaken. ^o 16:20b Tung timpu pa na Pablo, yang ugali nira tung pagsurulaten, yang may sulat ya ra ilem agitaligay na tung aruman na yang pagsurulaten. Piru kung patapus-tapusun da yang pagpasulat na, yang nagpasulat ya si kay magsulat ta san taga ang para mailala yang paeklan na yang sulat ang ya ra ka man tiay panulat na. Bilang yay pruibang tung pagkamatuud ang tanya ka man ay may sulat. Purisu yang mga bitalang atiang san taga ya ray isinulat ni Pablo mismu. Piru tung birsikulu 21, ya ray katuglayunan yang panulat yang tinaligan nang magsulat ang asta tung katapusan da enged yang sulat.

masigkanasyunung mga Judio, gustu ka nirang mamagpakikumusta asan tung numyu^p.

²²Pati yuung ti Tercio ang tinaligan ni Pablong pinapagsulat yang sulat ang atia, gustuu kang magsaleet ang magpakikumusta asan tung numyu ay yuu sasang putul ming tumatalig tung ni Ginuu ta.

²³⁻²⁴Pati ti Gayo^q ang yay panlumunanu ang yang balay na yay pagsaragpunan yang intirung sam pundaan tani, gustu na kang magpakikumusta asan tung numyu. Pati ti Erasto^r ang yay tisiruru tani tung siudad ang nani, gustu na kang magpakikumusta asan tung numyu, asta ti Cuarto ang sasa kang putul ta, ya ka^s.

**Yang Pagtapusan Da Enged Ni Pablo Yang Sulat Na Ang
Yay Nagaulit Na Yang Pinakaimpurtanting Nabtang
Tung Matinlung Balitang Nagipagpakawut Na Ang Yay
Dapat Ang Dayawen Nira Tung Dios (16:25-27)**

²⁵Buinu, anday dumang sarang ang magpabaked tung pagtaraligen mi tung ni Jesu-Cristo, ya ra yang Dios. Yang gamiten nang magpabaked ya ra taang Matinlung Balitang naang nagipagpakawutu ang yang nagadapatan na, ya ra ka man yang natetenged tung ni Jesu-Cristo. Yang nagipagpakawutung naa uyun ang pisan tung ipinagpabunayag yang Dios tung yeen natetenged tung planu na para tung yaten ang mga tau ang disti pa tung primiru nagaegteman na pa rin. ²⁶Piru simanyan bunayag dang pisan ekel tung pagparakawutun yamen ang mga apustul ang duun da agipatielay yamen tung nagkaraula yang mga manigpalatay yang bitala yang Dios atiang tukaw natetenged tung Mananapnay ang kumawut ang pagkatapus isinulat da ka nirang ipinabtang tung kasulatan. Purisu sigun tung itinuwul tung yamen yang Dios ang anday pinanliitan na kag anda kay pagtapusan na, nagipaske ra yamen yang planu nang atia tung mga taung maskin unu pang nasyunay ang belagan mga Judio ang basi pa ra ilem durung magtalig tung ni Jesu-Cristong magpatapnay ang yang dangaten na matumanan da nira yang mga kalelyagan na. ²⁷Kapurisu ang mapaneem-neemanu tia, anday dumang

p 16:21 Ti Jason ang atia puiding ya ra yang sasang taung taga Tesalonica ang sinambit tung Mga Binuat-buatan 17:5-9; Ti Sosipater tanya puiding ya ra yang sasang tumatalig ang taga Berea ang sinambit tung Mga Binuat-buatan 20:4. **q 16:23-24a** Ti Gayo puiding ya ra yang sasang tumatalig ang taga Corinto ang sinambit ni Pablo tung 1 Corinto 1:14.

r 16:23-24b Ti Erasto puiding ya ra yang sinambit na tung 2 Timoteo 4:20.

s 16:23-24k Taa may mga bitalang isinaleet ta dumang mga manigkupiangan maning taa yang palaksu na: “Ya ra taa yang nagipagampuu enged para tung numyung tanan ang mas pang maispirinsiaan mi yang kaneeman ni Ginuu tang Jesu-Cristong pagpadagendagen tung numyu. Magkamaningan da ka man tia.” Piru puiding belagan dengan tung pagpasulat ni Pablo natetenged yang mga bitalang atia isinulat na rang lagi tung 16:20b.

sakpen yang isipu, kung indi, magkabagay rang pisan ang yang ultimu ilet ang Dios ang ya ka man ilet ay nagaskeng pisan yang tanan, ya ray padengegan tang pirmi ang asta tung sampa ekel tung tawang ni Jesu-Cristong pangerengan tung yaten duun tung katalungaan na. Talagang ya ray magkatamang pisan ang yay buaten ta.

Ya ra ilet tia ay maningu tung numyu,

Pablo